

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

FUTBOL SEYİRCİSİNİN SOSYO-EKONOMİK KÜLTÜREL
YAPISININ ŞİDDET EYLEMİNE ETKİSİ
(MANİSASPOR ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Kadir KOYUNCUOĞLU

Balıkesir, 2012

T.C
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

FUTBOL SEYİRCİSİNİN SOSYO-EKONOMİK KÜLTÜREL
YAPISININ ŞİDDET EYLEMİNE ETKİSİ
(MANİSASPOR ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Kadir KOYUNCUOĞLU

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Zekeriya GÖKTAŞ

Balıkesir, 2012

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda 201012539001 numaralı **Kadir KOYUNCUOĞLU** 'un hazırladığı "Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi (MANİSASPOR ÖRNEĞİ) " konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca ~~10/07~~ 2012 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

Başkan..Yrd. Doç. Dr. Zekeriya GÖKTAŞ.....İmza.....
Ünvanı, Adı-Soyadı (Danışman)

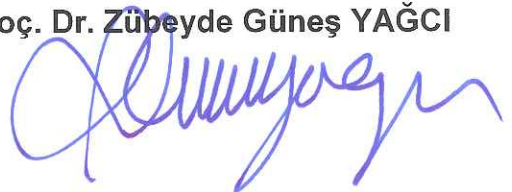
Üye... Yrd. Doç. Dr. Ali Naci ARIKAN.....İmza.....
Ünvanı, Adı-Soyadı

Üye... Yrd. Doç. Dr. Necati CERRAHOĞLU...İmza.....
Ünvanı, Adı-Soyadı

Üye.....İmza.....
Ünvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

.12.10.2012
Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Zübeyde Güneş YAĞCI

ÖNSÖZ

Bu çalışma; Manisaspor seyircisini şiddet ve şiddete yönelten sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin incelenmesi kapsamında ele alınarak Manisa ilinde hazırlanmıştır.

Futbolun dünya genelinde çok sevilen ve en çok taraftara sahip bir spor dalı olmayışının nedeni ile oyun kuralları, oyuncu davranışları, kulüp yönetim anlayışları sürekli olarak yeniliğe uğratılarak bu sporun uluslar arası ve ulusal sosyo-ekonomik ve kültürel potansiyelinin daha da büyütülmesine çalışılmaktadır. Bu anlamda taraftar kavramında önemi kendiliğinden ön plana çıkmaktadır. Futbol taraftarını sosyolojik, ekonomik ve psikolojik yönleriyle araştıran birçok çalışmanın yapıldığını biliyoruz.

Çalışmada; stadyumdaki seyircilerin oturdukları konuma göre, tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 500 seyirci üzerinde uygulanan anket yapılmıştır. Anketler, SPSS paket programına aktarılmış, frekans dağılımları ve değişkenler arasında ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada taraftarların eğitim durumlarına göre müsabakaya niçin gittikleri ve şiddet olaylarının en önemli sebebinin ne olduğu incelenmiş ve değişkenler arasında istatistikî anlamlılık olup olmadığına ($P < 0.05$) bakılmıştır. Araştırma bulgularına göre; seyircilerin eğitim durumları ele alındığında; müsabakaya takımlarını desteklemek için gittikleri belirlenmiştir. Ayrıca eğitim durumlarına göre şiddet olaylarının en önemli sebebinin yetersiz eğitimden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın başından sonuna kadar benden değerli yardımlarını esirgemeyen Yrd.Doç.Dr. Zekeriya GÖKTAŞ'a, Yrd Doç.Dr. Murat ÖZMADEN, Yrd.Doç.Dr. Necati CERRAHOĞLU'na ve Yrd.Doç.Dr. Ali Naci ARIKAN'a ve her zaman yanımda olan ve beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme şükranlarımı sunarım.

Kadir KOYUNCUOĞLU

Balıkesir, 2012

ÖZET
FUTBOL SEYİRCİSİNİN SOSYO-EKONOMİK KÜLTÜREL
YAPISININ ŞİDDET EYLEMİNE ETKİSİ
(MANİSASPOR ÖRNEĞİ)

KOYUNCUOĞLU, Kadir
Yüksek Lisans, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Zekeriya GÖKTAŞ
2012, 110 Sayfa

Futbol, içinde var olan fiziksel ve estetik değerler üstün yeteneklere sahip oyuncu ve takımlar tarafından sergilenip, iletişim araçları tarafından canlı yayınlarla milyarlarca seyirciye ulaştırıldıkça, futbola duyulan ilgi de doğal olarak artmış, futbol sevgisi ve heyecanının artması paralel olarak taraftarların giderek artan saldırganlık eğilimleri ve davranışları şiddeti önlemeye yönelik araştırmalara yöneltmiştir.

Bu çalışmanın amacı; Manisaspor futbol seyircisinin şiddet ve saldırganlığa yönelmelerinde etkili olabileceği düşünülen; sosyo-ekonomik-kültürel, faktörlerin sebeplerini araştırmak, futbola ilgili her kesimin bilinçlenmesini ve ortak bir spor anlayışının geliştirilmesine ve çözüm önerileri sunmaktır.

Araştırmanın evrenini; 2011–2012 futbol sezonunda Spor Toto Süper Lig kategorisinde mücadele eden futbol takımlarının seyircileri, örneklemini ise, Süper Lig’de yer alan yedi takımın, müsabakalarını izleyen ve tesadüfî yöntemle seçilen 500 Manisaspor futbol taraftarı oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, seyircilerin demografik bilgileri ile birlikte, futbolda farklı referans gruplarının seyirci saldırganlığı üzerinde hangi düzeyde etkili olduklarını belirlemeye yönelik 40 soruluk bir anket uygulanmıştır.

Manisa’da aynı sezon içerisinde oynanan bir Süper Lig müsabakasında (Manisaspor-Gençlerbirliği) pilot uygulama yapılarak anketin güvenilirliği Cronbach Alpha tekniği ile denenmiş ve iç tutarlılık katsayısı 80 olarak hesaplanmıştır. Bulgular, frekans dağılımları ve Chi-square (Ki-Kare) SPSS 15,0 programı ile tablolar haline getirilerek yorumlamaya gidilmiştir.

Seyircilerin müsabaka esnasında saldırganlığa yönelmelerindeki en önemli faktör olarak, hakemin yanlış tutum ve davranışlarının olduğu, kitle iletişim araçlarının şiddeti etkilediğini belirtmişlerdir.

Manisaspor futbol seyircisinin yaş dağılımlarında, 41 ve üzeri yaş bir taraftar kitlesine sahip olduğu, eğitim durumlarının yüksek olduğu, futbol oyun kurallarını büyük ölçüde bildikleri görülmüştür. Manisaspor'un kendi sahalarındaki maçları büyük ölçüde izledikleri, takımın aldığı mağlubiyetten büyük ölçüde etkilenmelerine rağmen, sakin ve uyumlu bir kişiliğe sahip oldukları tespit edilmiştir. Manisaspor taraftarının müsabaka öncesinde, geçmiş maçlardaki olaylar ve medyanın yayınlarından; müsabaka sırasında ise, hakemlerin yanlış tutum ve davranışları ile rakip seyircinin olumsuz davranışlarından şiddete yönelebileceği, sonucu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Spor, Saldırganlık, Futbol Seyircisinde Saldırganlık

ABSTRACT
EFFECTS OF THE SOCIO-ECONOMIC-CULTURAL STRUCTURE OF
FOOTBALL SPECTATORS ON THE TENDENCY TOWARDS VIOLENCE
(MANİSASPOR CASE)

KOYUNCUOĞLU, Kadir
Master's Degree, Physical Education and Sports Department
Thesis Advisor: Asst. Prof. Zekeriya GÖKTAŞ
2012, 110 Pages

The interest in football has been naturally on the increase as its physical and esthetic values are demonstrated by skillful players and broadcasted through live programs to billions of people. In parallel to the increase for the love and excitement of football, there has been constant rise in the tendency of the violence of the fans, which as a result led to the researches to prevent such tendencies.

The aim of this study is to research the reasons of socio-economic-cultural factors that are thought to cause violence and aggression of the Manisaspor football fans; and propose solutions to raise awareness among the fans and develop an understanding of a common perception of sports.

The universe of the research is consisted of spectators in Spor Toto Super League of 2011-2012 football season; the sampling covers 500 Manisaspor fans selected randomly among those who watched seven matches in Super League.

In order to determine level of aggressiveness caused by demographic status of various reference groups in football, a questionnaire of 40 questions was designed and applied as a data collection tool in the research.

The survey was carried out as a pilot application and applied in a Super League match in Manisa (Manisaspor–Gençlerbirliği) and the reliability of the questionnaire was tested through Cronbach Alpha technique. The internal consistency was calculated as 80. The findings were interpreted by frequency distribution and Chi-square SPSS 15.0 program.

It was found out that the misconducts and wrong judgments of the referees were the most important factors that lead to the tendency of violence among the fans in football matches; mass communication devices trigger violence.

It was observed that the fans with average age of 41 years form the majority of the Manisaspor fans, who are highly educated and know the football rules to a large extent. They watched most of the matches of Manisaspor in Manisa. Although they were affected by the defeat of the team, they are observed to have calm and pleasant personality. It was found out that Manisaspor fans may tend to be aggressive and violent before the matches due to previous matches and the broadcasts of the media; on the other hand, during the match, they may be led to aggression and violence on account of the misconducts of the referees as well as those of the fans of the opponent team.

Key words: Sport, Aggression, Aggression of Football Fans

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları (Sayıltılar)	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4
2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	5
2.1. Futbol	5
2.1.1. Futbolun Toplumsal Boyutu ve Karakteristik Özellikleri	5
2.2. Seyirci.....	7
2.2.1. Seyirci Türleri.....	8
2.2.1.1. Taraftarlar	8
2.2.1.2. Fanatikler	11
2.2.1.3. Holiganlar.....	13
2.2.1.4. Televizyon İzleyicileri	15
2.2.2. Futbol Seyircisi	16
2.2.3. Futbol Seyircisinin Özellikleri	16
2.3. Futbol Seyircilerinin Sosyo-ekonomik Yapıları	17
2.3.1. Seyircilerin Sosyo-ekonomik Yapıları	17
2.4. Futbol Seyircisi Açısından Grup, Kalabalık, Taraftarlık ve Özdeşleşme	20
2.4.1. Grup Kavramı	20

2.4.2. Kalabalık Kavramı.....	21
2.4.3. Taraftarlık Kavramı	21
2.4.4. Sporda Özdeşleşme Kavramı	22
2.5. Saldırganlık.....	23
2.5.1. Saldırganlık ve Çeşitleri	23
2.5.2. Sporda Saldırganlık	24
2.5.3. Futbolda Seyirci Saldırganlığı	25
2.5.4. Saldırgan Davranışlara Yol Açan Sebepler ve Kaynakları	28
2.6. Şiddet	29
2.6.1. Sporda Şiddet.....	31
2.6.2. Futbolda Şiddet.....	32
2.6.3. Seyircide Şiddet.....	33
2.7. Referans Gruplarının Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkileri	34
2.7.1. Kitle İletişim Araçlarının Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkisi.....	34
2.7.2. Hakemlerin Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkisi.....	36
2.7.3. Kulüp Yöneticilerinin Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkisi	37
2.7.4. Rakip Seyircilerin Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkileri	38
2.7.5. Antrenörlerin Seyirci Saldırganlığı Üzerinde Etkisi	39
2.7.6. Futbolcuların Seyirci Saldırganlığı Üzerindeki Etkileri	40
3. YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Evren ve Örneklem	41
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	41
3.4. Verilerin Analizi	42
4. BULGULAR.....	43
4.1. Taraftarların Demografik Bilgilerinin Dağılımı	43
4.2. Taraftarların Genel Futbol Bilgilerinin Dağılımı	45
4.3. Taraftarların Genel Futbol Bilgilerinin Ki Kare(X^2) Dağılımı	54

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
5.1. Sonuçlar.....	65
5.2. Öneriler.....	78
KAYNAKÇA.....	80
EKLER	91
EK-1. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	91
EK-2. Anket Formu	105
EK-3. İzin Yazısı	110

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa No

Çizelge 1. Araştırmaya Katılan Taraftarların Demografik Özellikleri-----	43
Çizelge 2.Taraftarların Futbol Oyun Kuralları ve Yeni Yapılan Değişiklikleri Bilme Durumlarının Dağılımı -----	45
Çizelge 3.Taraftarların Takımlarına Haksızlık Yapılma DurumlarınınDağılımı ----	46
Çizelge 4.Taraftarların Müsabakalara Gitme Sıklığının Dağılımı -----	46
Çizelge 5.Taraftarların Yaşamlarındaki Tepkilerle Müsabaka Sırasındaki Tepkilerinin Aynı Olma Durumlarının Dağılımı -----	47
Çizelge 6.Amigoların Taraftarları Etkileme Durumlarının Dağılımı-----	47
Çizelge 7.Taraftarların Amigoların Davranışlarını Değerlendirme Durumlarının Dağılımı -----	47
Çizelge 8.Taraftarların Takımları Mağlup Olduğunda Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı -----	48
Çizelge 9.Taraftarların Şiddet Olaylarına Karşı Alınabilecek Tedbirler Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı -----	48
Çizelge 10.Taraftarların Manisaspor'un Süper Toto Süper Liginde Olmasının Şehri Hangi Yönde Etkilediği Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı -----	49
Çizelge 11.Türkiye Süper Toto Süper Liginde ve Bank Asya 1.Liginde Seyircisi En Fazla Şiddet ve Taşkınlık Yapan Takımın Hangisinin Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı -----	49
Çizelge 12.Taraftarların Hangi Takımı Tuttuklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı--	50
Çizelge 13.Taraftarların Yöneticilerin Tavrı ve Davranışlarının Olayların Çıkmasına Neden Olma Durumlarına İlişkin GörüşlerininDağılımı -----	51
Çizelge 14.Taraftarların Herhangi Bir Olaya Katılma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı -----	51
Çizelge 15.Taraftarların Futbol Müsabakalarındaki Şifreli Yayını Onaylama Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı -----	52
Çizelge 16.Taraftarların Futbolcu Olsaydınız Hangi Mevkide Oynamak İstediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı-----	52
Çizelge 17.Taraftarların Kulüplerinin Şike Yaptığına İnanma Durumlarının Dağılımı -----	53
Çizelge 18.Taraftarların Takım Sporcularının Teşvik Primi Aldığına İnanma Durumlarının Dağılımı -----	53

Çizelge 19. Seyircilerin Yaş Grupları İle Taraftarı Olunan Takımın Aleyhine Verilmiş Kararlar Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı -----	54
Çizelge 20. Seyircilerin Yaş Grupları İle Takımınızın Mağlubiyetinden Sonra Tepki Gösterme Durumlarının Dağılımı -----	55
Çizelge 21. Seyircilerin Yaş Grupları İle Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının Sebepleri Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı.....	57
Çizelge 22. Seyircilerin Eğitim Durumu İle Müsabakaya Gitme Sebepleri Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı-----	58
Çizelge 23. Yaş Grupları İle Karşılaşmalardan Önce Seyircileri Saldırganlığa Yönelten Faktörler Arasındaki Davranış İlişkisi-----	59
Çizelge 24. Seyircilerin Yaş Gurupları İle Müsabaka Esnasında Saldırganlığa Yönelten Faktörler Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı.....	61
Çizelge 25. Seyircilerin Eğitim Düzeyleri İle Kitle İletişim Araçları (Televizyon, Gazeteler) Şiddeti Etkileme Durumlarının Dağılımı.....	62
Çizelge 26. Seyircilerin Eğitim Düzeyleri İle Cezai Önlemlerin Şiddet Olaylarını Engelleme Durumlarının Dağılımı.....	63

1.GİRİŞ

Spor, günümüzde toplumun merkezinde yer alan ve çok değer verilen bir kurum haline gelmiştir. Bu bağlamda bir spor dalı olarak futbolun izlediği seyir çarpıcıdır. Futbol, modernleşme süreciyle birlikte, belli bir alt kültüre ait oyun olmaktan çıkarak kitlelerin peşinden sürüklendiği popüler bir eğlence aracı olmak yanında, insanların dinsel ya da yarı dinsel biçimde bağlılık gösterdikleri temel bir doyum kaynağı statüsü edinmiştir (Kayaoğlu, 2000).

Günümüzde spor, içinde yaşadığımız toplumsal hayattan ayrı düşünülmemelidir. Spor sosyolojisi ve psikolojisi hakkında yapılan araştırmalar, sporun toplumsal yapının bir yansıması olduğunu göstermektedir. Spor sahalarındaki seyircilerin "takım tutma ve bir takımın taraftarı olmalarına" bağlı olarak saldırganlıklarını da bu yapı içerisinde ele almak gerekir (Çepe, 1992).

Yüksel, Doğan, Moralı ve Acar, M.F. (1998) yaptıkları araştırmada, bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu haline almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim son yıllarda tribünler birer problem arenası haline almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişimler olmuştur.

Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir (Arslan ve Bingölbali, 1997).

Yüksel ve diğerleri (1998) yaptığı araştırmada, futbol taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü ve güdüleriyle davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübün başarıları ile doyurmaktadır.

Spor kültürünün birbirleriyle ilişkili, birbirini tamamlayan görevleri vardır. Profesyonel futbol, pazarlanabilir bir ürün haline gelmiştir. Bu sebeple futbol kulüpleri, pazardan fazla pay almak için kulüp taraftarlığını teşvik etmektedirler. Toplumda egemen olan sporun yapısındaki incelemeler, o toplum ve kültürü hakkında önemli ipuçları sağlamaktadır (Taşgın, 2000).

Futbol, dünyada ve ülkemizde en çok seyredilen, en fazla uygulanan popüler spor dallarından birisi olmasına rağmen günümüzde güzelliklerinden çok şiddet ve

şiddete yönelik hareketleriyle ön planda yer almaktadır. Son yıllarda stadyumlar, seyircilerin sosyo-ekonomik problemlerini sportif ortama yansıtmalarıyla sporun temel mantığının ve kurallarının hiçe sayıldığı bir ortam haline gelmiştir. Yaşanan seyirci taşkınlıklarına karşı ülkeler çeşitli tedbirler almak zorunda kalmaktadırlar (Acet, 2005).

Günümüzde, seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu haline gelmiştir. Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir (Arslan ve Bingölbali, 1997).

1.1. Problem Cümlesi

Bu çalışmada, Spor Toto Süper Lig takımlarından Manisaspor futbol takımının "Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik kültürel yapısının şiddet eylemine etkisi (Manisaspor Örneği)" araştırılarak verilerinin ortaya konmasıdır. Futbol seyircisinin saldırgan olması ile sosyo-ekonomik kültürel durumları arasında bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Manisaspor futbol seyircisinin şiddet ve saldırganlığa yönelmelerinde etkili olabileceği düşünülen; sosyo-ekonomik ve kültürel, faktörlerin sebeplerini araştırmak ve çözüm önerileri sunabilmektir. Bununla beraber özellikle fazla sayıda seyirci kitlesinin katılımıyla gerçekleşen futbol müsabakalarında şiddet ve saldırganlığın önlenmesi yönetici, antrenör, sporcu, medya mensubu, taraftar derneklerine kadar futbolla ilgili her kesimin bilinçlenmesini ve ortak bir spor anlayışının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap bulunmaya çalışılacaktır:

1. Futbol seyircisinin yaşları itibarıyla saldırgan davranışlar göstermesi arasında bir ilişki var mıdır?
2. Futbol seyircisinin gelir durumları ile saldırgan davranışlar göstermesi arasında bir ilişki var mıdır?
3. Futbol seyircisinin meslek durumları ile saldırgan davranışlar göstermesi arasında bir ilişki var mıdır?

- 4.Futbol seyircisinin öğrenim durumları ile saldırgan davranışlar göstermesi arasında bir ilişki var mıdır?
- 5.Futbol seyircisinin ikamet ettikleri yer ile saldırgan davranışlar göstermesi arasında bir ilişki var mıdır?
- 6.Futbol seyircisinin kulüp başkanı ve yöneticilerin açıklamalarından etkilenecek saldırgan davranışlar göstermesi arasında bir ilişki var mıdır?
- 7.Futbol seyircisinin hakem kararları ile saldırgan davranışlar göstermesi arasında bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Son zamanlarda spor müsabakalarında, taraftarlarda fanatizm ve hooliganlık durumlarının artışı saldırganlık davranışlarının da artmasını beraberinde getirdiği görülmektedir. Bunun sonucunda spordaki barışçı biçim yerini şiddete bırakmakta ve spordaki estetiklik kaybolmaktadır.

Sporun bir kavga değil, barış, kardeşlik, dostluk duyguları içinde mertçe yapılan bir yarışma olduğu herkese öğretilmelidir (Yetim, 2000). Bu araştırmada da Manisa ilinde bulunan futbol taraftarlarının saldırganlık davranışı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi ve sporda şiddet olaylarının önlenmesine yönelik önerilerde bulunulması amaçlanmıştır.

Spor Toto Süper Lig takımlarından Manisaspor futbol takımının saldırgan taraftar profilinin sosyal-ekonomik ve kültürel analizlerini yapılması şiddet olaylarının önlenmesine yönelik katkı sağlayabilir. Kişilerin sahip oldukları psikolojik yapılarıyla hangi şartlar altında hangi anlamda ve ne tür bir saldırganlık gösterdiğinin analizi alınacak önlemler ve tedbirler açısından yönlendirici olabilecektir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları (Sayılılar)

1. Alınan evren örneklemini temsil edebilecek niteliktedir.
2. Ankete verilen cevapların doğru olduğu kabul edilmiştir.
3. Anket formu seyircilerin hassasiyeti doğrultusunda objektif biçimde cevaplandırılmıştır.
4. Anket istekli kimselere uygulanmıştır.
5. İstatistiksel işlemler bilimsel yönden geçerli ve güvenilir testlerle yapılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2011 - 2012 Futbol sezonunda Manisa 19 Mayıs Stadyumunda Spor Toto Süper Lig kategorisinde 18.12.2011 tarihinde oynanan Manisaspor - Gençlerbirliği, 24.01.2012 Manisaspor-Samsunspor, 02.02.2012 Manisaspor-Eskişehirspor, 12.02.2012 Manisaspor-Bursaspor, 25.02.2012 Manisaspor-Gaziantepspor, 11.03.2012 Manisaspor-Mersin İdman Yurdu futbol maçlarını seyretmeye gelen Manisaspor futbol taraftarlar ile sınırlandırılmıştır.

1. Bu araştırma Manisa ilinde ikamet eden Manisaspor futbol seyircileri ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma anketten elde edilen verilerle sınırlıdır.
3. Bu araştırmada seyircilere "saldırgan davranışlar hakkındaki görüş anketi" uygulanmıştır.

1.6. Tanımlar

Eğitim: Eğitim, "bilgi, davranış ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve kazandırılması için uygulanan sürekli faaliyetler dizisi" olarak ifade edilmiştir (Erkal, 1997). Ayrıca "kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu temel alan, onu yetişkin hayatına hazırlayan, gerekli bilgi beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreç" olarak tanımlanabilir (Tezcan, 1997).

Spor: Spor, çok çeşitli amaç ve araçlarla yapılan, önceden belirlenmiş ve benimsenmiş kurallara farklı derecelerde olsa da uymayı gerektiren performansı artırıcı bedensel aktivitelerdir (Amman, 2000).

Saldırganlık: Kişinin, bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal çevresine psikolojik veya fizikî olarak zarar vermeye yönelik davranışta bulunmasına saldırganlık denilmektedir (İkizler, 1994).

Şiddet: Bir hareketin, bir kuvvetin veya bir gücün değerlendirilmesi, sert hareket etmek, sert davranmak, kaba kuvvete başvurmak şeklinde tanımlanmıştır (Doğan, 1994).

Taraftar: Bir spor kulübüne bağlı olan, onunla ilgilenen, onu destekleyen kimse için kullanılır (Savaş, 1995).

Holiganlık: Erkal, Güven ve Ayan (1998) yaptıkları araştırmada, özellikle futbol taraftarlarının karşılaşma öncesi, karşılaşma esnası ve karşılaşma sonrasında, stadyum içerisinde veya stadyum dışında, karşı takım taraftarlarına karşı kurmaca veya fiziki egemenlik gücü göstermeleridir. Bu güç gösteriminin saldırganca olup taraftarın duygu ve düşünceleri üzerinden kontrolün kalkmasıdır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Futbol

Futbol, İngilizce 'de (foot:ayak) ve (ball :top) kelimelerinden adını alan ve "ayak topu" olarak adlandırılan bir takım oyunudur."...futbol oyunu karakterli bir organizasyon biçimidir. Oyunun en belirgin özelliği; duruma göre fiziksel, zihinsel veya ruhsal niteliklerin, yaratıcı zekâ, beceriklilik veya rastlantının rol oynadığı, yenenlerin ve yenilenlerin bulunduğu, uzlaşmalı kurallara dayanan, eğlence amaçlı bir etkinlik olmasıdır" (Renkikurt, 1999).

Biri kaleci olmak üzere on birer kişilik iki takım arasında oynanan, küre biçimindeki özel bir topun, eller ve kollar kullanılmadan (kaleciler hariç) ayak, kafa ve vücudun diğer bölümleriyle vurulup rakip kale çizgisinden içeriye geçirilerek sayı (gol) yapılmasına dayalı bir oyun olan futbol, çağımızın en sevilen spor dalı olarak kabul edilir. Bunda futbol oynayabilmek için özel bir vücut yapısına gerek olmamasının, çok kişi ile oynanmasının, ayakla oynanmasının, geniş bir alanda oynanmasının, topla oynarken daha fazla organın bilinçli olarak kullanılmasının, hareket türü zenginliğinin, mücadele zenginliğinin, olasılıkların sonsuzluğunun, tesadüf kolektivizminin ve temelde yüzyıldır çok az değişmiş oyun kurallarının etkisi vardır (Apaydın, 2000).

Futbol, bir yarışma olduğu kadar, aynı zamanda bir gösteri ve şölen niteliğindedir. Stadyumlara milli maç, kupa finali ya da bir derbi maçını izlemeye gelen kişiler, maç izleme zevkini hiçbir şeye değişmezler. On binlerce futbolsever, tutkunu oldukları kulübe ya da milli takımımıza destek sağlayabilmek, o atmosferi yaşayabilmek için saatler öncesinden statları doldurur; uzak şehirlere, deplasmana gider. Bunların hepsi, futbolda seyir zevki ve futbolun aynı zamanda bir gösteri sanatı olmasının sonucudur (Özküçük, 1999).

2.1.1. Futbolun Toplumsal Boyutu ve Karakteristik Özellikleri

Futbol; on birer kişilik iki takım arasında, belli kurallara göre oynanan bir top oyunudur. Kuralların basit olması, herhangi bir düzlükte ve sağlıklı her kişi tarafından oynanabilmesi, fazla bir malzeme gerektirmemesi, izleyici ve taraftar olarak da aktif olunabilmesi vb. nedenlerle dünyanın en popüler sporu durumundadır. Bu nedenle bu basit oyunun popüleritesi inanılmayacak boyutlara ulaşmıştır, futbol günümüzde dünyanın her köşesinde işçileri ve işverenleri olan dev bir endüstri haline gelmiştir. Finansal çerçevesi trilyonlarla çizilen bir sektör olarak

üretimi ve tüketimi ile dünya üzerinde pek çok insanı yakından ilgilendirmektedir (Acet, 2005).

Futbolun büyüü kaynaştırıcılığı; gelinen yer, memleket ve köken farkını; gelir, meslek, inanç sistemi, deri rengi ve benzeri tüm ayırım unsurlarını silip atmıştır; yalnızlık, dışlanmışlık, yoksulluk, ezilmişlik gibi duyguların geçici bir süre olsa da unutulmasını sağlamaktadır. Stadyumda yaşanan kaynaşma, yaşamın diğer alanlarına da yayılmaktadır. Stat, baskı altındaki tepkilerin dışa vurumu için meşru bir zemin oluştururken, kitlesel adrenalin salgılanışına izin vererek rahatlama ve uyum da sağlamaktadır (Taşğın, 2000).

Bugün futbol, futbol olmanın çok ötesinde bir olay olmuştur. Günlük yaşantımızın, sevinçlerimizin, üzüntülerimizin temel yönlendiricilerinden biri haline gelmiştir. Öyle olmasa, tanıştığımız bir kişiye sorduğumuz ilk beş sorudan biri, hangi takımı tuttuğu olur muydu? Futbol sanki farklı yerlerde duran düşüncelerin ve duyguların tam orta noktasında duran, yeri geldiğinde milletleri bile birbirine bağlayan müşterek bir zemin olmuştur (Baldık, 2002).

Sınır tanımaz ilişkileriyle ülkelerin ekonomileri, dostluk ve düşmanlıklarını bir anda oluşturan genci, ihtiyarı, kadını, erkeği, dini, dili, ırkı ayırmayan renk cümbüşünün her çeşidini içinde bulunduran futbol, musikinin, ritmin, modanın, ahengin yaşandığı tribünlerde milyonların hem stresi hem de deşarj noktasıdır (Türkmen, 1998).

Futbol sporunda başarının belirleyicisi, futbola özgü davranışların toplu veya topsuz olarak iyi bir şekilde uygulanmasıdır. Bunun yanında beceri, doğru zamanda doğru yerde olma ve duruma göre doğru tekniği kullanabilme yeteneğidir. Bu nedenle beceri, seçme ve karar verme ile ilişkilidir. 90 dakikalık futbol maçında top, yaklaşık 60 dakika oyun alanında, geri kalan zamanda ise oyun dışındadır. Başa baş bir oyunda her takım 60 dakikanın 30 dakikasında topa sahiptir. Topun oyunda olduğu sürede top sık sık havalanmakta ve 22 oyuncunun herhangi birisinin oyun mesafesinden uzakta olmaktadır. Takımdaki tek bir oyuncu topa yaklaşık 2 dakikadan fazla sahip olamaz. Geriye kalan 58 dakika boyunca, futbolcu oyun akışı içerisinde oyunu yönlendirmek amacı ile yargıda bulunur, karar verir ve seçim yapar (Fişekçioğlu, 1996).

Futbolun bütün oyunlar içerisinde en akıcı, mücadeleye dayalı ve çabuk karar verilmesi gereken bir yapıya sahip olduğunu ve bu nedenle futbolcuların fiziki yapılarındaki dayanıklılıkları kadar ruhsal ve psikolojik olarak yeterli düzeyde dayanıklı olmaları gerekmektedir (Taşğın, 2000).

Birçok ülkede futbolun bu denli ilgi görüp yaygınlık kazanması, sade vatandaşın başlayarak toplumun değişik kesiminde görev yapan birçok kimsenin, hatta devlet başkanlarının bile zaman zaman ilgi odağı haline gelmesi, bu spor dalının giderek tam bir toplumsal olgu haline dönüştüğü izlenimini vermektedir. Futbol, sporu iyice boşlayıp, başka ve daha önemli olarak tanımlanan işlerle uğraşmaya başlamadan önce, kendisine böyle toplumsal ölçekli büyük işler ve kahramanlık rolleri vehmeden çoğu kişinin yaşamında önemli bir alanı işgal etmiştir (Mutlu, 1991).

2.2. Seyirci

Takım tutmanın ilk sebebi kimlik arayışıdır. İnsanlar aradığı desteği kimi zaman dinde, kimi zaman ideolojilerde, bazen de tuttuğu takımda, yani sınırları belirsiz insan kalabalığından bir takım tutarak bir anda çok sayıda insanla ortak özellikleri taşıma konumuna gelerek bulmaktadır. Bu nedenle taraftarlığın ve özdeşleşmenin toparlayıcı, birleştirici özelliğe sahip olduğu da söylenebilir (Acet, 2001).

Erkal ve diğerleri (1998) yaptıkları çalışmada, sosyolojik açıdan bakıldığında seyirci; teşkilatsız topluluklar, toplantı devamlılığı kısa olan ve gerçek bütünlüğü bulunmayan sosyal gruplar olarak ifade edilir. Sokakta biriken meraklılar kalabalığı, maç seyircileri, konferans dinleyicileri, trafik ışığında geçmek için yığılanlar, vapurdaki insanlar, geçici ve gerçek bütünlüğü olmayan topluluk olarak kabul edilmektedir.

Bir takımı destekleyen futbol seyircisi de bir gruptur. Geçici de olsa ortak istekleri, tuttıkları takımlardan ortak beklentileri ve ortak inançları vardır. Futbol seyircisinin oluşturduğu kitleyi, sosyolojik olarak şöyle açıklar. "Bir stadyumda tribünleri dolduran seyirci 'kalabalık' sayılmaktadır. Seyirci, geçici, teşkilatsız ve ortak ilgi alanı ile sınırlı, farklı eğitim ve kültür seviyelerinde sosyal bir gruptur" (Erkal, 1986).

Futboldan beklentiler kişiden kişiye toplumdan topluma değişmektedir. Ortaya çıkan farklılık futbolun genel-geçer kurallarına yeni boyutlar eklemesi değil, olaya yeni ve farklı anlamlar yüklemekten ileri gelmektedir. Bu itibarla Amerikalı ve Avrupalının, Japon ile Arapların, Türkler ile Fransızların futboldan beklentileri ince farklılıklar ortaya koyabilmektedir. Bütün bunların temelinde futbolun giderek bireysel ve kitlesel bir durum hâline gelmesi de gösterilebilir (Doğan, 1999).

Bir futbol maçında seyirci gözlemlendiği zaman, seyircinin değişik şekillerde davranışlar sergilendiği görülür. Kimi gruplar, başlarını ellerinin arasına almış bir

gerilim içinde maçı seyreder. Kimi gruplar, bağıra çağıra takımlarına tezahürat ederken, kimi grupların da sahaya yabancı maddeler attığı ve küfrettiği görülür (Çimen, 1998).

Çoğu zaman seyirciler, verdikleri paranın karşılığında başarı isteyen tüketicilere dönüşmektedir. Ortak yaşanan tarihe ilişkin anılar ve kültürel bağlantılar kaybolup, alt kültürel iletişimin ve karşılıklı ilişkinin mahallî olarak yaşayan yerle insanlar arasındaki bağ, o yerin temsilcileri olarak oyuncularla insanlar arasındaki bağ kaybolmaktadır (Marschis, 2001).

2.2.1. Seyirci Türleri

Erkal ve diğerler (1998) yaptığı araştırmada, seyre dayanan sporların hemen hemen hepsi, bilhassa açık havada yapılanlarında, toplumdan ve sosyal gruptan ferde doğru yansıyan bir özellik aranır. Bir olay olarak toplumda kolektif şuur kapsamı içine sokulan futbol, ister fiilî olarak katılanlarda, ister seyirci durumunda olanlarda, psikolojik bazı değişikliklere de sebep olmaktadır.

Spor müsabakalarında tribün kalabalığı, aynı sesleri çıkaran ve aynı davranışlarda bulunan bir küme durumunda kaynaşır. Günlük yaşamlarında soğukkanlı ve ağırbaşlı olan bireylerin, kalabalık psikolojisinde taşkın davranışlara katıldıkları, kendini kontrol edemedikleri sık sık görülmektedir. Bu topluca bir heyecanın, bir ruhsal deşarjın belirtisidir (Saçaklı, 1994). Seyirci türleri, taraftarlar, fanatikler, holiganlar ve televizyon izleyicileri olarak gruplandırılabilir (Özmaden, 2004).

2.2.1.1. Taraftarlar

Taraftarlar spor kulüplerinin faaliyetlerini maddî ve manevî destekleyen, kulübün hizmetlerini belirli bir ücret ödeyerek satın alan, her türlü zorluğa rağmen takımına destek olmak için yurt içi ve yurt dışı deplasmanlara giden kulübün esas pazarını oluşturan halk kitlesidir (Genç, 1998).

Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerden ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü ve güdüleriyle davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar. İşte takım taraftarlığının temelinde bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübünün başarıları ile doyurmaktadır (Moralı ve Acar, 1998). Taraftarlıkta takımın başarısını engelleyen her şey bizim zararımızdır ve moralimizi bozar. Kimdir başarımızı engelleyen, küfrün en kötüsüne layık bulduğumuz sporcular grubu? Cevabı basittir:

“Karşı takım”. Aslında dünyalarını aşırı taraftarlığa bağlamış kişilerin spor severlikleri mümkün olmadığı gibi futbol sevgileri de sorgulanmalıdır (Ayan, 1999).

“Taraftar” kelimesi de, anlam kaymasına uğrayarak hoş görü içerisinde bir takıma gönül verme anlamından sıyrılıp, tuttuğu takımın illâki galip gelmesini isteyen, bu uğurda her türlü zorbalığı meşru gören asabî, egoist bir kitle manasına gelmektedir. “Hatta ve hatta taraftarlığı bir din, takımları da mezhep olarak algılayan insanlar bile günümüzde bulunmaktadır.” (Kola, 1995). Taraftar terimi, bir spor kulübüne bağlı olan, onunla ilgilenen, onu destekleyen bireyler için kullanılır (Arıkan, 2000).

Günay, Gökdemir, Güçlü ve Kaya (1996) yaptıkları araştırmada, takım tutma ve taraftar olmanın psikolojik anlamı ve bu olayın kişi hayatındaki yerini iyi bilmek gerekir. Bir taraftar için tuttuğu takımın başarısı, kendisi için bir tür güvence ve iftihar duygusunun kaynağı kabul edilmekte başarısızlığı ise tersine, kişisel bir kayıp duygusunun uyanmasına sebep olmaktadır. Birçok seyirci, spor organizasyonlarına iştirak etmek için uzun zaman harcarlar, bilet kuyruğunda beklerler. Kendi takımının oyununu seyrederek ve sonuca göre reaksiyon gösterirler. Spor bu gibi kişilerin yaşamında önemli rol oynar. Taraftarların takımını ve sporcularını izlemesinde birçok sebep vardır.

- Onları izlemeye gitmekte kendini zorunlu hissetmek.
- Hoşlanmak.
- İlişkili hissetmek (takım veya sporcuyla).

Ayrıca, spor olaylarını televizyonda izlemek, gazete ve haber kaynaklarından takip etmek, devamlı onlarla ilgilenmekte taraftarlığın belirtileridir.

Türkiye’deki futbol adına gerçekleştirilen bütün proje ve etkinlikler bu hedef kitleyi (taraftar) esas almaktadır. Sadece futbolun değil her türlü ideolojik ve siyasî projelerinde, hedefi olan taraftar kitleleri hakkında bugüne kadar çok geniş ve orta yaşlılardan oluştuğu izlenimini veren taraftar kitlelerinin aynı oranda ve büyük ölçüde kentle, değişimle sorun yaşadıklarına dair bir değerlendirme yapılabilir. Bunun için de ülkenin gençler açısından ortaya koyduğu tablo esas alınmaktadır. Türkiye futbol kazaları ve cinayetlerinin, kısaca, futbol şiddetinin yaşandığı ve yaşanmakta olduğu bir ülkedir (Doğan, 1999).

Taraftar olma tutkusuyla, hukuk dışı, kural dışı, bir davranış bile, kimi seyirci grubu tarafından meşru olduğu şeklinde yorumlanırken, diğerleri tarafından gayrimeşru olarak değerlendirilebilmektedir. Farklı algılama sonucu öfkelerini belirtmek için taraftar gruplarının stadyumları şiddet eğilimlerinin mekân haline getirdikleri görülmektedir. Zaten müsabakanın taraftarın kendi sahasında yapılması

nedeniyle, özellikle seyirci kalabalığı gibi temel faktörlerle birlikte saldırganlık eğilimlerinin arttığı gözlemlenmiştir. Bu olaylardan kaynaklanan stat suçluları, stat terörü, organize suç, polis şiddeti ve mağdurlar gibi terminolojik olgularla kriminoloji kurumlarına yansdığı görülmektedir. Aynı zamanda küçük düşürmeye yönelik ahlâk dışı boyutlarıyla gündeme geldiği de bilinmektedir (Öngel ve Günay, 1988).

Taraftarlar toplumsal statülerinin belirlediği günlük yaşama sıkı sıkıya bağlı olan bu alışkanlıklarını, taraftarı oldukları takımın performansına ve renklerine yöneltmekte güçlük çekmemektedir. Bir farkla ki, bu kez mücadeleyi kendileri değil gönül verdikleri, ümit bağladıkları takım ve onun futbolcuları yapmamaktadır. Yani temsilciler hırsla, azimle ve aşkla varlık nedeni olarak gördükleri taraftarların günlük yaşamdaki düş kırıklıklarını ve başarısızlıklarını umuda ve başarıya döndürmeye çalışır. Bu cümleden hareketle futbol, bireysel umutsuzlukları, düş kırıklıkları, hüsrân ve mağduriyetleri umuda dönüştüren toplumsal bir olay olarak ele alınmaktadır (Doğan, 1999). Türkiye'deki bütün toplumsal ilgi ve beğeniler gibi, futbola duyulan ilgi, futbola verilen önem anlık, gelip geçici, istikrarsız ve samimi olmamaktadır. "Ölmeye ölmeye geldik" diyen taraftarların hepsi maçlara bedava girmek, bedava deplasmana gitmek için olmadık yollara başvurmaktadır. Herhangi bir takımla özdeşleşmenin, taraftarı olmanın bir tek biçimi vardır. O da tuttuğu takımın başarılı olmasıdır (Küskün, 1999).

Günümüz Türkiye'sinde genel olarak, spor taraftarlığı ve parti taraftarlığı ilk sıralardadırlar. Araştırıldığında spor taraftarlığı daha ön plana çıkmaktadır. Çünkü spor taraftarı, bir partinin taraftarı değil ama her parti taraftarı mutlaka bir takımın taraftarıdır. İnsanlar çevrelerinin etkileriyle bir takımı tutmaya başlamaktadır. Bu daha çok ilk ve orta öğrenim döneminde yaşanır. Herhangi bir takımın büyük başarılar kazandığı dönemlerde "takım seçme yaşına" gelenler genellikle, bu takımın taraftarı olur. İlk önce sözle başlayan taraftarlık; ilgiyle, sempatiyle, sevgiyle devam ettikten sonra, tutkuya ve fanatikliğe dönüşür. Sonunda hayat tarzı değişir ama taraftar bunun farkında olmaz. O takımla yatıp o takımla kalkar. Bilinçsiz, bilgisiz ve objektif olmayan bir kulüp taraftarı olmak, sporun bir yaşam biçimi değil de ifade biçimi olarak anlamlandırıldığı bir spor kültürü sahibi olmanın, kendisi için bir sınav yeri olarak belirlenmesini, bunu da kendisini kanıtlama zemini ve bir araç olarak kullanmasını sağlamaktadır. Spor kamuoyunda kendisini etkileyen ve yönlendiren bir spor kültürünün içinde yaşanan her türlü davranış eyleminin birçoğu ahlâkî olarak olumsuz değerlendirilebilir, fakat bilinçsiz taraftar bunun olumsuz olup olmadığına hiçbir zaman farkında değildir. Ciddî bir sosyolojik vaka olarak nitelik kazanan bu taraftarlık ruhunda "ölmeye ölmeye geldik" tezahüratı vardır. Bunu

fiziksel anlamda eyleme dönüştürmesi çok zordur. Çoğu zaman sözde kalır, fakat insanın elinde olup da bazen kişisel ruh hâlinin olumsuzluğu ile değerlendirilebilecek hastalık hâllerinde “elinde olmayan nedenlerle” diye adlandırabileceğimiz intihar olayları, maç sırasında tribünde ölme, sonradan gerçekleşebilen, “eylemli sözlerin” uygulamaya dökülmesine en iyi örneklerdir. 5 Mayıs 1996 tarihinde, Trabzonspor-Fenerbahçe lig maçında, Fenerbahçe'ye 2-1 yenilen Trabzonspor'a çok üzülen iki taraftar intihar etmiştir (Doğan ve Moralı, 1996).

Taraftar, entelektüel son derece farklı köken, eğitim, sosyo-ekonomik grup ve değişik mesleklere ait insanlardan oluşurken, futbolun ortak paydası içinde bir araya gelebilmektir. Eğer aynı şeyleri düşünebiliyorlarsa, aynı takımın taraftarıysa, birbirlerine arka çıkıp, desteklemektedirler. Eğer farklı düşünüyorlarsa küfür ederler, kavga ederler hatta yaralayıp öldürebilirler. Bu durum fanatikliğin bir göstergesidir (Boralıoğlu, 2001).

2.2.1.2. Fanatikler

Diğer bir seyirci türü olarak fanatikler ifade edilebilir. Fanatik, tutmuş olduğu takıma her ne olursa olsun bağlanan ve takımının kazanması için her yolu meşru gören kişidir (Fişek, 1997). İnsanlar arasında taraftarlık ve fanatikliğin sosyolojik olduğunu, herkesin aynı şekilde düşünmediğini, toplumlarda görüldüğü gibi küçük gruplarda, hatta ailede bile birbirlerine zıt düşünceler, davranışlar, zevkler, inanışlar, görüşler olabileceğini ve bunların normal olduğunu savunarak, gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler sosyolojisinde görülür ki, zıt fikirler hoş karşılanmamaktadır. Bilinmesi gereken durum, zıtlıkların hayatın her aşamasında olağan olduğudur. Konuya olumlu yönüyle yaklaşıldığında, hayattaki zıtlıkların gayet normal olduğu, önemli olan bu zıtlıkların hoş karşılanması, kendimizi severken başkalarından nefret etmenin yersiz olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Başka bir tanımda ise, fanatikler bir yarışma içinde mücadele eden taraflardan birine aşırı bir bağlılıkla, sabit fikirle düşkün olan tutucu kimselerdir. Dolayısıyla kimlik aşırılıkları da fanatikklik olarak ifade edilebilir (Kucur, 1995).

Erkal, Baloğlu ve Baloğlu (1997) tarafından yapılan araştırmada, sahip olunan ve peşinden koşulan değişik amaçlı görüşlere, fikir veya ideolojilere aşırı şekilde bağlılıktan doğan tavizsiz ve katı bir davranış sergileyen kişiye fanatik denir. Bu durum siyasette ve sporda görülebilmekte ve sanayi toplumlarında birtakım tepkili davranışları da kapsamaktadır. Modern sanayi toplumlarının insanı yalnızlaştıran, insanî değerleri ve insanın sosyal niteliğini zayıflatan bir yoldur.

Fanatikleşen fert ve topluluklar kendilerini topluma kabul ettirmeye yönlenebilmektedir.

Fanatiklerin tribünlerde sergileyebilecekleri belli başlı davranışlar şu şekilde sıralanabilir;

- Kazanmak için her yolu meşru görürler,
- Kalpleri, yalnız kulübünün rengi ve ismi için çarpar,
- Onlar, oyuna bakmazlar; galibiyete, neticeye bakarlar,
- Tuttukları takım gol atınca, avazı çıktığı kadar bağırma, içindeki heyecanı ses hâlinde dışarıya taşırmaya başlarlar,
- Gol yedikleri zaman yukarıdaki ruh hâlinin tam tersi bir hâl alırlar. Önce, acaba diye bir tereddüt, inanmak istemeyiş, sonra hakikat önünde boyun eğiş, sinirlenerek etrafa sataşmaya başlarlar (Abaç, 1935).

Dunning, Murphy ve Williams (1999) tarafından yapılan araştırmada, 1950'lerin sonlarından beri "futbol fanatikliği olgusunu" biçimlendiren özgün nitelikler şunlardır;

- İşçi sınıfının kaba ve saygın kesimleri içinde ve bunlar arasındaki ilişkilerde görülmekte olan yapısal değişimler.
- On sekiz yaş altı gençlere özgü, boş zaman pazarının yükselişi.
- Genç taraftarın gerek ülke içindeki gerek ülke dışındaki deplasman maçlarına gitme imkânlarındaki ve isteklerindeki artış.
- Futbolun kendisinin yapısındaki ve kulüplerle taraftarlar arasındaki ilişkilerdeki değişimler.
- Futbol otoritelerinin fanatikliğin önüne geçme yönündeki belirli girişimleri ve bu sürece merkezî hükümetin dâhil olması.
- Kitle iletişim araçlarının yapısındaki ve işleyişindeki değişimler özellikle televizyon ve internet çağının başlangıcı ve rekabet.
- Yakın zamanlar da gençlik iş gücü pazarının gerçek anlamıyla çöküşü.

Futbol fanatizmi bir maçı durdurmak için kasıtlı olarak tasarlanmış gibi görünen ve şu ya da bu derecede şiddet içerebilen saha işgallerini kapsamaktadır. Ayrıca futbol fanatizmi, rakip taraftar grupları aralarında, değişik ölçeklerde sık sık şiddetli ve tahribata yol açan türden meydan kavgalarını da ifade eder. Fanatizm olaylarına belirli koşullarda kendini kaptıran pek çok genç taraftar arasında maça giderken kavga etme ya da düzen dışı ve düzen bozucu davranışa girme amacıyla yola çıkmayan türden taraftarlar bulunmakla birlikte, en ısrarlı şekilde futbol bağlamında ya da başka alanlarda serseri (fanatik/holigan) davranış içinde yer alan

sert çekirdek, dövüşmeyi ve saldırgan davranışı “maça gitmenin” ayrılmaz bir parçası olarak görür (Riches, 1989).

Dunning ve diğerleri (1999) yaptıkları araştırmada, futbol fanatikleri, genelde içinde bulunduğu toplumsal çevrelerde, korkuyla hayranlık karışımı bir saygı görürler. Bu özellikle, ya eşleri ya da içinde buldukları topluluk için, cesaret ve kavga etme gösterisi yaptıkları durumda olur.

Fanatikler kimi zaman rakip taraftarı taşıyan araçlara saldırırlar ve birbirinden farklı maçlara gitmekte oldukları hâlde yolda birbiriyle karşılaşan rakip taraftar grupları arasında kazara ya da kasıtlı olarak örneğin trende, metroda ya da benzin istasyonlarında kavga çıkar. Buna ek olarak, bazen de taraftar gruplarının kendi içinde kavgalar meydana gelir. Bu gayri resmî örgütlenmiş kavga ekiplerinin ayırt edici özelliklerinden biri, maçlara “özel futbol otobüsleri” ya da resmî kulüp otobüsleriyle değil, normal tarifeli trenlerle, normal otobüs seferleriyle ya da özel otomobilleriyle, kendi aralarında anlaşarak otobüs ve karavanlarla gitmeleridir (Riches, 1989). Fanatikler, ne derece saldırganlık içerisinde olursa olsunlar, holiganlar kadar şiddet içeren davranışlar sergilemedikleri ifade edilebilir (Özmaden, 2004).

2.2.1.3. Holiganlar

Holiganlar için, takımın kazanıp kaybetmesi önemli değildir. Onlar için önemli olan kavga etmek, kırıp dökmektir (Fişek, 1997). Holiganizm, özellikle futbol taraftarının müsabaka esnası ve sonrası stadyum içinde veya dışında karşı takım taraftarına kurmaca ya da fizikî egemenlik gücü göstermeleridir. Bu güç gösterimi saldırganca olup, taraftarın duygu ve düşüncelerinin üzerinden kontrolün kalkmasıdır (Erkal ve diğerleri,1998). Holiganların daha çok ulusal müsabakalarda, birbiriyle ezeli rekabeti olan takımlar arasından ortaya çıktığını söylemek mümkündür. İngiltere’de, Liverpool-Nottingham Forest, İtalya’da Fiorentina-Juventus, Milan-İnter, İskoçya’da Rangers-Celtic, Hollanda’da Ajax-Feyenord, Almanya’da Bayern München-Shalke 04, Türkiye’de ise ezeli rekabet daha çok Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray ve Trabzonspor kulüpleri arasında görülmektedir (Ulugay, 1999).

Holiganizm patolojik bir durum olmayıp karşılıklı ön yargı ve düşmanlıklardan beslenen sosyo-kültürel bir süreçtir. Gruplar ilişkiye geçtiğinde bu düşmanlıklar çatışmaya dönüşmektedir. Spor müsabakaları bu tür düşmanlıkların çatışmaya dönüşmesi rizikosunu taşıyan uygun ortamı oluşturmaktadır (Gümüş, 2000).

Üge(1993) holiganların özelliklerine incelediği çalışmasında;

- Bedensel kavgalara karışırlar ve çoğu kez bunları başlatırlar,
- Bazen silâh kullanabilirler,
- Zalimce davranışlar sergileyebilirler,
- Başkalarının malına kasıtlı olarak zarar verebilirler,
- Yangın çıkarabilirler,
- Sık yalan söyleyip, hırsızlık yapabilirler,
- Kendisinin ya da başkalarının güvenliğini hiçe sayabilirler,
- Fazla alkol alabilirler,
- Pişmanlık ya da suçluluk duymama gibi özellikleri taşıdıkları görülmektedir.

Holiganlar, sosyal kalıpları olduğu gibi kabullenmeye ve bu kalıpların içinde saldırabilirliği kendi grubunca onaylanan gruplara karşı harekete geçmeye hazır bir durumdadır. "Taraftar" olarak takım bayrağına veya grubun örf ve âdetlerine sahip çıkmaktadır. Holiganların hedefi belli bir davranış biçimidir. Bastırılmış duygularla değil, kontrollü ve sistemli bir şekilde kavgaya girmektedir (Gümüş, 2000).

Holiganlar, yaptıkları hareketlerin sonuçlarından utanmazlar ve pişmanlık duymazlar, sorumluluk duygusu taşımazlar ve başkasını düşünmezler, çok rahat yalan söylerler ve hırsızlık yaparlar, kuralları tanımazlar ve çok rahat kavga çıkarırlar, holiganlar yaptıklarının bilincindedirler. Holiganlar ve antisosyal kişilik yapısı gösteren insanlar utanma, pişmanlık duyma gibi duygusal tavırlar sergileyerek çeşitli savunma mekanizmaları kullanabilirler. Hatta başkalarından önce davranarak, kendilerini suçlayabilirler. Bu gibi durumlarda çok dikkatli davranmak gereklidir (Üge, 1993).

Holiganlık her ne kadar fanatikliğe benzese de bu iki kelime birbiriyle örtüşmemektedir. Fanatiklik, körü körüne bir takımı tutma, bağınaz anlamına gelmektedir. Holiganlık ise, azgın, gözü kara anlamına gelmektedir. Fanatik kazanmak için her yolu meşru görürken; holigan, takımı yenilse de karşı tarafa bir kavga çıksın istemektedir. Onlar için maç bahane, amaç kavga etmektir. Bir fanatik günlük hayatında yalnız gezer, ama holiganlar daima gruplar hâlinededirler, âdeta günlük hayatta da kavga edebilmek için bahane arar. Azınlık olmalarına rağmen varlıklarını böyle hissettirebilir. Bir örnek vermek gerekirse, holiganların en çok ölüme neden oldukları maç, 1989 yılında, İngiltere'de Liverpool ile Nottingham Forest arasında oynanan maçıdır. Seyirciler saha ile tellerin arasına sıkışarak ölmüş ve yaralanmışlardır. Bu maçta 95 kişi ölmüş ve 200 kişi yaralanmıştır (Kola, 1995).

2.2.1.4. Televizyon İzleyicileri

Televizyonlar, Türkiye’de her dönemde kitlelerin ilgisini üzerinde toplamayı başaran alan olma özelliğini korumuştur. Özel televizyonlar bu ilginin artmasında aracı olmuşlar ve yapmış oldukları yayınlarla futbol sahalarını evimize kadar yerleştirmişlerdir. 1990’lı yıllar Türk toplumunun medya ile birlikte dönüşüm yaşadığı yıllar olmuştur. Bu süreçte gündemi belirleyen medya olurken, futbolda yaşanan yükseliş trendi ve Avrupa’da elde edilen başarılar, futbol ve medya ilişkisini perçinlemiştir (Talimciler, 2003).

Futbol müsabakalarının televizyonlardan aktarılması televizyon izleyicileri adını alabilecek bir grup oluşturmuştur. İnsanlar kuyruklarda beklemek zorunda kalmadan, iklim şartlarını düşünmeden ve ekonomik durumunu göz önünde bulundurarak ekseriyetle maçlarını evlerinde izlemekten zevk almaktadırlar. Statlara gittiklerinde olmadık durumlarla karşılaşmak istemeyen birçok sporsever, günümüzde artık televizyonlarının başında müsabakalarını izleme yolunu seçmektedir (Özmaden, 2004).

Televizyon futbolu, film teknolojisi, bilgisayar ve konferans telefon bağlantıları aracılığı ile “dinamiği” ihtiyaca göre, istenildiği kadar hızlandırılabilen veya yavaşlatılabilen bir oyun olmuştur (Horak ve Reiter, 2001).

İzleyici statlardaki karmaşa içerisinde göremedikleri pozisyonları, tekrar tekrar izleme şansına sahiptir. Televizyon futbolu, seyircinin dikkatini her türlü teferruattan arındırılmış futbol maçına odaklaştırıp, yönlendirmektedir. Hedefi, ise televizyonların ayrılmaz ilkeleri olan eğlence, gerilim ve dramatikliğin mükemmel biçimde uyarmasıdır. Böylelikle medyatik işlem, futbol sporunun algılanışını değiştirmektedir. “Kitlesele medyayla aktarılan bu algılama biçimi bir kez toplumsallaştığında, futbol oyununun stat da algılanması kaçınılmaz olarak eksikli hâle gelmektedir” (Klose, 2001).

Seyirciyi televizyonun bu cazip organizasyonları karşısında koltuğundaki yerini almaktadır. Bunun ötesinde asıl mesele olarak görünen durum ise futbol kulüplerinin televizyon gelirlerinden elde ettikleri para olarak göze çarpmaktadır (Özmaden, 2004).

Araştırıldığında futbol ekonomisinin oluşması televizyonun ortaya çıkışı ve gelişimiyle bire bir ilişkilidir. Bugün kulüplerin gelirlerini maçların yayın hakları karşılığında televizyonlardan aldıkları paralar oluşturmaktadır. Kulüpler transfer giderlerini televizyonlardan aldıkları yayın hakları paralarıyla karşılamaktadır. Özellikle Türkiye’de üç büyük olarak adlandırılan Beşiktaş, Fenerbahçe ve

Galatasaray, televizyonlardan aldıkları yayın hakları paraları ile Avrupa'nın ünlü kulüpleri ile yarışır duruma gelmişlerdir (Kılıç, 2003).

2.2.2. Futbol Seyircisi

Futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve değişik dış uyarıcıların etkisiyle arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay, 1999).

Bir karşılaşmayı ya da yarışmayı izleyen kimseye seyirci denir (Savaş, 1995). Seyirci; oyun, gösteri veya spor müsabakalarını, olayın meydana geldiği yerde bulunarak gören kişidir (Arıkan, 2000).

Sosyal psikoloji açısından yapılan bir incelemede seyirci "grup" olarak ele alınmaktadır. Çeşitli grup tanımları arasında ortaya atılan ve grubu "belli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla birlikte hareket eden bireylerin oluşturduğu topluluk" şeklinde tanımlayan yaklaşım, spor seyircisine uygunluk göstermektedir (Mavili, 1997).

Seyirci, kolektif bir kimlik içinde kazanmanın ya da zaferin güzelliğini, kaybetmenin acısını yaşamaktadır. Takım tutmak psikolojisinin ya da toplumsal gerçeğin altında bu yatmaktadır. Kazanmak ve kaybetmek gerçeği ile birlikte seyircide kendine güven, haz duymak, hırslanmak, kıskanmak gibi duygular yaşam deneyine girmektedir. Böylelikle, günümüz sanayileşmiş ve kentleşmiş toplumlarında spor en önemli ve en etkin kitle kültür kurumlarından biri haline gelmekte ve geniş yığınların katıldığı bir olgu kimliğine dönüşmektedir (Acet, 2005).

2.2.3. Futbol Seyircisinin Özellikleri

Futbol seyircisini sosyolojik açıdan incelediğimizde "Geçici teşkilatsız insan birikimi" şeklinde ifade edilmektedir. Bu birikim ne cemiyettir, ne cemaattir, ne de menfaat birliğidir. Onlar geçici teşkilatsız bir topluluktan ibarettirler. Yani böyle bir topluluk, muayyen bir maksat ve sebeple veya sebepsiz olarak bir araya gelerek bir süre sonra dağılırlar. Cami cemaatleri, sinema, tiyatro ve spor seyircileri bu gibi topluluklar içerisine girmektedir. Bunlar belli bir teşkilatlanmaya sahip olmadıkları gibi, üyeleri arasında karşılıklı bir ilişkide söz konusu değildir (Taşgın, 2000).

Siyaset Bilimcileri futbol seyircisini menfaat birlikleri içerisinde düşünmüşlerdir. Menfaat grupları "birlikleri; muayyen gayeleri tahakkuk ettirmek için meydana gelen gruplardır". Yani organize olmuş gruplardır. Bunlar baskı ve menfaat

gruplarıdır. Siyaset bilimciler, menfaat gruplarını maddi ya da manevi menfaatleri sağlamak için birlikte hareket eden gruplar olarak tanımlamaktadırlar. Menfaat grupları, baskı gruplarının kuvvetli birtakım temellerine dayanır. Bu temel unsurlar şunlardır;

- Üyelerin sayısı,
- Mali kaynaklar,
- Organizasyon,
- Sosyal statüdür (Daver, 1993).

Gustave, 1991'de yayınlanan çalışmasında, futbol seyircileri aşağıda belirtilen özellikleri taşımaktadır;

- Futbol seyircisinin üyeleri arasındaki belli ölçüde bir ilişki ve iletişim vardır. Bu takım taraftarlığına duyarlı bir ilişkidir.
- Taraftarlık sebebiyle müşterek bir düşünce vardır.
- Teşkilatlanma vardır.
- Futbol seyircileri heyecan kitlesi hüviyetinde olduğu için kolay provoke edilebilir, heyecan kitlesinin mantığı yoktur.
- Ancak futbol müsabakası oyuncularının müeyyidelerinin caydırıcılığı sebebiyle temkinli davranışa da meyillidirler.
- Futbol seyircisi müdahale etmeye az, fiil ve harekete çok kabiliyetlidir.
- Kitlede şuurlu şahsiyet kaybolur, şuur altı ile hareket eden şahsiyet hâkimiyet kazanır.
- Fikirler ve sirayet kaybolur, şuuraltı ile hareket eden şahsiyet kazanır.
- Fikirler sirayet yolu ile aynı istikamete yönelir.
- Telkin olunan fikirlerin hemen icrasına başlama isteği zuhur eder.
- Önceden tahmin edilen hareketleri vardır (tezahürat yapar, hakeme kızabilir, tepki gösterip maçı terk edebilir, slogan atabilirler).

2.3. Futbol Seyircilerinin Sosyo-Ekonomik Yapıları

2.3.1. Seyircilerin Sosyo-Ekonomik Yapıları

Seyircilerin stadyumdaki dağılımı, salt toplumsal ve coğrafi verilerin basit bir yansıması olmayıp, yaş gruplarıncı da belirlenmektedir. Bir taraftarın yaşam öyküsündeki her evre, tribünde farklı bir yer seçimine tekâmül etmektedir (Bromberger, 1993). Futbol seyir sporu olarak çok güzel, seyirlik, bir zevktir. Ancak taraftar olmak seyirciliği de kapsayan ve bunun ötesine geçen bir durumdur. "Tribünde" olmak değil "Tribünden olmak", söylendiği gibi sürüye katılmak değil,

paylaşmak, belki zaman zaman kendini kaybetmek, bazen de kendini bulmaktır (Kozanoğlu, 2001).

Spor seyircilerinin davranışlarına kültürel açıdan baktığımızda; ayaklanma ve panik davranışların bazı ülkelerde daha sık olduğunu görmek mümkündür. Bu tür olaylar Latin Amerika ülkelerinde diğerlerine göre daha çok görülmektedir. Bu ülkeleri İtalya izlemektedir. Toplanmaların, kalabalıkların anlamı ülkeden ülkeye değişmektedir. Bölgesel bir takımın veya millî takımın desteklenmesi, farklı sosyal, politik veya ekonomik temeller üzerine oturabilir. Seyircilerin yenilgiye karşı saldırganlığı, geri kalmış bir toplumda sosyal yabancılaşmaya, yeni ortaya çıkmış ülkelerde ise politik etkenlere dayanabilmektedir (Özbaydar, 1983). Çeşitli sosyal gruplar kültür ve içerikleri yönünden birbirlerinden ayrılmaktadır. Büyük toplumların kültürleri arasında farklar bulunduğu gibi, aynı toplum içindeki alt grupların kültürleri arasında da ayrılıklar vardır. Ancak bu ayrılıklar büyük toplumlar ve kültürleri arasındaki farklara göre daha azdır. Bir toplum içinde çeşitli grup veya sınıfların, bütün bir kültüre oranla yarı bağımsız bir "alt kültür" (ikincil kültür) oluşturmaları mümkün olmaktadır. Alt kültür, bir toplum içinde, az veya çok farklılaşmış, bu toplumun kültürel yapısına tam uyum sağlamamış, ancak yine de onun temel bir üyesi olan belirli bir sosyo-ekonomik veya etnik grubun ayırt edici toplumsal kuralları ve yaşam biçimi olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 1998).

Alt kültür toplumun temel kültür değerlerini paylaşan, ancak, bunun dışında kendi kendilerini diğer gruptan ayıran değer, norm ve yaşam biçimleri olan gruplardır. Örneğin; dünyanın birçok ülkesinde gençliğin, ırkların, etnik grupların oluşturdukları çeşitli alt kültürler mevcuttur. Daha küçük alt kültürler, üniversite kampüslerinde veya uyuşturucu madde kullanan insanlar arasında görülebilir. Alt kültürler arasında farklılık büyüdükçe, bu gruplar arasında ki sosyal çatışmaların derecesi de artar (Özkalp, 1994). Kültürlerin devlet tarafından kasıtlı bir şekilde ihmal edilmesi ciddi toplumsal olayların çıkmasına neden olabilmektedir. O halde, alt kültür deyiş geçmemeli ve insanların sorunlarıyla ilgilenip, topluma zararlı bir davranışta bulunmaları devlet tarafından engellenmelidir (Tural, 1992).

Bir futbol maçı büyüleyici bulunuyorsa, bu sadece oyaladığı için değil, toplumların merkezî değerlerini yoğunlaşmış biçimde görünür kılmasındandır (Doğan, 1999).

Seyircilerin ekonomik durumlarına bakıldığında, bunu üç grupta toplarsak: üst, orta ve alt tabaka olarak sınıflandırmak mümkündür. Üst tabaka; tüccar, sanayici, yöneticiler, büyük çiftçiler, bürokratlar, albaylar ve generaller bu tabakaya mensup olup, bunlar rahat yaşamaya alışkındırlar. Orta tabaka; büyük işletme

sahipleri, öğretmenler, memurlar ve teknisyenleri içerir. Alt tabaka ise; işsizler, hizmet sektöründe çalışan işçiler, vasıfsız işçiler ve saygı duyulmayan görevlerde çalışanları içerir. Çoğunun kazançları iyi olmamakla birlikte, iş güvenliği peşindedirler. Hobileri yok denecek kadar azdır (Bozdemir, 1998).

Futbolu seviyor olmak, bir takımı seviyor olmak değildir. Takım sevgisi başlı başına saygıdeğer bir durumdur, ama tek başına, futbolun da sevildiğinin bir göstergesi değildir. Türkiye’de taraftar olan kitle, kendine taraftar olan takım sevgisini, ancak kendisini tatmin ettikçe sürdüren bir güruhtan ibarettir (Çiğdem, 2001). Taraftarların bazıları, yöneticilerden bedava bilet ve küçük malî destek sağlarlar. Ancak aynı grupların karşılaştıkları olaylar ve edindikleri hafif silahlı güç, yöneticiler için çoğu zaman sorun oluşturur. Yakın zamanda birçok kulüp yönetimi bu tür grupları tribünden uzaklaştırmak için girişimlerde bulunmuştur (Danzıkyan, 2001).

Bazı futbol severlerin, aylar öncesinden maç günlerini tespitle özel önemi olanların altını çizip, kutsal bir gün gibi hafızalarına kazınmalarına şahit olunur. O gün yaklaşırken hayatının baş konuları arasına maç girer, gündelik yaşamın önemli bir kısmına egemen olur. İşler, randevular, görüşmeler, her şey o saate göre ayarlanır. Yapılması gereken, doksan dakikalığına bu dünyadan kopmak, her şeyi unutmak ve o kolektif kimliğin içinde kaybolmaktır. Anadolu’daki illerde, takımları birinci lige çıktığında en çok sevinen, en çok öne çıkan iki zümre görülmektedir. Birinciler, alt sınıftakiler coşkuyla ana caddede dolaşır, en olmaz saatte takımlarının isimlerini haykırırlar. Ortak gurur adına yapılmak kaydıyla birçok kural dışılığı affetmeyen, hoş görmeye hazır bu toplumsal iklim, onların bilinçaltındaki toplumsal ve ekonomik protestoları için bir vesile olur. İkinciler ise, az çok kazanan esnaf ve tüccar olan kişilerdir. Üzerlerinde küçük firmaların isimleri bulunan kamyonetleri takımın renkleriyle, yazılar kapanmayacak şekilde süsler ve caddelerde dolaşırlar. Onların göstergesi, birlikte kolektif coşkuya katılmak değil, katılıyormuş gibi yapıp birbiriyle rekabet etmektir (Bostancı, 1999).

Seyircileri üç gruba ayırmak mümkündür. İlk grup, futbol oyun kuralları hakkında bilgisiz, önyargılı seyircilerden oluşur. Bu gruptaki seyirciler zaman zaman alkolünde etkisiyle agresif hâle gelebildiklerinden aynı zamanda tehlikelidirler. Bu kişiler için eğer hakem tuttıkları takımın lehine kara verirse iyi; aksi hâlde küfrü ve tehdidi hak etmektedir, rakip takım oyuncularını potansiyel düşmandır. İkinci tip seyirci, futboldan biraz daha çok anlayan biraz da ukalâ kafeterya seyircisi de denebilecek seyirci tipinden oluşmaktadır. Bazıları daha önce futbol oynamış, bazıları da hayatını maç seyretmekle geçiren, ancak futbol topunu ayağına

sürmemiş her çeşit insan vardır. Üçüncü seyirci tipi, futbolla ister antrenör ister futbolcu ister idareci olarak bir şekilde ilgilenmiş daha bilinçli izleyiciler ile sporcuların ailelerinden oluşur (Teoman, 2001).

Dünyayı kendisi ve karşısındakiler diye ikiye bölüp bu şekilde yaşamaya zorlanan, teşvik edilen yapısı, mizacı gereği buna yatkın olan, ekonomik ve siyasi koşullar gereği bunu kültürünün ve kişiliğinin tabiatı gören kimselerde asıl gelişen düşünce sporseverlik değil, gerilim düşkünlüğüdür. Karşılıklı ikili konumlarda bulunma tutkusu ve tutumudur. Bu sporseverlik adına kendini besleyen dünya görüşünün sosyolojik anlamında, bireysel boyutta, felsefi anlamda özel bir yabancılaşma türünün gelişmesidir. Olması gereken sporseverliğin muhtelif taraftarlık adına ihmal edilmesidir. Maç sırasında, kendi takımı sahada olmasa bile, kendi takımı aleyhine, o anda sahada mücadele eden takımların birisi galip geldiği zaman durumları averaj veya başka sosyal gerekçelerle kötüye gidecekse, sahada iki diğer takımın geçici taraftarı bile olunmaktadır (Doğan ve Moralı, 1996).

2.4. Futbol Seyircisi Açısından Grup, Kalabalık, Taraftarlık ve Özdeşleşme

2.4.1. Grup Kavramı

Grup; kendilerini aynı grubun üyeleri olarak algılayan, dolayısıyla grup içerisinde diğerleriyle aynı psikolojik anlamı ve önemi paylaşan, bu grup üyeliğinin özellik ve değerleri hakkında sosyal bir anlaşmayı bir ölçüde sağlayan bireyler topluluğuna denir (Tiryaki, 1996).

Grup olgusu, futbol takımı içerisinde, seyirciler arasında ve günlük hayatta, insanların birbirleriyle ilişkilerinde etkili şekilde rol oynayan önemli bir olgudur (Arkonaç, 1993).

Grubun oluşumunda önemli olan, bir araya gelen kişilerin karşılıklı etkileşim içerisinde olup olmadıklarıdır. Diğer taraftan, örneğin; bir futbol maçı sırasında taraftarı oldukları takım lehine tezahüratta bulunanlar olabilir ve bu insanların etkileşim içerisinde oldukları düşünülebilir. Ancak gruptaki etkileşim ile anlatılmak istenen, futbol maçını izleyen seyircide olduğu gibi, kolektif bir kimliğin yanı sıra etkileşimin ve iletişimin yapılaşmış olması, ortak bir duygunun bulunması, karşılıklı bir görev bağımlılığının bulunması ve kişiler arası çekiciliğin olmasıdır. Eğer kişiler birbirlerinin farkındaysalar ve etkileşimle ilgili bir olasılık söz konusu ise gruptan söz edilebilir (Tiryaki, 1996).

2.4.2. Kalabalık Kavramı

Kalabalık kavramı çeşitli yazarlar tarafından tanımlanmıştır. Kurtkan'ın 1976'da yayınlanan çalışmasında, "Gelip geçici, devamsız, teşkilatsız ve hepsi aynı sabit fikre dayalı, aynı heyecanla yüklü insanların meydana getirdikleri grup" olarak tanımlamıştır.

Erkal'ın 1996'da yayınlanan çalışmasında, kalabalığı; "Ortak fikirlerle hareket eden, aynı heyecanı taşıyan, teşkilatsız ve sürekli olmayan bir grup olarak" tanımlamıştır.

Hortatçsu 1998'de yayınlanan çalışmasında ise "Rastlantısal olarak bir arada olan, aralarında yüz yüze etkileşim olmayan, bilinçli olarak ortak bir amacı paylaşmayan topluluklara" kalabalık demektedir.

Kalabalığın özelliği, belirli ve dar alanda yer almasıdır, iş bölümünün esas olmamasıdır. Böyle bir alanda yer alan kalabalık içinde bir iş bölümü de söz konusu değildir. Kalabalığı oluşturanlar arasında minimum şahsi ilişki söz konusudur. Kalabalığın lideri de yoktur. Kalabalığı meydana getiren fertlerin birbirlerinden haberdar oluşları aynı gelip geçici heyecanı paylaşmalarındandır (Erkal, 1996).

Kalabalıklar çeşitli şekillerde görülürler:

- Toplumsal yapıyla bağları olan kalabalıklar,
- Tesadüfî kalabalıklar,
- Yasa dışı kalabalıklar

Toplumsal yapıyla bağları olan kalabalıklara, tiyatro seyircisi, spor seyircileri, dini toplantılara katılanların meydana getirdiği gruplar örnek verilebilir.

Otobüse binmeye çalışan insanlar, trafikte karşıdan karşıya geçmek isteyen veya ışıkta bekleyenler tesadüfî kalabalıklardır (Arıkan, 2000).

Resmi ve gayri resmi toplum kurallarını ihlal eden, mesela yağmacı çeteler veya sarhoş kavgaları, toplum kurallarını hiçe sayan yıkıcı kutlama ve törenler dolayısıyla meydana gelen gruplaşmalar yasa dışı kalabalıkları oluştururlar (Lundberg, 1970).

2.4.3. Taraftarlık Kavramı

Sosyologlar, taraftarlığı; "Türk popüler futbol kültürünün, toplumun mikro ekonomik bir temsilini ve yeniden kuruluşunu ifade eden bir cemaat türü" şeklinde ifade etmektedirler (Meriç, 1994).

Taraftarlık, taraf olma, yani bir takıma karşı eğilim gösterme, onu destekleme, o takımın davranışlarına taraf olma, sempati duyma olarak da açıklanabilir. "Bir taraftar için tuttuğu takımın işlevi, bir referans grubu olarak görülmekte ve onun

başarısı, kendisi için bir tür güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmaktadır” (Özbaydar, 1983).

Spor ile ilgili yapılan incelemeler, taraftarlığın iki işlevinin olduğunu ortaya koymuştur. Bunlardan birincisi, kişide bir yere ait olma duygusu uyandırması, diğeri ise "fanatik" kelimesinin çağrıştırdığı, başka ortamlarda yapıldığında toplum tarafından kabul edilmeyecek davranışların "taraftarlık" adı altında çıkış yolu bulmasıdır” (Arıkan, 2000).

Karşıt grupların yani seyirci çokluğu veya azlığı bakımından eşit olmadığı durumundan güçsüz olan tarafların saldırılma beklentisi yüksek olmaktadır. Ama saldırı istekleri düşüktür. “Güçlü gruplarda ise saldırı isteği yüksek ve saldırılma beklentisi düşük olmaktadır” (Hortatçsu,1998).

2.4.4. Sporda Özdeşleşme Kavramı

Gelişmekte olan çocuk ve gencin, toplumda yer ve rol alabilmek için benliğine örnek alacağı idendifikasyon (özdeşleşme) objesini, en yakınları (anne, baba, dede, teyze, hala, komşu vb.) arasından seçer. Bu obje bir ya da birkaç kişi olabilir. Onların davranış kalıplarını benimser. Özdeşleştiği kişiye benzemeye özendiği zaman, olayları özdeşleştiği kişinin gözüyle görmek istediğinde, onu "anlamakta", kendine yararlı bir amaç bulmaktadır ki, buna özdeşleşme denir. Bu düzen, çocukluk ve gençlik çağındaki toplumsallaşma sürecinde önemli rol oynar (Köknel, 1985).

Özdeşleşme daha çok 12-18 yaşları arasında kesinlik kazanır (Güven, 1998). Çocuk geliştikçe özdeşleşme objesi daha uzaklarda aranmaya başlanır. Kitle iletişim araçlarının da etkisiyle daha çabuklaşan öğretmen, antrenör, spor yıldızları, futbolcular, şampiyonlar, spor takımları, sanatçılar, oyuncular, şarkıcılar, din, mezhep, tarikat, ideoloji, politika liderleri vb. gibi kişilerle özdeşleşme başlar (Erkal ve diğerleri, 1998).

Özdeşleşme, sosyal bir hayale ulaşmak için şarttır. Özdeşleşilen objenin yaşamakta olan bir kimse olması şart değildir. Bir roman kahramanı veya çoktan vefat eden tarihî bir şahsiyet, bir şampiyon ve cansız resimle de özdeşleşme olabilir (Doksat, 1980). Özdeşleşme, genellikle olumlu bir çağrışım sağlamakla beraber, sporcunun, taraftarın özdeşleştiği kişi, küme ve değerler olumsuz sonuçlar da doğurabilmektedir. Örneğin; çetelerin oluşması, taraftar kavgaları, sportif karşılaşmalarda meydana gelen olaylar, yenilgi sonrası intiharlar şeklinde olumsuz kültürel bozulmalara neden olabileceği gibi, kişinin özdeşleştiği sanatçının veya sporcunun davranışlarını aynen kendine örnek alması (küpe takan bir erkek

sanatçıyı, saçını uzatan bir futbolcuyu, serbest giyinen bayan sanatçıları vb.) sonucu, kişiler üzerinde kültürel bir deformasyon oluşturabilmektedir (Acet, 2005).

2.5. Saldırganlık

Kişinin, bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal çevresine psikolojik veya fiziki olarak zarar vermeye yönelik bir davranışta bulunmasına "Saldırı" denir. "Saldırganlık ise, kişide, saldırı davranışı göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilimi anlatır (İkizler, 1997).

Saldırganlık; başka kişilere ya da nesnelere yönelmiş olan zararlı, yok edici bir davranış biçimidir (Köknel,1996). Genellikle öfke, kızgınlık, saldırganlık birbirleriyle yakın bağlantısı olan kavramlardır. Ayrıca saldırgan davranışların duygusal düzeyinde, öfke ve kızgınlıktan başka değişik düzeylerde kin, nefret, düşmanlık, şiddet gibi yok edici duygular da bulunabilir. Saldırganlık; öfke ve düşmanlık hisleriyle ilgili bir terim olarak, tehdit edilme, aşağılanma, engellenme durumlarına tepki olarak ortaya çıkar bir güdü olarak işlevde bulunur (Cliford, 1986).

Saldırganlık, genellikle bir başka kişiyi, fiziksel veya sözlü olarak yaralamayı ya da herhangi bir şeyi tahrip etmeyi amaçlayan davranış olarak tarif edilir. Diğer taraftan Krech ve arkadaşları saldırganlığı; herhangi bir engele karşı doğrudan doğruya yapılan bir çeşit hücum olarak tarif etmekte ve bu anlamda, "adaptis" (uyum sağlayıcı) bir davranış olarak kabul etmektedirler. Bu yazarlara göre saldırganlık, bazı hâllerde adaptis olmak yerine zararlı sonuçlar da doğurabilmektedir. Freedman, Sears ve Carlsmith (1993) saldırganlığı fiziksel güç kullanılsın veya kullanılsın "başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış" olarak tanımlamışlardır (Öğütölmüş, 1995).

2.5.1. Saldırganlık ve Çeşitleri

İkizler'in 1994'te yaptığı çalışmasında futbol seyircisinin saldırganlığı, psikolojik açıdan üç grupta ele alınabilir;

Bireysel Saldırganlık: Her bir seyircinin tek başına göstermiş olduğu saldırgan davranışlardır.

Kitlesel Saldırganlık: Birden fazla seyircinin bir araya gelerek sergiledikleri saldırgan davranışlardır. Kitlesel saldırganlığa yol açan koşullar ve süreçler bireysel şekilde gösterilenden çok farklıdır. Bu iki saldırganlık türünde zarar nispeten daha azdır.

Tamamen Şiddet İçeren Saldırganlık: Karşısındaki kişi ve eşyaları tahrip etmeyi amaçlayan saldırganlık tipidir. Buna holiganizm adı verilir.

2.5.2. Sporda Saldırganlık

Sporda saldırganlık ise kişide saldırı davranışı göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilimi anlatır. Yukarıdaki ifadeler sporda görülen saldırganlığın açıklanması için yetersiz kalmaktadır. Bu tanımla spor açısından üzerinde dikkatle durulması gereken iki önemli nokta hemen gözümüze çarpar. Birincisi saldırının hangi amaç ve kasıtle yapıldığıyla ilgilidir. İkinci nokta ise saldırının yöneldiği hedeftir (Şahin ve Sönmez, 2000).

Sporda saldırganlık ve şiddet olaylarında kitle psikolojisinin rolü büyüktür. Tek başına hiçbir kötülüğü yapamayan kişi, kitle içindeyken her şeyi yapacak bir güçte olduğunu hisseder ve önüne gelen her engeli kolayca tahrip eder, yakar (Yetim, 2000). Sporda negatif bir yaptırımla cezalandırılma, örneğin futbolda hakem tarafından ihtar alma veya sahadan çıkarılma gibi açık fiziksel ve özel bir eylem saldırgan davranış olarak tanımlanmıştır (Öncü, 2002).

Sporda saldırganlıktan söz edebilmek için özellikle bir davranışın ortaya çıkması, davranışın zarar ve incitme niyeti taşıması, zarar verme veya incitmenin gerçekleşmesi gerekir. Bu fiziksel ya da psikolojik olabilir. Vurmak veya tekmelemek kadar birisine küfür etmek ve kötü söz söylemekte saldırganlıktır (Tiryaki, 2000).

Freedman ve diğerleri (1993) yaptıkları araştırmada, tüm spor dallarının hemen hepsinde sporcuların belirli bir fiziksel güç göstermeleri gerekir. Bu güç zaman zaman saldırganlık içerisinde yer alır. Bu yönüyle bazı spor dallarının daha fazla saldırganlık ögesi içerdiği söylenebilir. Örneğin; Amerikan Futbolu, boks, güreş gibi spor dalları fiziksel güç kalıbı içerisinde saldırgan davranışların en yoğun olduğu spor dallarıdır.

Acı vermek ve kızdırmak amacıyla rakibe veya hakeme karşı yapılan hareket veya onlarla alay etme sözlü saldırganlığa örnektir. İşaretlerle saldırganlık, yumruk, tenis raketi vb. aletlerle de rakibi tehdit etmeyi kapsar. Aynı şekilde, bir takım el kol hareketleriyle veya bakışlarla da bu tür saldırganlık sergilenebilir. Bedeni saldırganlık ise, sadece yakın temasa izin veren takım ve bireysel mücadele sporlarında uygulanır. Çelme takma, tekme veya yumruk atma, spor aletleriyle rakibe vurma gibi (İkizler, 1994).

Güreş ve boks'ta yapılan bir mücadeleyi aynı şekilde, futbolda, voleybolda ve basketbol da uygulamak mümkün değildir. Çünkü her branşın kendine özgü kuralları vardır ve bu kurallar çerçevesinde mücadeleye izin verilmektedir (Acet, 2001).

Sporda normal olarak kabul edilen bu davranışların, günlük yaşamda kabul edilmesi imkânsızdır. Eğer siz, bir tek yolcu arayan bir minibüse binmek için önünüzde koşan birisine çelme takip, düşürdükten sonra, onun yerine minibüse

binmeye kalkarsanız başınız yasalarla ciddi şekilde derde girer. Hâlbuki benzer davranımın spordaki yaptırımı nedir? Hemen hemen hiçbir yaptırımı olmamaktadır. İşte günlük yaşamda onaylanmayan, kabul edilmeyen saldırgan davranışların sporda kabul edilmesi, onaylanmasına psikologlar “oyunun mantığı” ya da “parantez içine alınmış ahlaklılık” demektedirler (Tiryaki, 2000).

2.5.3. Futbolda Seyirci Saldırganlığı

Batı Avrupa’da yirminci yüzyılın ortaları ve sonlarına doğru, bilim ve teknikte meydana gelen gelişmelerle birlikte, sosyal baskıların arttığı ve kişilerin kendi davranışlarını kontrol altında tutmadıkları ve şiddet - saldırganlık eğilimlerinin arttığı görülür. Bu gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan saldırganlığını deşarjı için en uygun ortam olarak spora yansıtır. Fanatizm olaylarına kendini kaptıran pek çok genç taraftar, maça giderken dövüşme ya da başka türden düzen dışı ve düzen bozucu davranışa girme amacıyla yola çıkmayan taraftarları da aralarına almakla birlikte, futbol bağlamında ya da başka alanlarda en ısrarlı şekilde serseri davranış içinde, dövüşmeyi ve saldırgan davranışı maça gitmenin ayrılmaz bir parçası olarak görebilmektedirler (Öngel ve Günay, 1988).

Şiddet ve saldırganlık eğilimlerini tahrik eden bir başka etken de sporcuların ve seyircilerin kişilik özelliklerinden olan “başarı hırsıdır”. Günümüzde söz konusu olan saldırganlık olgusu iki boyutta değerlendirilmektedir. Doğrudan o spor dalının özünde var olan şiddet ve o spor dalıyla ilgilenen seyircilerin oluşturduğu kalabalığın, olaydan etkilenerek gerçekleştirdikleri şiddettir (Doğan ve Morali, 1996).

Seyircilerin saldırgan duruma gelmesine sebep olan yardımcı etkenler vardır. Bunların birincisi; spor olaylarında bir araya gelen kişilerin ihtiyaçları ve motiflerdir. İkincisi ise, seyircilerin algıları ve “gördükleri” şeyi algılamalarındaki değiştirmeler, bozmalardır. Bunlar çevreye tepkide bulunmanın genel psikolojik etkenleridir. Doğal olarak spor olayları da bunun dışında değildir. İhtiyaçlar, verilen hükümleri ve algıları etkilemektedir. Bu yüzden seyirci ümitsizce bile olsa tuttuğu takımın kazanmasını ister ve bu durumda, meselâ, yan hakemin çizginin “dışına” çıktığını bildirdiği topun “içeride” kaldığını kendince “görür”. Seyirci bu durumda her olayı tuttuğu takıma uygun gelecek tarzda algılamaya ve yorumlamaya eğilimlidir. Gruba uymayanın, onu tartışmasız kabul etmenin algılamaya üzerine etkisi olduğunu, spor ve tutulan takım konusunda çok kuvvetli bir özdeşleşme olayı bulunduğunu gösteren birçok araştırma vardır. Seyirciyle tuttuğu takım arasında özdeşleşme özellikle kuvvetli olduğunda, meselâ topun karşı taraftan birinin eline değip değmediği, oyunun sert

olup olmadığı, bir faul yapılıp yapılmadığı gibi konularda, bir takımı şiddetle tutan seyircinin algılarının değiştiği görülmektedir (Özbydar, 1983).

Futbol seyircileri arasında bir gruplandırmaya gidilmiş, seyircilerin tepki ve davranış özelliklerine göre değişik tipler arasında yer aldıkları tespit edilmiştir. Aynı stadın, aynı tribününde değişik yapıdaki seyirciler bir araya gelerek bu tiplerin oluşmasında oldukça önemli bir rol oynamışlardır (Acet, 2001).

Taraftar olma tutkusuyla, hukuk dışı, kural dışı, bu davranış bile kimi seyirci grubu tarafından meşru olduğu şeklinde yorumlanırken, diğerleri tarafından gayri meşru olarak değerlendirilmektedir. Farklı algılama sonucu, öfkelerini bildirmek için taraftar gruplarının stadyumları şiddet eğilimlerine transfer ettikleri görülür (Öztürk, 1998). Sözlü şiddet eğilimleri de spor alanlarında tahrik yolu ile etkili olduğu, rakibi küçük düşürmeye yönelik ahlâk dışı boyutlarıyla gündeme geldiği de bilinmektedir (Öngel ve Günay, 1988).

En çok tartışılan ihtiyaç konusu, bir spor olayı veya bir maç seyredilirken ortaya çıkan saldırganlıkla ilgilidir. Maç seyretmenin seyircilerin saldırganlık tepkilerine etkisi birçok araştırmancının konusunu oluşturur. Bu araştırmalar hasımlık, rekabet teorilerinin, yani saldırganlığı seyretmenin iç boşaltıcı bir değeri olduğunu öne süren teorilerin, saldırma eğilimlerini indirme, yatıştırma, azaltma fonksiyonuna bir ışık tutmuştur. Bir bakıma saldırganlık daha sonra ortaya çıkabilmek üzere ertelenmiştir. İngiltere’de futbol kavga ve yağmacılığı üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların bir bölümü, büyük futbol maçlarında çok yıkıcı davranan, az geliri ve genellikle işçi sınıfından gelen ergenlik çağındaki gençler üzerindedir. Bu görüşe göre seyirci saldırısı, genel bir saldırganlığın sebebidir. Bu noktada seyirci davranışının anahtarı olarak, bireyin davranışlarına şekil veren sosyal ihtiyaçlarının ve motiflerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bütün bunlar bireyin çeşitli sosyal durumlara tepkilerini belirleyen etkenlerdir ki, spor konusu bunlardan sadece biridir (Özbydar, 1983).

Gabler, Schulz ve Weber yaptıkları çalışmada seyircilerin saldırgan davranışlarındaki belli başlı amaçlarını şöyle sıralamışlardır (Voigt, 1998).

- Rakibe zarar vermek ve kendi takımından yararlanmak,
- Sosyal açıdan kabul görme arzusu,
- Bir gruba ait olma gereksinimi, yani birlikte ve esenlik içinde olmak,
- Güçlü olma isteği olarak belirlenmiştir.

Bir başka araştırmacı Opaschowski, seyircilerin sporla ilgili eğlence arzusunu dört gereksinime bağlamıştır. Haz duymak, gerilim yaşamak, aynı düşüncede olan

insanlarla beraber olmak ve heyecanlanmak şeklinde ifade ederek, seyircilerin stadyuma daha çok deşarj olmak için gittiğini vurgulamıştır (Voigt, 1998).

Ülkemizde futbol seyircisinin çoğunluğunu oluşturan gençler de içinde buldukları bu problemlerle maç seyretmeye gitmektedirler. Zaten sosyal birçok aktiviteye katılmayan bu kitlelerin belki de yaşantılarının en önemli sosyal aktivitesi maça gitmektir. Ekonomik zorluklar yaşayan, zar zor para biriktirip maça giden bu gençler içinde buldukları bu gerilimle, maç esnasında onlara ters gelen bir uyararla (örneğin; hakemin yanlış kararı) karşılaştıkları zaman, bu gerilimleri patlak verip saldırganlığa dönüşmektedir (Çimen, 1998).

Tribün terörü, futbol anarşisi, saldırganlıktan şikâyet ederken, "Dünyanın hangi ülkesinde var böyle bir şey!" şeklinde serzenişlerde bulunmak yersizdir. Çünkü her yerde saldırganlık mevcuttur. Arjantin'de, Almanya'da, Kongo'dan İrlanda'ya kadar tüm dünyada insanlar kavga etmektedir. Seyirciler sahaya inip oyuncuya saldırabilir. Ancak Türkiye'de farklı bir durum vardır. Bu farklı durum Türkiye'nin sadece birkaç az gelişmiş ülkeyle birlikte, kurallarının olmamasıdır. Yani tehlikenin ne zaman geleceği konusunda fikir yürütülememektedir. Statlarda tamamen düzgün karakterli, belâ aramayanlar için bir bölge bulunmamaktadır (Çiğdem, 2001).

Eski futbolda tribün, kulübün değil taraftarın kontrolündedir. Açık bir sistem olarak tribün, taraftar gruplarının kendi aralarında mücadeleleriyle özelleştirdikleri sosyal alanlardır. Bu anlamda tribün hâkimiyeti; meşru, dinamik ve değişkendir. Eski futbolda taraftar, yalnızca maç sonucuna ve sezon başarısına bağlı olarak koşullu protestolarda bulunabilir, fakat kulübün kapalı sisteminde yer almak gibi bir isteği yoktur. Eski futbolda birey olarak taraftarın bir anlamı ve önemi bulunmamaktadır. Bireysel talepler karşılık görmemektedir. Yalnızca taraftar grupları bilet ve parasal destek alır. Eski futbolda tribün, heyecanların yalnızca negatif yönde yönetilebildiği, erkek egemen, baskıcı ve antisosyal bir yapı oluşturmaktadır. Günümüzde "sadece futbol" diye tanımlanmaya çalışılan eski futbol, fair play'i kabul etmeyen bir tribün yapısının spor özlemidir. Eski futbol bu yüzden "kan, ter ve gözyaşı" üzerinedir. "Sadece futbol" olmaktan çıkartılan futbolda ise tribün hâkimiyeti kulübün elindedir. Taraftar satın aldığı biletle, kulübüyle arasında standart bir sözleşme yapmış, organik bir bağ oluşturmuştur, standart sorumlulukları ve hakları vardır. Yeni taraftar davranışlarının sorumluluğunu taşıyacaktır. Taraftar tatmini, birey boyutunda önemlidir. Yeni futbolda tribün açık bir sistem değildir. Tribünler önceden belirlenmiş kurallara göre düzenlenecek, taraftar davranışları kurallar doğrultusunda kontrol altında tutulacak, denetlenecektir. Güvenlik ön koşuldur. Taraftar "en büyük" olma hakkını yitirmiş ama "en değerli" olma niteliğini kazanmıştır. Yeni futbolda her maça

gitmek, doğal bir istem değildir. Lig fikstürünü inceleyerek, en çekişmeli birkaç maça gitmek için para biriktirmek, yeni fanatiklerin sadakat ölçөгünü oluşturmaktadır (Can ve Can, 2001).

Futbol seyircilerinin tepkilerini oluşturan altı etkeni aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- Algılarda tutum hazırlıklarında bireysel farklılıklar: Etkisi, genel psikolojik duruma ve sosyal çevreye olan cevaplardır.
- Grup etkenleri: Etkisi, bir arkadaş grubu veya aileyle birlikte seyretmek ya da izlemek üzerinedir.
- Kalabalık etkenleri: Etkisi, geniş, gürültücü, yoğun bir kalabalığa ait olma duygusudur.
- Kültürel etkenler: Sistemli hayal kırıklıklarına, kültürel normlara ve çevre şartlarına uyan etkiler.
- Sporum, oyunun çeşidi, mahiyeti: Etkisi yapılan sporum kavgacı, cenkçi olup olmadığına göre değişir.
- Oyun sonucu: Etkisi, beklenmeyen zafer veya yenilgiye göre değişir. (Özbydar, 1983).

2.5.4. Saldırgan Davranışlara Yol Açan Sebepler ve Kaynakları

Psikanaliz öğretisinin kurucusu olan Freud, ilk değerlendirmelerinde saldırganlığı; insanın yaşamını devam ettirici ve cinsel ihtiyaçlarının engellenmesi durumunda gösterdiği tepkisel davranışlar olarak ele almıştır. Daha sonraki çalışmalarında ise insanlarda saldırganlık, şiddet ve yıkıcılık yönünde doğuştan gelen bir eğilimin varlığından söz etmiştir. Freud'a göre bu eğilim, iki temel içgüdüden birisi olan, öldürme içgüdüsünden (thanatos) kaynaklanmaktadır. Bunun karşısında ise yaşama ait davranışları, cinselliği ve kendini koruyucu içgüdüleri içeren yaşam içgüdüsü (eros) yer alır. Bütün davranışlarımız, bu iki içgüdü'nün birlikte hareketinden ortaya çıkar. Saldırganlık ve yıkıcılığın, öldürme içgüdüsünün bir ürünü olduğunu savunmuştur. Bu yolla biriken enerji, yaşam içgüdüsünün etkisiyle kaslarımıza yönlendirilir ve bu şekilde açığa çıkar. Bu her zaman karşısındaki kişiyi öldürme veya ona fiziksel bir zarar verme şeklinde görülmez. Sadece rekabet etme bile bir saldırganlık gösterisi sayılır (Acet, 2005).

İncinen ya da zarar gören kişi, bunu nasıl algıladığına bağlı olarak, rahatsız edilmiştir ya da kendisine saldırıda bulunulmuştur. Büyük bir olasılıkla bu kişi kızacak, saldırının kaynağına karşı saldırganlık duyacaktır (Çağlayan, 2003).

İnsanlar birisi tarafından rahatsız edildiğinde ya da saldırıya uğradığında, tepki olarak o kişiye karşı kızgınlık göstermek eğilimindedir. Bu kızgınlığın sonucunda tepkisel olarak saldırganlık göstermesi mümkündür (Acet, 2005).

İnsanlar hangi heyecanı yaşadıklarını bilmekte güçlük çekerler. Fizyolojik olarak uyarıldıkları zaman, hangi heyecanı yaşadıklarını kestirebilmelerine yarayacak ipuçlarını yakalayabilmek için dış çevreye bakarlar. Eğer dış çevre kızgın olduklarını düşünmelerine neden olacak işaretler verirse kızgınlık duyacaklardır, bu da yerine göre, saldırgan davranışlarla sonuçlanacaktır. Çok gürültülü sesler, yarışmacı ortamlar, ya da yoğun ve sürekli alıştırmaya, kızgınlığa yol açması beklenen bir koşulda yer aldıklarında, saldırganlığı artırıcı etki yapmaktadır (Yıldız, 2004).

Engelleme, insanın belli bir amaca ulaşmasının önüne geçilmesi, bundan dolayı da istediği şeyi elde edememesi, başaramaması, amacına ulaşamamasıdır. Saldırganlık, engellemeye bir tepkidir (Acet, 2005).

Bir toplumda bireysel ve sosyal ihtiyaçlara cevap veren, doyum sağlayan yollar, yöntemler ve tedbirler başarıyla uygulanmazsa toplumsal düş kırıklığı ve öfke düzeyi yükselir. Saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin ihtimali artar. Bir toplumda saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin artması, eğitimin yetersizliği, ekonomik durumun bozukluğu, sosyal baskı ve engellemenin göstergesi olarak kabul edilebilir (Çağlayan, 2003).

Akandere, Baştuğ ve Taşğın (2002) yaptıkları araştırmada, Fair Play'in içeriği konusunda 1974 yılında Uluslararası Fair Play Komisyonu tarafından hazırlanan deklarasyon tüm ülkelere ve spor örgütlerine gönderildi. Bu deklarasyon, "Fair Play; kendine, rakibine, takım arkadaşına, hakemlere, seyirci ve kamuoyuna saygıya dayanan bir hayat görüşüdür." Bu görüş, her ne pahasına olursa olsun kazanmayı, başarılı olmayı hedeflemektedir.

Özetle sosyal öğrenme kuramında, kişiyi saldırgan olmaya iten güçlerin içsel olmaktan çok, dışsal olduğu görüşü hâkimdir. Çevre ile kişi arasında iki yönlü bir etkileşim vardır. Hem çevre faktörleri davranışı şekillendirip etkiler, hem de çevre, bireyin davranışlarıyla etkilenir (Acet, 2005).

2.6. Şiddet

Şiddet; bir hareketin, bir kuvvetin veya gücün değerlendirilmesi, sert hareket etmek, sert davranmak, kaba kuvvete başvurmak şeklinde tanımlanmıştır (Doğan, 1994).

Şiddet sözcüğü genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirir. Şiddet özel olarak

saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar eylemlerini kapsar (Yetim, 2000).

Şiddet olaylarının, bireysel ve toplumsal etkenlerin birlikte şekillendirdiği olaylar olduğu, bireysel düzeyde yaşanan şiddet olaylarının, bireyin içinde bulunduğu toplumsal koşullardan ayrı düşünülmemeyeceği, aynı zamanda toplumsal düzeyde yaşanan şiddet olaylarının da, bireyin kişilik özelliklerinden ayrı tutularak değerlendirilemeyeceği söylenebilir. Böylece gelişimini sağlıklı toplumsal koşullarda tamamlamış bireylerin sağlıklı toplumsal yapılar meydana getireceği, toplumsal koşulların yetersizliğinin ise sağlıklı bireysel gelişimlere, sağlıklı bireysel gelişim geçiren bireylerin de doğal ve toplumsal çevrelerinde saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine neden olacağı düşünülebilir (Ayan, 2006).

Şiddet günümüzde birçok ülkede eğitim kurumlarına bile girmiştir. Filipinlerdeki öğrencilerin suç ve şiddet eğilimi adlı çalışmada Filipinlerdeki öğrenci olaylarından ve özellikle özel okullardaki şiddetten söz edilmektedir. Filipinlerde okuyan öğrencilerin, devlet okullarında okuyan öğrencilere göre daha fazla şiddet gösterdiği gözlenmiştir. Filipinlerde erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha saldırgandır (Campanao, Jessica ve Munakata, 2004).

Şiddet, şiddet eğilimli kişiliklerin gelişiminde rol oynayan etkenlerin harekete geçmesi olarak da tanımlanabilir. Yapılan araştırmalarda, şiddeti besleyen en önemli faktörleri üç noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi aile ve çevre, ikincisi eğitim seviyesi, üçüncüsü ve beklide en önemlisi medyadır. Kişilik gelişiminde önemli etkilere sahip bu kurum ve araçların şiddete yönelik tutum ve davranışların, dünya görüşlerinin ve hayata bakış tarzlarının gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğuna şüphe yoktur. Tıpkı spor alanında, din alanında ve siyasi alanda yaşanan şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında rol oynayan fanatik eğilimlerin gelişiminde oynadığı rol gibi (Ayan, 2006).

İnsanlar arasındaki şiddet eğilimlerinin sonuçlarında geçmişte yapılanlara bakmak yerine bu olaylarda tarafların ırklar arası görüşleri, diğer temsilciler ve polis gibi faktörlerinde onlar üzerinde önemli olduğu belirtilmektedir (King, 1999). Şiddeti oluşturan gruplar çıkardıkları kargaşa ortamı sayesinde seslerini duyururken, şiddetin olduğu mekânlarda insanların huzursuz ve tedirgin olması güven duygusunun sarsılmasına neden olmaktadır. Sağlıklı bir sosyal ortamın olmamasından kaynaklanan eğitim, öğretim, algı, sevgi ve saygı noksanlığı, şiddete neden olan insanların değer yargısına ket vurmasına neden olur (Akdeniz, 1996).

2.6.1. Sporda Şiddet

Spor kitlelerinin şiddetine ilişkin tarihsel araştırmalar çok fazla olmamasına rağmen, var olan tarihsel kanıtlar, bu olgunun sporun tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir (Smith, 1983). Seyirci psikolojisi, ekonomik, siyasal ve kültürel faktörlerden bağımsız bir tutum sergileme veya metin olarak ele alınmamalıdır. Tutumlar ve davranışlar üretildikleri bağlam içinde incelenmelidir (Erdoğan, 2002).

Spor ayaklanmalarıyla ilgili ilk kayıtlar arasında Roma'daki seyircili oyunlar vardır. M.S. 4, 5 ve 6. yüzyıllarda birbirine düşman izleyicili fraksiyonları arasındaki kavgalar Roma ve Bizans İmparatorlukları boyunca araba yarışlarının düzenli bir özelliği olmuştur. Bu kavgalar, özellikle maviler ve yeşiller olarak bilinen takımların taraftarları arasında çok yaygın biçimde gözlemlenmiştir. Seyirciler 491 ile 532 yılları arasında Konstantinople hipodromunu dört kez ateşe vermişlerdir. İmparatorluk güçleri sıklıkla bu olayları bastırılmış, 532'deki ünlü Rika ayaklanmasında 30.000 kişiyi kılıçtan geçirmişlerdir. 20. yüzyılın "futbol hooliganlarının habercileri olan bu gruplar, takımlarının renklerini giymiş, yarışlar boyunca bağırıp küfretmiş, karşıt gruptaki seyircilerle ağız dalaşı ya da kavgaya girmiş ve stadyumun içindeki ve etrafındaki eşyaya zarar vermişlerdir (Guttman, 1986).

Takımını desteklemek için stadyuma giden ya da ekran başında maçı izleyen izleyicilerin, şiddete başvurma sebebi olarak; sportif ortamın saldırgan davranışın taklit edilmesi için uygun bir alan olduğu görüşü hâkimdir. Şiddete başvuran oyuncu izleyiciyi de özendirir. İzleyici önce oyuncuyu onaylar. Onay ödül anlamını taşır. Cezalandırılmadığı, tam tersine ödüllendirildiğini anlayan oyuncuyu tutmak oldukça güçtür. İzleyici oyuncuyu onaylamakla kalmaz, şiddete katılır. Çoğu kez bu düşmanca duygular stadyumda kalmamış, sokaklarda, meyhanelerde, kahvehanelerde sürmüştür (Özmen, 2000).

Ortaçağın bir şiddet dönemi olarak nitelendirilmesine karşın, kanıtlar, bu çağda sporla ilişkili şiddet olaylarının nadir olduğunu göstermektedir. Bu olaylar Roma ve Konstantinapol'dekiyle asla karşılaştırılmayacak denli küçüktür. Guttman 1986'da yaptığı çalışmasında, bunun nedenini ortaçağ sporlarının Roma İmparatorluğu'nunkiyle karşılaştırıldığında daha küçük ölçekli olması ve daha az izleyici çekmesiyle açıklamaktadır. Spora ilişkin bu ilgi eksikliği, toplulukların küçük ve ayrı halde yaşamaları gibi demografik nedenlere bağlanmaktadır. Ayrıca, sporda katılımcı ve seyirci rolleri arasındaki farkın Eski Roma'ya göre daha az olduğu bildirilmektedir. Buna rağmen, örneğin 1274'te Chalons'da turnavadaki ayaklanma sırasında birçok kişi ölmüştür. 18. yüzyılın ortalarından sonra, sporla ilişkili şiddet olaylarının sayısında bir artış gözlenmiştir. Bu olayların çoğu özgül bir spor

karşılaşmasında ve spor karşılaşmasının yapıldığı alanın çevresinde meydana gelmiştir. Bunların içinde, bir spor dalı olarak futbol karşılaşmalarında seyircilerin çıkarttığı şiddet olayları başı çekmektedir (Kayaoğlu, 2000).

Spor politikalarının ciddi bir şekilde incelenmesi gerekir. Bir spor kulübünün o şehrin adını veya o şehrin bir semtinin ismini kullanarak o şehri veya semti temsil ettiğini iddia etmesi ticari ideolojinin bilinç yönetimidir. Gençlerin ve sporseverlerin o spor kulübüyle kendilerini eş tutup saldırganca davranışlar göstermesi ise bu ticari ideolojinin başarısının göstergesidir (Erdoğan, 2002).

2.6.2. Futbolda Şiddet

Futbol şiddete 13.yüzyılın başlarında İngiltere’de dâhil olmuştur. Oyunun orijinal geçmişinde yapılış tarzı açısından komşu köy ve kasabalardaki gençler arasında sadece önemsiz bir uğraş olarak genellikle Büyük Perhizin başladığı Salı günü veya diğer kutsal günlerde oynanırdı. Bu geleneksel törenler alkolünde etkisiyle katılanlar arasında ciddi sakatlıklara ve bazen de ölümlere neden olmuştur (Taşkın, 2000).

Futbolun 700 yıllık erken tarihi aynı zamanda bir yasaklar tarihidir. Yasaklama kararlarının altında yatan başlıca neden ise bu dönemlerde futbolun oynandığı ülkeler olan İngiltere ve Fransa’da resmi makamların futbolun huzur ve asayiş bozduğu yönünde bulunan görüşleri olduğu ileri sürülmektedir. Anılan dönemlerde kamu düzeninin sağlanması görevini üstlenen düzenli polis örgütlerinin olmaması yasaklama kararlarının alınmasında etkili olmuştur. Bununla birlikte yasaklama kararlarının altında yatan diğer etkenlerin ise “maç günleri sıradan vatandaşları pazarın kurulmuş olduğu kasabadan uzaklaştırmanın olumsuz ticari etkileri” ile “futbol oyununun halkı okçuluk gibi uğraşlardan uzaklaştırarak savaş gücünü zayıflattığı inancı” olduğu ileri sürülmektedir (Demiryürek, 2003).

Bu yasaklamalara rağmen futbol olanca hızıyla büyümeye devam etmiş ve günümüzde de kitleleri ardından sürükleyen bir endüstri haline gelmiştir. Tabii futbol yalnız başına gelişip büyümemiş aynı zamanda taraftar ve seyirci kitlelerini de büyütüştür. Oyuncular arasındaki şiddet zamanla seyircilere sıçramış ve geçmiş yıllarda birçok ölümler meydana gelmiştir (Acet, 2005).

Dunning ve diğerleri (1988) futbolun pek çok insanı etkilemesi ve büyük bir sektör haline gelmesi, seyirci şiddeti konusunu daha çarpıcı biçimde gündeme getirmiştir. Gerçi seyirci şiddeti çok eski tarihlere kadar uzanmakla birlikte, 1960’lı yıllardan itibaren İngiltere’de sosyal bir sorun olarak ele alınmaya başlanmış ve

birçok ülkede meydana gelen ölümlü çatışmalar sonunda gerek ulusal gerekse uluslararası düzeylerde çok ciddi önlemler alınması yoluna gidilmiştir.

Carnibella ve diğerleri (1996) yaptıkları araştırmada, futbolun modern biçimiyle birlikte görülen seyirci şiddetinin özellikle Batı Avrupa ülkelerine ve diğer ülkelere İngiltere'den ihraç edildiğine dair yaygın bir kanı bulunmaktadır. Ancak, 1970 ve 80'lerde futbol hooliganizminin yanlış bir şekilde temel olarak İngiliz ya da Britanyalıların bir sorunu olarak düşünüldüğünü, aslında geçmişte de şimdi de futbol oynanan bütün ülkelerin hemen hemen hepsinde görülen bir sosyal sorun olduğu ileri sürülmektedir.

Saldırganlık ve şiddet takım sporları, özellikle de futbolun kendi doğasından gelmektedir ve "kalelerini muhafaza altına aldıktan sonra, çarpışmak için mevzilenmiş iki düşman ordusunun muharebeye tutuşmasına" benzetilmiştir. "Futbol sahası, muharebe meydanının maketidir. Kale direklerinden oluşan dikdörtgen, canı pahasına savunulması gereken bir mevzidir. Antrenör komutan, oyuncular asker, seyircilerse gerektiğinde seferber olacak sivil savunma mangalarıdır, milislerdir. Bu oyun planıyla örgütlenen bir spor dalında, oyuncunun oyuncuyu, seyircinin seyirciyi düşman olarak görmesi kadar doğal bir şey olamaz. Aralarındaki sürtüşme bir kıvılcımla, kanlı kavgaya dönüşebilmektedir" (Demiryürek, 2003).

2.6.3. Seyircide Şiddet

Bugün seyirci ve seyircilerinin davranışları, bunların kişilik özellikleri tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim son yıllarda tribünler birer problem arenası halini almış, seyircinin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur (Taşkın, 2000).

Türkiye'deki futbolda seyirci şiddetinin ne kadar ciddi olduğunun ve bir sosyal problem olarak görülüp görülmediğinin açık ve net yanıtları yoktur. Her şeyden önce, Türkiye'de toplumun şiddete ilişkin genel duyarlılığının, spor alanındaki şiddet değerlendirmesine de yansıtacağı beklenebilir. Türkiye'nin, sık sık toplumsal ve politik rahatsızlıklara bağlı kitle hareketleri yaşayan bir ülke olduğu göz önünde bulundurulursa, en azından bazı şiddet biçimlerinin Türk toplumunda diğer birçok toplumdan daha fazla kanıksandığı söylenebilir. Toplumsal yaşamın başka alanlarında şiddeti daha fazla yaşayan bir toplumun, sporda yaşanan şiddeti "sosyal bir problem" olarak görmesi pek beklenemez. Bu durum, biraz da algı psikolojisindeki şekil-zemin ilişkisine benzemektedir. Bütün bu söylenenler, Türkiye'de futbolda şiddet görüldüğünde kamuoyunun bu olaylara tepki göstermediği

anlamına gelmemelidir. Tam tersine futbolda bir şiddet olayı patlak verdiğinde, özellikle yazılı ve görsel basında tanımı gereği sporun barışçıl olduğu tezinden kaynaklı yoğun ama kısa süren tepkiler gösterilmektedir. Olayların hemen hemen hepsinde, futbolda şiddetin diğer toplumsal problemlerle ilişkisi göz ardı edilmekte ve problem marjinalleştirilmekte böylece "sosyal problem" statüsüne çıkamamaktadır. Bu bağlamda, sonuç olarak, sorunun çözümü konusunda uzun sosyal politikalar üretecek zemin oluşmamaktadır (Çağlayan, 2003).

2.7. Referans Gruplarının Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkileri

2.7.1. Kitle İletişim Araçlarının Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkisi

İnsanların gerek yakın, gerekse uzak çevrelerinde olup bitenler hakkında bilgi almaları gelişmiş ve uzmanlaşmış araçlarla sağlanmaktadır. Teknolojik gücün simgesi haline gelen ve geniş halk kitlelerini haberleşme ağıyla birbirine bağlayan bu araçlara kitle iletişim araçları denir (Adıgüzel, 1999).

İletişimin bazı tekniklerle, belirli bir teknoloji uygulanarak çoğaltılıp, güçlendirilerek, çok sayıda kişiyi etkileyecek biçime getirilmesine kitle iletişimi, bu iş için kullanılan araçlara da kitle iletişim araçları veya medya denmektedir (Yetim, 2000).

Bilindiği gibi kitle iletişim araçları;

- Yazılı Basın (Gazeteler, dergiler),
- Sinema ve tiyatro,
- Radyo ve televizyon ve internet olmak üzere üç ana grupta toplanabilir (Küçük ve Acet, 1998).

Kitle İletişim Araçlarının Temel Fonksiyonları;

- Haber ve bilgi sağlama,
- Sosyalleştirme,
- Motivasyon,
- Tartışma ortamı hazırlama,
- Eğitim,
- Kültürün gelişimine katkı,
- Eğlendirme,
- Bütünleştirme.

Kitle iletişim araçları, bu fonksiyonlarını iyi yönde kullandıkları zaman insanlığa çok faydalı olacağı, olumsuz yönde kullandıkları zaman da toplumu kötü yönden etkileyeceği bir gerçektir. Kitle iletişim araçları çeşitli konudaki

enformasyonla insanlar üzerinde etkili olabilmektedir. Bilgi edinmek ve özellikle de boş zamanları değerlendirmek üzere kitle iletişim araçlarına yönelen insanlar, yoğun bir yönlendirme ile karşı karşıya kalabilmektedir. Eğitim, kültür, spor, coğrafya, ekonomik durum veya diğer faktörlerin etkisiyle çoğu kez alternatifsiz bir araç olan kitle iletişim araçları, insanlar üzerindeki etkisini daha da arttırabilmektedir (Çolakoğlu, 2000).

Tiraj için futbol yazarlarının köşelerinde ve futbol manşetlerinde insanların örf, adet, gelenek ve değerlerine, ırk veya toplumun aleyhine, o toplumun değerlerine ters düşen veya şiddet fanatizmin sosyolojik boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Yine aynı açıdan bakıldığında futbol yazarlarının köşelerinde ve futbol manşetlerinde bütünüyle fanatizm psikolojisi içerisinde bulunan insanların tuttuğu takım aleyhinde, rakip takımı destekler nitelikte, hakemler, futbolcular, teknik direktörler ve kulüp yöneticileri aleyhinde, bu insanların ruh hallerini olumsuz etkileyecek yazılar yazdıkları takdirde yine bu insanlar olumsuz olarak etkilenmektedirler ve fanatizme yönelmektedirler. Bu da futbolda fanatizmin psikolojik boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Konumuz itibariyle televizyonun çocuklar ve yetişkinler üzerindeki olumsuz etkilerine baktığımızda; bazı televizyon kanallarında, bazı gazetelerde gösterilen vahşet görüntüleri ve verilen şiddet haberleri çocukları ve gençleri tesiri altına alarak, onlara kötü örnek olmaktadır. En ılımlı toplumlarda nefret ve şiddetin körüklenmesi insanları dengesiz davranışlara sürükleyebilmektedir. Çocuklar sadece TV seyrederek şiddete yönelmezler, TV seyrederek iyi ve kötü insanlar haline gelmezler. Aileleri, içinde yaşadıkları toplum, arkadaş çevreleri, gittikleri okullar ve yaşadıkları tecrübeler bu konuda çok daha etkili faktörlerdir. Bu konuda aynı fikirde olduğu görüşen Dodson'a göre çocuklar şu şekilde şiddete yönelebilirler;

- Anne ve baba çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını yerine getirmez ve çocukta nefret, öfke, şiddet duygularını uyandırılırsa,
- Çocukların şiddete başvuran anne babalarını taklit etmeleriyle,
- Anne baba çocuğun göstereceği şiddet hareketlerine (örneğin bir başka çocuğu dövmesine) karşı çıkmadıkları sürece,
- Genel olarak çocuklar şiddet duygularını boşaltma olanağı bulamadıkları zaman. Çocukların bu yollardan şiddete yönelmesi engellenebildiği sürece, tek başına TV programlarından korkmak için bir neden yoktur (Turam, 1996).

Şiddet genelde; düşük eğitim ve gelir seviyesinde, muhakeme gücü gelişmemiş fert ve toplumlarda daha çok yaygındır. Bu haliyle de çocuklar ve gençler, daha kolay bir şekilde şiddet bağımlısı olabilmektedir. Futbol günden güne

büyüyen bir rantla başlı başına bir endüstriyel alan haline gelince, kazanmak, ekonomik olarak ta kazanmak anlamına gelmeye başladı. Bu endüstriyel çerçevede geniş bir role ve büyük güce sahip olan medya bu ortamda işlerini daha kolay yürüteceği için sporun doğasında var olan rekabeti ön plana çıkarıp alabildiğine körüklemesi, kışkırtıcı yayınlarla insanları fanatik birer taraftar olmaya yönlendirmesi, bir anlamda küfrün, saldırganlığın, tetikçisi olması, bununla da yetinmeyip olaylara karışanları yine tiraj ve reyting malzemesi olarak kullanması seyircilerin saldırganlığa yönelmesinde etkili olabilmektedir (Var, 2008).

Medya özellikle televizyon ve internet şiddet görüntüleri gösterip spora zarar vermektedir. Bununla birlikte televizyon görüntüleri ve şiddet karışık bir durumdur ve basitte olsa şiddeti etkilemektedir (Bryant ve Zilman, 1983).

Televizyonların spor yorumcuları, gazetelerinde spor yazarları seçiminde kriterlere uymamaları (gazetecilik ve yorumculuk adına hiçbir eğitim almayanlara, yazarlık ve yorumculuğu hobi ve ikinci iş olarak yapanlara program yaptırması gazetelerde yazı yazdırması) seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olmaktadır (Var, 2008).

2.7.2. Hakemlerin Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkisi

Hakemin sözcük anlamı, futbol oyununu yöneten sorumludur. O halde hakem kendisine verilen yetkilerle bir yargı görevi üstlenerek müsabakanın kuralları içinde oynanması, aksi davranışların da cezalandırılması ile görevlendirilen kişidir. Hakemlik futbolun en önemli yanını oluşturmaktadır. Hakem; seyirci, futbolcu ve rakip takımlar arasında köprü görevi görmekte, bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirilmesini yapmaktadır (Acet, 2005).

Günümüzde hakem; futboldaki değişimleri izleyen, FIFA ve Merkez Hakem Kurulu talimatlarını takip edip uygulayan, hızlı ve tempolu oyunun getirdiği fiziksel ve zihinsel yeteneklere sahip, futbolla ilgili yayınlanan yayınları takip eden, hakemlik kurumunun prensiplerine saygılı, arkadaşlarına ışık tutan, kendine güvenen, mütevazı, bilgili, görgülü ve kültürlü bir portre çizen kişi olarak tanımlanmıştır (Epak, 1999).

Hakemliğin bir meslek ve ihtisas dalı biçiminde kabul edilmemesi, spor dallarıyla uzak-yakın ilişkisi olmayan kişilerin hakemliğe talip olması, asli hakem seviyesine geldikten sonra mesleğiyle ilgili gelişmeleri izlememeleri sebebiyle, idari ve hatta hukuki birçok hataların doğması önlenememektedir. Müsabakalarda çıkan olaylardan doğan sorumluluk, iyi eğitilmemiş sporcu, idareci ve taraftar kitlesine ait

olduğu kadar bilgili, soğukkanlı ve mesleğinin ayrıntılarını bilmeyen hakemlere de aittir (Keten, 1993).

Müsabaka öncesi ve sonrası hakemler hakkında futbolcu, antrenör ve yöneticilerin verdiği olumsuz demeçler hakemler üzerinde bir baskı yaratmaktadır. Ayrıca televizyonlarda yorum yapan eski hakem ve futbolcuların, spor yorumcularının zaman zaman hakarete varan suçlayıcı söylevleri hakemlerin hatalı kararlar vermesine neden olabilmekte ve hakemleri hedef haline getirebilmektedir. Unutulmamalıdır ki futbol bir hatalar oyunudur ve hakemlerde bu oyunun bir parçasıdır. Nasıl ki yöneticiler yanlış yönetim uygulamaları yapıp, antrenörler yanlış taktik verip, yanlış takım sahaya sürüp, futbolcular özel hayatlarına dikkat etmeyip, kaleciler tutabilecekleri topu konsantre eksikliğinden tutamayıp takımın başarısızlığında büyük rol sahibi oluyorsa hakemlerinde hata yapabileceğini unutup onları hemen suçlu ilan etmek yanlıştır (Var, 2008).

Karşılaşma esnasında, hakemin daha iyi bir karşılaşma yönetebilmesi için; sporcuların, seyircilerin, antrenörlerin ve yöneticilerin bilmesi gereken konu, özellikle karşılaşmanın ilk on beş dakikasında, karşılaşmanın seyri konusunda endişe taşıyan hakeme olumlu yaklaşmak, ona yapılacak en büyük yardımdır. Bu süreyi problemsiz atlatan hakem rahatlar, daha sağlıklı bir yönetim trendi kazanır (Epak, 1999).

Sonuç olarak hakemlikte ekip çalışması önemlidir. Dolayısıyla büyük başarılar, inançlı ve yetenekli insanların oluşturduğu ekiplerce elde edilir. Hakem üçlüsü de bir ekiptir. Takım anlayışı varsa başarı da vardır. Yardımcı hakemler, hakemin başarısı için gereken çabayı içtenlikle göstermelidir. Sahada uyum için sosyal yaşamda da uyum şarttır (Acet, 2005).

2.7.3. Kulüp Yöneticilerinin Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkisi

Yönetici, bir örgütün hedeflerini gerçekleştirirken, örgütün en etkili ve en yeterli biçimde işlemlerini sağlama bilen akıllı, bilgili, tecrübeli ve liderlik vasıflarından yararlanan kişidir (Yetim, 2000).

Günümüz futbolunda hızlı gelişme ve değişmelerle beraber kulüplerin görevleri klasik fonksiyonlarının yanında, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda da yayılarak artmaktadır. Kulüp görevlerindeki bu artış yeni görevlerle yeni örgütlenmeleri getirirken, kulübün kapsamını da genişletmektedir. Böylesi bir öneme sahip kulüp yönetimleri, önceden belirlenmiş olan amaçları gerçekleştirmek için bir takım faaliyetleri insan gücüyle ve insanlarla birlikte yürütmek anlamına gelen

yönetim, en genel ifadesiyle rasyonel bir eylem olarak tanımlanmaktadır (Sert, 2000).

İnsan faaliyetlerinin amaçlara göre yürütülmesi olan yönetim, değişik alanlarda farklı fonksiyonları yerine getirir. Yönetim, yapıldığı alanla isim alır. "Belli bazı yönetim alanları asker yönetimi, kamu yönetimi, iş yönetimi, endüstri yönetimi, eğitim yönetimi, spor yönetimi gibi toplumsal ihtiyaçların büyük bir kesimini karşılayan alanlardır. Spor yönetimi de, spor alanındaki amaçlara ulaşabilmek için çalışır ve kendine özgü ilke ve teknikler geliştirir. Spor kurumlarında yönetimle ilgili faaliyetlerin bilimsel olarak yürütülmesi, spor yönetiminin temel amaçlarından biridir. Spor yönetimi faaliyetlerini spor yöneticileri yönlendirir (Karagözoğlu, 1994).

Yöneticiler olarak; antrenör, teknik direktör, genel kaptan, menajerler, başkan, basın sözcüleri vb. sayılabilir. Yukarıda saydığımız kişiler, temsil ettikleri kurumun, grubun özelliklerini ve büyüklüğünü dikkate alarak demeçler vermelidirler. Sorumsuzca hareket etmemelidirler. Takımların galibiyeti sonucunda sivri demeçler vermemeye özen göstermelidirler. Çünkü sorumsuzca yapılan bir açıklamadan sonra, hem kendi takımının taraftarları, hem rakip takımın taraftarları yanlış davranışlarda bulunabilirler. Yöneticileri agresif olan bir takımın, sporcularının ve seyircilerinin de agresif olmaları doğal bir davranıştır. Dolayısıyla yöneticilerin sorumluluklarının bilincinde hareket etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle yöneticilerin daha dikkatli davranarak sorumluluğunun bilincinde olmaları gerekmektedir (Acet, 2001).

2.7.4. Rakip Seyircilerin Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkileri

Yüksel ve diğerleri (1998) yaptıkları araştırmada, bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki, son yıllarda tribünler birer problem arenası haline almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur.

Her iki seyirci grubunun zorlayıcı yöntemleri, uzlaşmacı yöntemlerden daha etkin gördüklerinden seyircide gerilim ortamına zemin hazırlanmaktadır. Gruplar arası yarışma toplumsal kimliğin ön plana çıkmasının bir sonucudur ve ilişkilerin kişiler arası düzeyden gruplar arası düzeye geçmesinden kaynaklanmaktadır (Var, 2008).

Seyirci, sürekli olarak tezahürat yapıp destekleyen seyirci ise, bu, ev sahibi takımın, örneğin, futbolda top çalma, kafa toplarında hâkimiyet gibi fonksiyonlarını kolaylaştırırken rakip takımını zorlaştırır. Ayrıca tezahüratın fazla olması, yüksek

desibelli ses anlamına gelir ki bunun da saldırgan davranışları kolaylaştırdığı bilinmektedir (Kuru, 2000).

Seyirciler rakip seyircilerin, kendi şahıslarına, takımlarına, kendi antrenör ve futbolcularına karşı yaptıkları çirkin ve küfürlü tezahüratlardan etkilenmekte ve saldırgan davranışlara başvurmaktadırlar (çirkin ve küfürlü tezahürat, yabancı madde atma vb.) rakip seyircilerin saldırgan davranışları saha içinde de kalmayıp saha dışına da taşmaktadır. Seyirciler birbirlerine taşlı, sopalı, bıçaklı ve silahlı saldırılarda bulunup ağır hasarlar vermekte ve ne yazık ki bu kavgaların sonu ölümlerle bile sonuçlanmaktadır (Var, 2008).

2.7.5. Antrenörlerin Seyirci Saldırganlığı Üzerinde Etkisi

Antrenörler sadece, sporcuyu müsabakaya hazırlayan, kazanmak için bir disiplin geliştiren bilgi, yetenek ve tecrübelerini sporculara aktaran, kurallar ve taktikler hakkında sporcuları bilgilendiren ve psikolojik, teknik-taktik, kuvvet, dayanıklılık, sürat olarak sporcuların performansını yükselten kişi değildir. Antrenörün sadece takım veya sporcuyla ilgili görevleri yoktur. Onun ayrıca sosyal, kültürel, toplumsal sorumluluk ve görevleri bulunmaktadır. Antrenör, öncelikle bir insandır. Diğer insanlarla ve sporcularla ilişkilerinde insanlaşma değeri üretme bilincine sahip, bir öğretmen, yöneticidir. Ama sporun baskın, asimilasyon ürettiği reel spor sisteminde antrenörün işlevi değişmiştir. Sporun, özellikle de futbolun işe dönüştürüldükten sonra profesyonel meslek uğraşısına dönüşmesi, antrenörlüğün de profesyonelleşmesine neden olmuştur. Kulübün hedeflerine ulaşmasında önemli etkenlerden biri olan antrenörlerin, kulüpleriyle olan sözleşmelerinin devamlılığı mutlak başarıya endeksli olması, her maçın mutlaka kazanılması beklentisi, oyuncularda olduğu kadar antrenörler üzerinde de baskı oluşmasına neden olmaktadır. Bu baskı zaman zaman oyun mantalitesi ve karakteriyle örtüşmeyen davranışları sergilemelerine neden olmaktadır. Antrenörün bir sorumluluğu da müsabaka esnasında seyircilere karşıdır. Antrenörün seyircilere karşı olan sorumluluğu büyük önem taşımaktadır. Nedeni ise müsabaka esnasında ve müsabakadan sonra kullanacağı ifadeler ve hareketler seyirciler üzerinde etkili olmaktadır. Deplasmanda veya kendi sahasında da böyledir. Antrenörün sorumsuzca hareketleri, sadece kazanmak için davranması olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu nedenle antrenörlerin de iyi bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir (Acet, 2001).

Antrenörün eğitilmiş, değişik kültürlerle yaşamayı bilen, iletişimi kuvvetli, vücut dilini iyi bilen, karizmatik bir lider yetisine sahip olması aranan özellikler olarak

kabul edilir. Bunların yanında takımı her yönden (fiziki, psikolojik, vb.) maça en iyi hazırlama, sahaya en iyi takımı sürebilme, zamanında oyuncu değişikliği yapabilme, oyunu okuyabilme ve oyun içi taktikleri değiştirebilme vb. özelliklere sahip olması yine antrenörde aranılan özelliklerdir. Bu özelliklere sahip olmayan antrenörler kendi seyircileri tarafından saldırgan davranışlarla karşılaşabilirler (Var, 2008).

2.7.6. Futbolcuların Seyirci Saldırganlığı Üzerindeki Etkileri

Seyirci saldırganlığını artıran nedenlerden biride futbolculardır. Sporcuların saha içinde itişip kakışmaları, ağız dalaşında bulunmaları, birbirlerine kasıtlı, sert fauller ve fena hareketler yapmaları, hakem kararlarına aşırı derecede itiraz etmeleri, seyircileri tahrik edecek el kol ve mimik hareketler yapmaları, sahada beklenen performansı verememeleri, önemli olarak değerlendirilen maçlarda bir varlık gösterememeleri, geçmiş sezonlarda kendi takımlarında oynayan oyuncunun rakip olarak sahaya çıkması, rakip oyuncunun hakemi aldatmaya yönelik ve vakit geçirmeye yönelik yaptığı hareketler gibi örnekler seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olan sebeplerdir (Var, 2008).

Küçük bir ayrıntıymış gibi görülen takımların futbolcu forma renkleri, izleyenler tarafından saldırgan bir ipucu olarak algılanabilmektedir. Seyircilerin siyah renk forma giyen takımlara karşı daha olumsuz davranımlarda buldukları belirlenmiştir (Kuru, 2000).

Ayrıca özdeşleşmenin de seyirci saldırganlığında etkili olduğu söylenebilir. Yüksek düzeyde özdeşleşme yaşayan bireylerin özdeşleşme yaptıkları kaynağa yapılan saldırılarda çok şiddetli tepkiler gösterebileceklerini vurgulamıştır (Gill, 1986).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmada betimsel yöntem ve tarama modeli kullanılmıştır. Öncelikle araştırma problemine ilişkin mevcut bilgiler ilgili literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiş, böylece konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuş, daha sonra araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen bir anket örneklem grubuna uygulanmıştır.

Araştırma, tribünlerin farklı bölümlerinde 500 Manisaspor futbol seyircisi üzerinde yapılmıştır. Manisa 19 Mayıs Stadyumunda anketlerin, tribündeki oturma gruplarına göre dağılımı ise şöyledir; Kapalı alt tribün: 2577, Kale arkası misafir tribünü: 1258, Kale arkası (Skorboard) tribünü: 2316, Tarzan açık tribünü: 4632, Kale arkası tribünü: 3349, Kapalı üst tribün: 524, V.İ.P: 829, Protokol: 214, Basın: 179, Loca: 189 kişiliktir. Toplam kapasitesi 16067 kişilik olan stadyumda, maçlara gelen ortalama 10000 seyircinin %5'i ve tüm seyircilere örnekleme katılma şansı aynı oranda sağlanarak oluşturulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2011–2012 Futbol sezonunda Manisa 19 Mayıs Stadyumunda Spor Toto Süper Lig kategorisinde mücadele eden futbol takımlarının seyircileri, örneklemini ise altı müsabakanın, 18.12.2011 tarihinde oynanan Manisaspor-Gençlerbirliği, 24.01.2012 Manisaspor-Samsunspor, 02.02.2012 Manisaspor-Eskişehirspor, 12.02.2012 Manisaspor-Bursaspor, 25.02.2012 Manisaspor-Gaziantepspor, 11.03.2012 Manisaspor-Mersin İdman Yurdu futbol seyircisinin müsabakasına katılan 500 Manisaspor futbol taraftarı oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket, alanın uzmanlarının görüşleri ve önerileri de dikkate alınarak, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan futbol seyircilerinin kişisel özelliklerini belirleyici sorular yer alırken, ikinci bölümde seyircisinin şiddet üzerinde etkili olduğu düşünülen farklı referans gruplarının ve bu gruplara ilişkin gözlenen davranışların seyirci şiddeti üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Araştırmanın yöntemi ankete dayalı olarak kurgulanmıştır. Anketler futbol seyircilerine müsabakalardan önce ve devre aralarında uygulanmıştır. Veri toplamada kullanılan anket (Ek-1) 40 sorudan oluşmuştur. Anketin güvenilirlik

katsayısı (Cronbach Alpha) 0.80 bulunmuştur. Anketin yapılacağı taraftarlara, araştırmmanın amacı ve kapsamı anlatılarak taraftarlara anketler dağıtılıp birbirlerinden etkilenmeden cevaplamaları sağlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Müsabakalara gelen taraftarlar içinde rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen 500 kişiye uyguladığımız anket verileri SPSS 15programına aktararak frekans dağılımları, Chi-square (Ki-Kare) testi istatistik programında analiz edilmiş ve tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Bulguların analizinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmış, ayrıca taraftarların yaş gruplarıyla taraftarlar arasındaki şiddet olayları arasındaki davranış ilişkisi; eğitim durumlarıyla, müsabakaya niçin gittiklerini ve şiddet olaylarının en önemli sebebinin ne olduğu konusundaki görüşlerini belirleyebilmek için Chi-square (Ki-Kare) testi kullanılarak 0,05 düzeyinde anlamlılık aranmıştır.

4. BULGULAR

2011 - 2012 Futbol sezonunda Manisa 19 Mayıs stadyumunda Spor Toto Süper Lig kategorisinde 18.12.2011 tarihinde oynanan Manisaspor - Gençlerbirliği, 24.01.2012 Manisaspor-Samsunspor, 02.02.2012 Manisaspor-Eskişehirspor, 12.02.2012 Manisaspor-Bursaspor, 25.02.2012 Manisaspor-Gaziantepspor, 11.03.2012 Manisaspor-Mersin İdman Yurdu futbol müsabakasında Manisaspor futbol seyircisine uygulanan anket verileri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

4.1. Taraftarların Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Çizelge 1. Araştırmaya Katılan Taraftarların Demografik Özellikleri

Değişkenler	AltKategoriler	Frekans (F)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Bayan	47	9,4
	Bay	453	90,6
	Toplam	500	100
Yaş	18-20	34	6,8
	21-25	81	16,2
	26-30	89	17,8
	31-35	68	13,6
	36-40	82	16,4
	41 ve Üzeri	146	29,2
	Toplam	500	100
	Eğitim Durumu	İlkokul	46
Ortaokul		60	12,0
Lise		176	35,2
Yüksekokul		48	9,6
Üniversite		151	30,2
Lisansüstü		19	3,8
Toplam		500	100
Meslek Durumu		İşçi	85
	Memur	101	20,2
	Emekli	59	11,8
	Öğrenci	64	12,8
	Esnaf	89	17,8
	Ev Hanımı	9	1,8
	Serbest Meslek	80	16,0
	İşsiz	13	2,6
	Toplam	500	100
Aylık Durumu	660 TL-aşağısı	97	19,4
	661 TL-750 TL	18	3,6
	751 TL-900 TL	39	7,8
	901 TL-1150 TL	66	13,2
	1151 TL-1400 TL	76	15,2
	1400 TL-üzeri	204	40,8
	Toplam	500	100

Değişkenler	Alt Kategoriler	Frekans (F)	Yüzde (%)
Doğum Yeri	Köy	56	11,2
	Kasaba	38	7,6
	İl	214	42,8
	İlçe	153	30,6
	Büyükşehir	32	6,4
	Yurtdışı	7	1,4
	Toplam	500	100
Medeni Durumu	Evli	323	64,6
	Bekâr	167	33,4
	Boşanmış	10	2,0
	Toplam	500	100
Çocuk Sayısı	Yok	182	36,4
	1	121	24,2
	2	141	28,2
	3	48	9,6
	4	6	1,2
	5-üzeri	2	0,4
	Toplam	500	100
İkamet Yeri	Köy	19	3,8
	Kasaba	8	1,6
	İlçe	74	14,8
	İl	399	79,8
	Toplam	500	100
İkamet Edilen Evin Tipi	Apartman	352	70,4
	Müstakil	113	22,6
	Lüks Apartman	25	5,0
	Villa	10	2,0
	Toplam	500	100
İkamet Edilen Evin Mülkiyeti Kimde	Kendime	215	43,0
	Aileme	135	27,0
	Kira	150	30,0
	Toplam	500	100
Araba Sahibi Olup Olmadıkları	Evet	273	54,6
	Hayır	227	45,4
	Toplam	500	100
Hangi Tür Müzikten Hoşlandıkları	Hafif Batı	31	6,2
	Türk Sanat	138	27,6
	Arabesk	69	13,8
	Pop	123	24,6
	Metaika	5	1,0
	Türk Halk	105	21,0
	Rock müzik	29	5,8
	Toplam	500	100,0
En Sık İzlenen Televizyon Programı	Haberler	79	15,8
	Diziler	74	14,8
	Filmler	40	8,0
	Magazin	15	3,0
	Spor	273	54,6
	Yanışma	19	3,8
	Toplam	500	100

Çizelge 1'de, araştırmaya katılan taraftarların cinsiyet dağılımları incelendiğinde, %90,6'nın "Bay", %9,4'ünün "Bayan" olduğu, yaş dağılımları incelendiğinde; %29,2'sinin "41 yaş ve üzeri", %17,8'nin "26-30 yaş arası", %16,4'nün "36-40 yaş arası", %16,2'si "21-25 yaş arası" olduğu, Eğitim durumları incelendiğinde, %35,2'si "Lise", %30,2'si "Üniversite", %12'si "Ortaokul" mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan taraftarların meslek gurubu incelendiğinde, %20,2'si "Memur", %17,8'i "Esnaf", %17'si "İşçi", %16'sı "Serbest Meslek", %12,8'i öğrenci olduğu, aylık gelirine bakıldığında, %40,8'i "1400 TL ve üzeri", %19,4'ü "660TL-ve aşağısı", gelir durumuna sahip olduğu; doğum yerlerine bakıldığında, %42,8'i "İl", %30,6'sı "İlçede" doğdukları; medeni durumu incelendiğinde, %64,6'sı "Evli", %33,4'nün "Bekâr" olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan taraftarların çocuk sayısı incelendiğinde, %36,4'ü "Yok", %28,2'sinin "2", %24,2'sinin "1" çocuğa sahip olduğu, ikamet yerlerine bakıldığında, %79,8'i "İlde", %14,8'i "İlçede", ikamet ettikleri; İkamet edilen evin tipi incelendiğinde, %70,4'ü "Apartman", %22,6'sı "Müstakil" evde ikamet ettikleri, İkamet edilen evin mülkiyetinin kime ait olduğu incelendiğinde, %43'ü "Kendisine", %30'u "Kira" olduğunu, arabaya sahip olma durumları incelendiğinde, %54,6'sı "Evet", %45,4'ü "Hayır" cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan taraftarların hangi tür müzikten hoşlandıkları incelendiğinde, %27,6'sı "Türk sanat", %24,6'sı "Pop", %21'i "Türk halk" müziğinden hoşlandıkları, taraftarların televizyon programlarını izleme durumlarına bakıldığında, %54,6'sı "Spor", %15,8'i "Haberler", %14,8'i "Dizileri" izlediklerini ifade etmişlerdir.

4.2. Taraftarların Genel Futbol Bilgilerinin Dağılımı

Çizelge 2. Taraftarların Futbol Oyun Kuralları ve Yeni Yapılan Değişiklikleri Bilme Durumlarının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	281	56,2
Hayır	68	13,6
Kısmen	151	30,2
Toplam	500	100

Taraftarların futboldaki oyun kuralları ve yeni yapılan değişiklikleri bilme durumları incelendiğinde, %56,2'si "Evet", %30,2'si "Kısmen" cevabını verdiği tespit edilmiştir.

Çizelge 3. Taraftarların Takımlarına Haksızlık Yapılma Durumlarının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	187	37,4
Hayır	162	32,4
Kısmen	151	30,2
Toplam	500	100

Araştırmaya katılan taraftarların takımınıza haksızlık yapılma durumlarının dağılımı incelendiğinde, %37,4'ü "Evet", %32,4'ü "Hayır", %30,2'si "Kısmen" cevabı verdiği tespit edilmiştir.

Çizelge 4. Taraftarların Müsabakalara Gitme Sıklığının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Kendi Sahamızdaki Her Maça	237	47,4
Müsait Olduğum Zaman	174	34,8
Bütün Deplasman ve Kendi Sahamızdaki Maçlara	49	9,8
Sadece Derbi Maçlara	26	5,2
TV'den İzlerim	14	2,8
Toplam	500	100

Taraftarların müsabakaya gitme sıklıkları incelendiğinde, %47,4'ü "Kendi sahamızdaki her maça", %34,8'i "Müsait olduğum zaman" maçlara giderim şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Çizelge 5. Taraftarların Yaşamlarındaki Tepkilerle Müsabaka Sırasındaki Tepkilerinin Aynı Olma Durumlarının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	170	34,0
Hayır	199	39,8
Kısmen	131	26,2
Toplam	500	100

Taraftarların günlük yaşantısındaki tepkilerle müsabaka sırasındaki tepkilerinin aynı olma durumları incelendiğinde, %39,8'i ile "Hayır", %34,0'ı "Evet" cevabını verdiği tespit edilmiştir.

Çizelge 6. Amigoların Taraftarları Etkileme Durumlarının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Olumlu Etkiler	192	38,4
Olumsuz Etkiler	98	19,6
Hiç etkilemez	210	42,0
Toplam	500	100

Amigoların taraftarları etkileme durumlarının dağılımı incelendiğinde, %42,0'ı "Hiç etkilenmedikleri", %38,4'ü "Olumlu" etkilendikleri, %19,6'sı "Olumsuz" etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 7. Taraftarların Amigoların Davranışlarını Değerlendirme Durumlarının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Şuursuz Hareket Ediyorlar	166	33,2
Olayları Ateşliyorlar	98	19,6
Taşkınlıkları Önlüyorlar	99	19,8
Olumlu Destek Veriyorlar	137	27,4
Toplam	500	100

Taraftarların amigoların davranışlarını değerlendirme biçimleri incelendiğinde, %33,2'si amigolar "Şuursuz hareket ediyorlar", %27,4'ü "Olumlu destek veriyorlar", %19,8'i ile "Taşkınlıkları önlüyorlar", %19,6'sı "Olayları ateşliyorlar" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Çizelge 8. Taraftarların Takımları Mağlup Olduğunda Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Beni Pek Etkilemez	146	29,2
Kavgacı Bir Yapıya Bürünürüm	46	9,2
İs Verimim Düşer	34	6,8
Moralim Bozular	274	54,8
Toplam	500	100

Taraftarların takımları mağlup olduğunda nasıl etkilendikleri incelendiğinde, %54,8'i "Moralim bozular", %29,2'si "Beni pek etkilemez" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 9. Taraftarların Şiddet Olaylarına Karşı Alınabilecek Tedbirler Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Medya ve Spor Yazarları Taraftarları Olumlu Etkilemelidir	127	25,4
Yeterli Saha İçi ve Saha Dışı Tedbirler Alınmalı	81	16,2
Bayan Taraftarların Sık Maça Gelmeleri Teşvik Edilmeli	97	19,4
Taraftarlar Futbol Oyun Kuralları Konusunda Bilgilendirilmeli	91	18,2
Yabancı Hakem	11	2,2
Eğitim Düzeyi Artırılmalı	93	18,6
Toplam	500	100

Çizelge 9'da taraftarların şiddet olaylarına karşı alınabilecek tedbirler hakkındaki görüşleri incelendiğinde, %25,4'ü "Medya ve spor yazarları taraftarı olumlu etkilemelidir", %19,4'ü "Bayan taraftarların sık maça gelmeleri teşvik

edilmeli”, %18,6’sı “Eğitim d¼zeyi artırılmalı”, %18,2’si “Taraftarlar futbol oyun kuralları konusunda bilgilendirilmeli” cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 10. Taraftarların Manisaspor'un Süper Toto Süper Liginde Olmasının Şehri Hangi Yönde Etkilediği Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Ekonomik	199	39,8
Reklam	207	41,4
Sporun yaygınlaşması	75	15,0
Toplumsal barış	19	3,8
Toplam	500	100

Taraftarların Manisaspor'un Süper Toto Süper liginde olmasının şehri hangi yönde etkilediği hakkındaki görüşleri incelendiğinde, %41,4'ü “Reklam”, %39,8'i “Ekonomik”, %15,0'ı “Sporun yaygınlaşması” şeklinde cevap vermişlerdir.

Çizelge 11. Türkiye Süper Toto Süper Liginde ve Bank Asya 1.Liginde Seyircisi En Fazla Şiddet ve Taşkınlık Yapan Takımın Hangisinin Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Bursaspor	178	35,6
Göztepe	82	16,4
Kayserispor	4	,8
Beşiktaş	84	16,8
Galatasaray	30	6,0
Fenerbahçe	86	17,2
Karşıyaka	30	6,0
Ankaragücü	3	,6
Trabzon	3	,6
Toplam	500	100

Taraftarların Türkiye Süper Toto Süper Ligde ve Bank Asya 1.Liginde Seyircisi en fazla şiddet ve taşkınlık yapan takımın hangisi olduğuna ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, %35,6'ı "Bursaspor", %17,2'si "Fenerbahçe", %16,8'i "Beşiktaş", %16,4'ü "Göztepe" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 12. Taraftarların Hangi Takımı Tuttuklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Fenerbahçe	147	29,4
Galatasaray	98	19,6
Beşiktaş	72	14,4
Karşıyaka	24	4,8
Göztepe	8	1,6
Manisa spor	34	6,8
Hiç tutmam	52	10,4
Bursaspor	8	1,6
Akhisar Belediyespor	8	1,6
Adana Demirspor	4	0,8
Mersin İdman Yurdu	2	0,4
Elâzığspor	2	0,4
Trabzonspor	14	2,8
Manisa Belediyespor	3	0,6
Karagömrük	6	1,2
Kayseri spor	6	1,2
Barselona	3	0,6
Eskişehirspor	6	1,2
İstanbul Büyükşehirspor	3	0,6
Toplam	500	100

Taraftarların hangi takımı tuttukları incelendiğinde, %29,4'ü "Fenerbahçe", %19,6'sı "Galatasaray", %14,4'ü "Beşiktaş" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 13. Taraftarların Yöneticilerin Tavrı ve Davranışlarının Olayların Çıkmasına Neden Olma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	302	60,4
Hayır	81	16,2
Kısmen	117	23,4
Toplam	500	100

Taraftarların yöneticilerin tavrı ve davranışlarının olayların çıkmasına neden olma durumlarına ilişkin verdikleri cevaplara bakıldığında; %60,4'ü "Evet", %23,4'ü "Kısmen", %16,2'si "Hayır" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 14. Taraftarların Herhangi Bir Olaya Katılma Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Katılmadım	349	69,8
Sözlü Olarak Protesto Ettim	101	20,2
Fiili Olarak Katıldım	28	5,6
Düşündüm Ama Katılmadım	22	4,4
Toplam	500	100

Taraftarların herhangi bir olaya katılma durumlarına ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, %69,8'i "Katılmadım", %20,2'si "Sözlü olarak protesto ettim", %5,6'sı "Fiili olarak katıldım" şeklinde ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 15. Taraftarların Futbol Müsabakalarındaki Şifreli Yayını Onaylama Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	110	22,0
Hayır	353	70,6
Kısmen	37	7,4
Toplam	500	100

Taraftarların futbol müsabakalarındaki şifreli yayını onaylama durumlarına ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, %70,6'sı "Hayır", %22,0'ı "Evet" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 16. Taraftarların Futbolcu Olsaydınız Hangi Mevkide Oynamak İstediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Kaleci	56	11,2
Defans	96	19,2
Orta Saha	173	34,6
Forvet	175	35,0
Toplam	500	100

Çizelge 16'ya göre taraftarların futbolcu olsaydınız hangi mevkide oynamak istedikleri sorusuna, %35,0'ı "Forvet", %34,6'sı "Orta saha", %19,2'si "Defans" mevkiinde oynamak istediği cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 17. Taraftarların Kulüplerinin Şike Yaptığına İnanma Durumlarının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	50	10,0
Hayır	396	79,2
Kısmen	54	10,8
Toplam	500	100

Taraftarların kulübünüzün şike yaptığına inanma durumları incelendiğinde, %79,2'si "Hayır", %10,8'i "Kısmen" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 18. Taraftarların, Takımın Sporcularının Teşvik Primi Aldığına İnanma Durumlarının Dağılımı.

Değişkenler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	128	25,6
Hayır	273	54,6
Kısmen	99	19,8
Toplam	500	100

Taraftarların takımınızın sporcularının teşvik primi aldığına inanma durumları incelendiğinde, %54,6'sı "Hayır", %25,6'sı "Evet", %19,8'i "Kısmen" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

4.3. Taraftarların Genel Futbol Bilgilerinin Ki Kare (X^2) Dağılımı

Çizelge 19. Seyircilerin Yaş Grupları İle Taraftarı Olunan Takımın Aleyhine Verilmiş Kararlar Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı.

Hakemlerin Taraftarı Olduğunuz Takımın Aleyhine Verilmiş Olduğu Bir Kararda Tavrınız Ne Olur							
Yaşınız		Bütün Kararları Saygıyla Karşılarım	Küfredirim	Hakeme Bir Şeyler Fırlatırım	Hakem Gözümünden Düşer	Bağırırım	Toplam
18-20	f	3	14	6	8	3	34
Yaş Arası	%	8,8	41,2	17,6	23,5	8,8	100
21-25	f	26	21	5	14	15	81
Yaş Arası	%	32,1	25,9	6,2	17,3	18,5	100
26-30	f	44	21	4	2	18	89
Yaş Arası	%	49,4	23,6	4,5	2,2	20,2	100
31-35	f	32	9	0	6	21	68
Yaş Arası	%	47,1	13,2	0	8,8	30,9	100
36-40	f	41	10	0	10	21	82
Yaş Arası	%	50	12,2	0	12,2	25,6	100
41 Yaş ve Üzeri	f	54	12	0	29	51	146
	%	37,0	8,2	0	19,9	34,9	100
Toplam	f	200	87	15	69	129	500
	%	40,0	17,4	3	13,8	25,8	100

$$X^2=105,6$$

$$Sd= 20$$

$$P=0,031$$

$$P < 0,05$$

Seyirci yaş grupları ile takımın aleyhine verilmiş kararlar arasındaki davranış ilişkisi incelendiğinde, 36-40 yaş aralığında bulunanların %50'si, 26-30 yaş aralığında bulunanların %49,4'ü, 31-35 yaş aralığında bulunanların %47,1'i, 41 yaş ve üzeri bulunanların %37'i, 21-25 yaş aralığında bulunanların %32,1'i "Bütün kararları saygıyla karşılarım", 18-20 yaş aralığında bulunanların %41,2'si, 21-25 yaş aralığında bulunanların %25,9'u, 26-30 yaş aralığında bulunanların %23,6'sı "Küfredirim", 41 yaş ve üzeri yaşta bulunanların %34,9'u, 31-35 yaş aralığında

bulunanların %30,9'u "Bağırırım" ifadesi kullandıkları tespit edilmiştir. Genel toplamlara bakıldığında, %40,0'ı "Bütün kararları saygıyla karşılarım", %25,8'i "Bağırırım", %17,4'ü "Küfrederim" cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Yaş grupları ile takımın aleyhine verilen kararlar arasındaki davranış ilişkisini gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel bakımından anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çizelge 20. Seyircilerin Yaş Grupları İle Takımınızın Mağlubiyetinden Sonra Tepki Gösterme Durumlarının Dağılımı.

Takımınızın Mağlubiyeti Sonra Tepkinizi Kimlere Gösterirsiniz								
Yaşınız		Ailemden	Arkadaşlarımdan	Kendi Takım Sporcularından -Antrenör- Yöneticilerden	Bir Şey Yapmam	Rakipten	Hiç Kimseden	Toplam
18-20	f	0	2	3	9	9	11	34
	%	0	5,9	8,8	26,5	26,5	32,4	100
21-25	f	0	10	23	15	5	28	81
	%	0	12,3	28,4	18,5	6,2	34,6	100
26-30	f	2	10	16	22	3	36	89
	%	2,2	11,2	18	24,7	3,4	40,4	100
31-35	f	0	5	15	18	0	30	68
	%	0	7,4	22,1	26,5	0	44,1	100
36-40	f	2	5	6	29	3	37	82
	%	2,4	6,1	7,3	35,4	3,7	45,1	100
41 Yaş ve Üzeri	f	6	4	17	44	0	75	146
	%	4,1	2,7	11,6	30,1	0	51,4	100
Toplam	f	10	36	80	137	20	217	500
	%	2	7,2	16	27,4	4	43,4	100

$$X^2 = 94,74$$

$$Sd = 25$$

$$P = 0,031$$

$$P < 0,05$$

Yaş gurupları ile takımınızın mağlubiyetinden sonra tepki gösterme durumlarının dağılımı incelendiğinde, 21–25 yaş aralığında bulunanların %28,4'ü, "Kendi takım sporcularından-antrenör-yöneticilerden", 36–40 yaş aralığında bulunanların %35,4'ü, 41 yaş ve üzeri yaş aralığında bulunanların %30,1'i, 18-20 yaş ve 31-35 yaş aralığında bulunanların %26,5'i, 26-30 yaş aralığında bulunanların %24,7'si "Bir şey yapmam", 18-20 yaş aralığında bulunanların %26'5'i "Rakipten", 41 yaş ve üzeri yaş aralığında bulunanların %51,4'ü, 36-40 yaş aralığında bulunanların %45,1'i, 31-35 yaş aralığında bulunanların %44,1'i, 26-30 yaş aralığında bulunanların %40,4'ü,21-25 yaş aralığında bulunanların %34,6'sı, 18-20 yaş aralığında bulunanların %32,4'ü, "Hiç kimseye" tepki göstermem şeklinde cevap vermişlerdir. Genel toplamlara bakıldığında, %43,4'ü, "Hiç kimseden", %27,4'ü,"Bir şey yapmam" şeklinde cevaplamışlardır. Yaş gurupları ile takımınızın mağlubiyetinden sonra tepki gösterme durumları arasındaki davranış ilişkisini gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Çizelge 21. Seyircilerin Yaş Grupları İle Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının Sebepleri Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı.

Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının En Önemli Nedeni Nedir						
Yaşınız		Taraftarı Olunan Takımın Ligdeki Konumuna Bağlı Beklentilerin Gerçekleşmeme Durumu	Doğal Kişilik Yapısındaki Şiddet Eğilimi	Ekonomik Yetersizlik	Taraftarların Yetersiz Eğitimleri	Toplam
18-20 Yaş Arası	f	21	8	0	5	34
	%	61,8	23,5	0	14,7	100
21-25 Yaş Arası	f	35	13	8	25	81
	%	43,2	16	9,9	30,9	100
26-30 Yaş Arası	f	18	22	23	26	89
	%	20,2	24,7	25,8	29,2	100
31-35 Yaş Arası	f	12	25	5	26	68
	%	17,6	36,8	7,4	38,2	100
36-40 Yaş Arası	f	21	12	10	39	82
	%	25,6	14,6	12,2	47,6	100
41 Yaş ve Üzeri	f	22	20	12	92	146
	%	15,1	13,7	8,2	63	100
Toplam	f	129	100	58	213	500
	%	25,8	20	11,6	42,6	100

$$X^2=101,2 \quad Sd= 15 \quad P=0,000 \quad P < 0.05$$

Yaş gurupları ile taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının sebepleri arasındaki davranış ilişkisi incelendiğinde, 18-20 yaş aralığında bulunanların %61'8'i, 21-25 yaş aralığında bulunanların %43,2'si, 36-40 yaş aralığında bulunanların %25,6'sı, 41 yaş ve üzeri yaşta bulunanların %15,1'i, "Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumu", 31-35 yaş aralığında bulunanların %36,8'i, 18-20 yaş aralığında bulunanların %23,5'i "Doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi", 26-30 yaş aralığında bulunanların %25,8'i "Ekonomik yetersizlik"; Ayrıca 41 yaş ve üzeri yaşta bulunanların %63,0'i, 36-40 yaş aralığında bulunanların %47,6'sı, 31-35 yaş aralığında bulunanların %38,2'si, 21-25 yaş aralığında bulunanların %30,9'u, 26-30 yaş aralığında bulunanların %29,2'si "Taraftarların yetersiz eğitimleri" şeklinde en önemli sebep olduğunu belirtmişlerdir. Genel toplamlara bakıldığında, %42,6'sı "Taraftarların yetersiz eğitimleri", %25,8'i

"Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumu", %11'6'sı "Ekonomik yetersizlik" şeklinde cevapladıkları tespit edilmiştir. Yaş gurupları ile taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının sebepleri arasındaki davranış ilişkisini gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (P<0.05).

Çizelge 22. Seyircilerin Eğitim Durumu İle Müsabakaya Gitme Sebepleri Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı.

Müسابaka İzlemeye Niçin Gidersiniz								
Eğitim Durumunuz		Takımımı Desteklemek İçin	Kavga Etmek İçin	Deşarj Olmak-Stres Atmak İçin	Hakemlere Bağırarak İçin	Yeni Arkadaş Ortamı Kurmak İçin	Zevk İçin	Toplam
İlkokul	f	38	0	2	0	0	6	46
	%	82,6	0	4,3	0	0	13	9,2
Ortaokul	f	42	0	13	2	0	3	60
	%	70	0	21,7	3,3	0	3,8	100
Lise	f	122	2	22	0	0	30	176
	%	69,3	1,1	12,5	,0	0	17,0	100
Yüksekokul	f	25	3	12	0	2	6	48
	%	52,1	6,2	25,0	0	4,2	12,5	100
Üniversite	f	96	2	21	0	0	32	151
	%	63,6	1,3	13,9	0	0	21,2	100
Lisansüstü	f	16	0	0	0	0	3	19
	%	84,2	0	0	0	0	15,8	100
Toplam	f	339	7	70	2	2	80	500
	%	67,8	1,4	14,0	4	4	16,0	100

$$\chi^2=68,39$$

$$Sd= 25$$

$$P=0,039$$

$$P < 0,05$$

Taraftarların eğitim durumu ile müsabakaya gitme sebepleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Lisansüstü mezunu olanların da %84,2'si, ilköğretim mezunlarının %76,3'ü, Lise mezunu olanların %69,3'ü, Üniversite mezunu olanların %63,6'sı, Yüksekokul mezunu olanların %52,1'i, "Takımını desteklemek için gittiğini"; Yüksekokul mezunu olanların %25,0'ı "Deşarj olmak ve stres atmak için" müsabakaya gittiklerini; Ayrıca Üniversite mezunu olanların %21,2'si, Lise mezunu olanların %17'0'si ve Lisansüstü mezunu olanların da %15,8'i "Zevk için"

müsabakaya gittiklerini, genel ortalamalarına bakıldığında %67,8'i "Takımını desteklemek için", %16,0'sı "Zevk için", %14,0'ü "Deşarj olmak ve stres atmak için" maça gittikleri tespit edilmiştir. Eğitim durumları ile müsabakaya niçin gittiklerini gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (P<0.05).

Çizelge 23. Yaş Grupları İle Karşılaşmalardan Önce Seyircileri Saldırganlığa Yönelten Faktörler Arasındaki Davranış İlişkisi.

Futbol Karşılaşmalarından Önce Seyircileri Saldırganlığa Yönelten Faktörler						
Yaşınız		Medya	Kulüp Yöneticilerinin Açıklamaları	Geçmiş Maçlardaki Olaylar	Rakip Futbolcuların Davranışları	Toplam
18-20 Yaş Arası	f	0	9	22	3	34
	%	,0	26,5	64,7	8,8	100
21-25 Yaş Arası	f	15	5	32	29	81
	%	18,5	6,2	39,5	35,8	100
26-30 Yaş Arası	f	21	6	33	29	89
	%	23,6	6,7	37,1	32,6	100
31-35 Yaş Arası	f	14	19	20	15	68
	%	20,6	27,9	29,4	22,1	100,0
36-40 Yaş Arası	f	32	14	23	13	82
	%	39,0	17,1	28,0	15,9	100
41 Yaş ve Üzeri	f	55	20	37	34	146
	%	37,7	13,7	25,3	23,3	100
Toplam	f	137	73	167	123	500
	%	27,4	14,6	33,4	24,6	100

$X^2=70,451$

Sd=15

P=0,000

P < 0,05

Yaş grupları ile taraftarların karşılaşmalardan önce saldırganlığa yönelten en önemli faktörün ne olduğu incelediğimizde, 36-40 yaş aralığında bulunanların %39,0'ı ve 41 yaş ve üzeri yaşta bulunanların %37,7'si "Medya", 31-35 yaş aralığında bulunanların %27,9'u, 18-20 yaş aralığında bulunanların %26,5'i "Kulüp yöneticilerinin açıklamaları", 18-20 yaş aralığında bulunanların %64,7'si, 21-25 yaş aralığında bulunanların %39,5'i, 26-30 yaş aralığında bulunanların %37,1'i, 31-35 yaş aralığında bulunanların %29,4'ü, 36-40 yaş aralığında bulunanların %28,0'ı, 41

yaş ve üzeri yaşta bulunanların %25,3'ü "Geçmiş maçlardaki olayların", 21-25 yaş aralığında bulunanların %35,8'i, 26-30 yaş aralığında bulunanların %32,6'sı "Rakip futbolcuların davranışları" Genel toplamda ise, %33,4'ü ile "Geçmiş maçlardaki olayların", %27,4'ü "Medya", %24,6'ı "Rakip futbolcuların davranışları" seyircileri etkilediğini belirtmişlerdir. Yaş gurupları ile karşılaşmalardan önce seyircileri saldırganlığa yönelten faktörleri gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çizelge 24. Seyircilerin Yaş Grupları İle Müsabaka Esnasında Saldırganlığa Yönelten Faktörler Arasındaki Davranış İlişkisinin Dağılımı.

Müسابaka Esnasında Sizi Saldırganlığa Yönelten En Önemli Faktörler								
Yaşınız	Rakip Antrenörün Olumsuz Davranışları		Rakip Takımın Seyircilerinin Olumsuz Davranışları	Rakip Takımın Oyuncularının Olumsuz Davranışları	Kendi Oyuncularınızın Olumsuz Davranışları	Hakemin Yanlış Tutum Ve Davranışları	Kendi Antrenörünüzün Olumsuz Davranışları	Toplam
	18-20	f	3	14	14	0	3	
Yaş Arası	%	8,8	41,2	41,2	0	8,8	0	100
	21-25	f	7	23	11	7	33	0
Yaş Arası	%	8,6	28,4	13,6	8,6	40,7	0	100
	26-30	f	5	28	13	6	37	0
Yaş Arası	%	5,6	31,5	14,6	6,7	41,6	0	100
	31-35	f	10	23	16	8	11	0
Yaş Arası	%	14,7	33,8	23,5	11,8	16	0	100
	36-40	f	0	42	5	4	29	2
Yaş Arası	%	0	51,2	6,1	4,9	35,4	2,4	100
	41 Yaş ve Üzeri	f	8	36	19	22	58	3
Toplam	%	5,5	24,7	13	15,1	39,7	2,1	100
	f	33	166	78	47	171	5	500
Toplam	%	6,6	33,2	15,6	9,4	34,2	1	100

$$\chi^2=82,28$$

$$Sd= 25$$

$$P=0,010$$

$$P < 0.05$$

Yaş grupları ile müsabaka esnasında saldırganlığa yönelten faktörler arasındaki davranış ilişkisi incelendiğinde, 36-40 yaş aralığında bulunanların %51,2'si, 18-20 yaş aralığında bulunanların %41,2'si, 31-35 yaş aralığında bulunanların %33,8'i, 26-30 yaş aralığında bulunanların %31,5'i, 21-25 yaş aralığında bulunanların %28,4'ü, 41 yaş ve üzeri yaşta bulunanların %24,7'si "Rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışları", 18-20 yaş aralığında bulunanların %41,2'si, 31-35 yaş aralığında bulunanların %23,5'i "Rakip takımın oyuncularının olumsuz davranışları" olduğu; Ayrıca 26-30 yaş aralığında bulunanların %41,6'sı, 21-25 yaş aralığında bulunanların %40,7'i, 41 yaş ve üzeri

yaşta bulunanların %39,7'si, 36-40 yaş aralığında bulunanların %35,4'ü "Hakemin yanlış tutum ve davranışları" cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Genel toplamlara bakıldığında, %34,2'si "Hakemin yanlış tutum ve davranışları",%33,2'si ise "Rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışları" cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Yaş gurupları ile müsabaka esnasında saldırganlığa yönelten faktörleri gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (P<0.05).

Çizelge 25. Seyircilerin Eğitim Düzeyleri İle Kitle İletişim Araçları (Televizyon, Gazeteler) Şiddeti Etkileme Durumlarının Dağılımı.

Kitle İletişim Araçları (Televizyon, Gazeteler) Şiddeti Etkileme Durumu					
Eğitim Durumunuz		Evet	Hayır	Kismen	Toplam
İlkokul	f	26	7	13	46
	%	56,5	15,2	28,3	100
Ortaokul	f	35	11	14	60
	%	58,3	18,3	23,3	100
Lise	f	107	28	41	176
	%	60,8	15,9	23,3	100
Yüksekokul	f	15	15	18	48
	%	31,2	31,2	37,5	100
Üniversite	f	84	8	59	151
	%	55,6	5,3	39,1	100
Lisansüstü	f	7	2	10	19
	%	36,8	10,5	52,6	100
Toplam	f	274	71	155	500
	%	54,8	14,2	31	100

$$X^2=38,17$$

$$Sd= 10$$

$$P=0,011$$

$$P < 0.05$$

Taraftarların eğitim durumu ile kitle iletişim araçlarının şiddeti etkileme durumları arasındaki davranış ilişkisine bakıldığında, Lise mezunu olanların %60,8'i, ilköğretim mezunlarının %57,4'ü, Üniversite mezunu olanların %55,6'sı, Lisansüstü mezunu olanların da %36,8'i, Yüksekokul mezunu olanların %31,2'si "Evet", şiddeti körüklüyor dedikleri; Ayrıca Lisansüstü mezunu olanların da %52,6'sı,

Üniversite mezunu olanların %39,1'i, Yüksekokul mezunu olanların %37,5'i, ilköğretim mezunlarının %25,8'i, Lise mezunu olanların %23,3'ü "Kismen" cevabını verdikleri, genel ortalamalarına bakıldığında %54,8'i "Evet", %31, "Kismen" cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Üniversite ve Lisansüstü taraftarların kitle iletişim araçlarından "Kismen" etkilendikleri, ilköğretim ve lise mezunu taraftarların direk etkilendikleri görülmüştür. Eğitim durumları ile kitle iletişim araçlarının şiddeti etkileme arasındaki ilişkiyi gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştu ($P < 0.05$).

Çizelge 26. Seyircilerin Eğitim Düzeyleri İle Cezai Önlemlerin Şiddet Olaylarını Engelleme Durumlarının Dağılımı.

Cezai Önlemlerin Şiddet Olaylarını Engelleme Durumu					
Eğitim durumunuz		Evet	Hayır	Kismen	Toplam
İlkokul		18	15	13	46
		39,1	32,6	28,3	100
Ortaokul	f	30	16	14	60
	%	50	26,7	23,3	100
Lise	f	87	36	53	176
	%	49,4	20,5	30,1	100
Yüksekokul	f	19	13	16	48
	%	39,6	27,1	33,3	100
Üniversite	f	64	21	66	151
	%	42,4	13,9	43,7	100
Lisansüstü	f	7	3	9	19
	%	36,8	15,8	47,4	100
Toplam	f	225	104	171	500
	%	45	20,8	34,2	100

$$X^2=19,32$$

$$Sd= 10$$

$$P=0,025$$

$$P < 0.05$$

Taraftarların eğitim durumu ile cezai önlemlerin şiddet olaylarını engelleme durumları arasındaki davranış ilişkisine bakıldığında, Lise mezunu olanların %49,4'ü, ilköğretim mezunlarının %44,6'sı, Üniversite mezunu olanların %42,4'ü,

Yüksekokul mezunu olanların %39,6'sı, Lisansüstü mezunu olanların da %36,8'i, "Evet" cezai önlemler şiddet olaylarını engelliyor dedikleri; Ayrıca Lisansüstü mezunu olanların da %47,4'ü, Üniversite mezunu olanların %43,7'si, Yüksekokul mezunu olanların %33,3'ü, Lise mezunu olanların %30,1'i "Kısmen " cevabını verdikleri, genel ortalamalarına bakıldığında %45'0'ı "Evet", %34,2'si "Kısmen " cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Eğitim durumları ile cezai önlemlerin şiddet olaylarını engelleme durumları arasındaki ilişkiyi gösteren analiz tablosuna bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 0.05$).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada; Manisaspor futbol seyircisinin sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarının şiddet eğilimine etkileri incelenerek, çeşitli değişkenler arasında istatistikî anlamlılık düzeylerine bakılarak karşılaştırmalar yapılmıştır.

Yapılan çalışmada, cinsiyet dağılımı incelendiğinde %90,6'sı erkek, %9,4'ü bayan taraftarların olduğu görülmektedir (**Çizelge 1**). Acet (1997) yaptığı araştırmada, futbol seyircisinin yaklaşık %91'i erkek, %9,u bayan olduğunu, Arıkan (2000) yaptığı araştırmasında, %95,8'i erkek, %4,2'si ise bayan olduğunu tespit etmiştir. Yapılan bu araştırmalar bizim çalışmalarımız ile paralellik göstermektedir.

Spor seyirciliği toplumumuzda daha çok erkeklere özgü bir faaliyet olarak görülmektedir. Modern spor, batı dünyasında erkeğe özgü bir faaliyet olarak ortaya çıkmıştır. Kadınların spora aktif ya da seyirci olarak katılımları II. Dünya Savaşı sonrasında başlamış ve hızla gelişmiştir (Amman, 2000).

Genel olarak spor seyircilerin erkek olması kültürel faktörlerle de ilişkili olan bir durumdur. Farklı cinsiyetler arasındaki toplumsal ilişkileri sınırlayan geleneksel kültür, genel olarak erkeklerin katılımının yoğun olduğu faaliyetlerden kadınları uzaklaştırmaktadır. Özellikle spor müsabakalarında gerek sporcular, gerekse seyirciler arasında zaman zaman meydana gelen küfür ve saldırgan davranışların, kadınların spor müsabakalarına gitmelerini engelleyen bir faktör olması mümkündür (Arıkan, 2000).

Taraftarların yaş dağılımları incelendiğinde; %29,2'si 41 ve üzeri yaş grubunda yer aldıkları görülmektedir (**Çizelge 1**). Araştırma bulguları, Yıldız (2004) yapmış olduğu araştırmasında, yaş ortalamasının %23,1'inin 41 ve üzeri yaş gurubunda olduğunu tespit etmiş ve araştırmamız ile paralellik göstermektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı verilerine bakıldığında, pasif bir katılım ile lisanslı sporcu sayımızın az olduğu görülmektedir. Türkiye'nin 75 milyonluk bir ülke olduğunu, nüfusunun yüzde 51'inin 29 yaşın altında bulunduğunu, lisanslı ve faal sporcu sayımızın nüfusa oranla çok geride olduğu bilinmektedir. Lisanslı sporcu sayımız 2 milyon 900 bin, faal sporcu sayımız 700 bindir. Bu veriler Avrupa'ya kıyasla çok düşük kalmaktadır. Faal sporcu sayımızı artırarak sporla iç içe yaşayan, sağlığını kazanan, zinde bedeninde çevik bir zekâ taşıyan, üstün bir muhakeme kabiliyeti, sağlam bir irade, kültür, tarih ve medeniyet birikimini geleceğe aktaran, sağlıklı nesillerin inşasına katkı sağlanmalıdır (<http://www.suatkilic.com.tr>).

Bu çalışmamız da önceki yıllarda yapılan çalışmalara göre genç nüfusun spora daha fazla yönlendirildiği ve spor yapan genç nüfusun yıllara göre artış gösterdiği, seyircilikten çok uygulayıcı oldukları, sosyo-ekonomik ve kültüre bağlı olarak müsabaka izlemeye gittikleri sonucu çıkarılabilir.

Eğitim durumlarının dağılımları incelendiğinde, %35,2'sinin lise , %30,2'sinin üniversite, %12'sinin de ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir (**Çizelge 1**). Seyircilerin lise ve üniversite düzeylerinde toplandığı görülmektedir. Küçük (1997) seyircilerin eğitim seviyelerini %47,5'i lise, Arıkan (2000) 1. Süper Lig'de oynayan üç futbol takımı taraftarları üzerinde yaptığı araştırmada, seyircilerin %43,2'sini lise düzeyindeki seyirciler oluşturmaktadır. Taşğın (2000) yaptığı çalışmada, lise mezunlarının oranını %38,7 olarak bulurken, üniversite mezunlarının oranını ise %32,9 oranında tespit etmiştir. Yine, Özmaden (2004) yaptığı araştırmada, seyircilerin büyük çoğunluğunun lise ve üniversite öğrenim düzeyindeki seyirciler %44,5'i lise, %36,9'u üniversite mezunlarının olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçlar araştırmamızı destekler niteliktedir.

Bu durum futbol seyircisinin daha genç bir yaş grubuna ait olmalarıyla açıklanabilir.

Araştırmaya katılan taraftarların meslek gurubu incelendiğinde, % 20,2'si memur, %17,8'i esnaf, %17'si işçi, % 16'sı serbest meslek, %12,8'i öğrenci olduğu anlaşılmaktadır (**Çizelge 1**). Karagözoğlu ve Ay (1999) yaptığı çalışmada, öğrenci grubunu % 31 olduğunu, Taşğın (2000) yaptığı çalışmada, öğrenci grubunu %22,3'ü, Arıkan (2000) yaptığı çalışmada, öğrenci grubunu %48,9'u, Acet (2001) yaptığı çalışmada öğrenci grubunu %30,2'si, Yıldız (2004) yaptığı çalışmada, öğrenci grubunu %20,7 olarak tespit etmiştir.

Futbol seyircisinin meslek grubu dağılımları; memur, esnaf ve işçi olarak dengeli bir dağılım göstermesi sosyal, kültürel yaşam ve ekonomik durumlara bağlı olarak gelişmektedir. Öğrencilerin maçlara seyirci olarak en az yüzde oranı ile dahil olmalarının sebepleri ise, eğitim sistemindeki yoğun sınavlar ve ailelerin şiddet olayları ile ilgili kaygılarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Taraftarın, aylık gelirine bakıldığında, %40,8'i 1400 TL ve üzeri, %19,4'ü 660 TL-ve aşağısı, gelir durumuna sahip oldukları tespit edilmiştir (**Çizelge 1**). Bozdemir (1998) tarafından yapılan çalışmada, seyircilerin gelir düzeylerinin %80 oranıyla orta (901-1150 TL) ve düşük seviyede olduğu, Kayaoğlu (2000) tarafından yapılan çalışmada, seyircilerin %75,5'i orta düzey gelire, Yıldız (2004) tarafından yapılan araştırmada ise seyircilerin %22,6'sının gelir düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmiştir.

Araştırma grubuna katılan seyircilerin doğum yerlerine göre yapılan analiz sonucunda, %42,8'i il merkezinde, ikinci sırada ise, %30,6'sı ilçe merkezinde doğduğu belirlenmiştir (Çizelge 1). Yıldız (2004) de yaptığı çalışmada, benzer sonuçlar elde etmiş ve doğum yerlerine göre seyircilerin %52 ile il merkezinde doğduğunu belirlemiştir.

Araştırma grubuna katılan seyircilerin medeni durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, yarından fazlasının %64,6'sı evli, %33,4'nün bekâr olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 1).

Futbol seyircisinde ankete katılanların yarından fazlasının %64,6'sı evli olması, sosyal, kültürel yaşam ve ekonomik durumlara bağlı olmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmaya katılan taraftarların çocuk sayısı incelendiğinde, %36,4'ü çocuğunun olmadığını, %28,2'si 2 çocuk, %24,2'si 1 çocuğa sahip oldukları tespit edilmiştir.

Yapmış olduğumuz araştırmada, ankete katılan seyircilerin ikamet ettikleri yerlere göre dağılımına bakıldığında, %79,8'i ilde, %14,8'i ilçede ikamet ettikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmamızı, Arıkan'ın (2000) yaptığı araştırmasında seyircilerin, %64,1'i Metropol ilde ve %21,2'si il merkezinde ikamet ettikleri, Acet (2005) yaptığı araştırmasında, seyircilerin %54,7'sinin il merkezinde ikamet ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Ankete katılan seyircilerin araba sahibi olup olmadıkları incelendiğinde, %54,6'sı evet arabam var, %45,4'ü hayır arabam yok cevabını vermişlerdir.

Ankete katılan seyircilerin en sık izledikleri televizyon programı sorulduğunda; %54,6'sı spor, %15,8'i haber programı izlediği görülmektedir. (Çizelge 2). Yıldız (2004) yaptığı çalışmada seyircilerin %39,9'u spor programı izledikleri bu da araştırmamızı destekler niteliktedir.

Televizyonun etkisi olmazsa, futbol bu denli yaygınlık kazanamaz ve aynı zamanda medya sayesinde elde ettiği pek çok ticari kazanımdan da sponsorluk geliri, yayın hakları, vs. mahrum olur. Televizyon oyuna endüstriyel gücünü veren ve bu oluşumu harekete geçiren en belirleyici kurumdur; aynı şekilde futbol da televizyona en çok ihtiyacı olan şeyi, yani izler kitleyi eş deyişle "hazır tüketiciyi" vaat eden en ciddi kaynaklardan biridir (Arık, 2004).

Ankete katılan seyircilerin %56,2'si futboldaki oyun kuralları ve yeni yapılan değişiklikleri bildiklerini ifade etmişlerdir. Şahin (2003) tarafından yapılan araştırmada seyircilerin %67,1'i futbol oyun kurallarını bildiklerini tespit etmiştir. Bu çalışma araştırmamızı desteklemektedir.

Ankete katılan seyircilerin takımlarına haksızlık yapıp yapılmadığına dair sorulan soruda, %37,4'ü takımlarına haksızlık yapıldığını düşünmektedirler (Çizelge 3). Arıkan (2000)'de yaptığı araştırması ile paralellik göstermektedir.

Bunun, hakemlerin çok sıklıkla ve net hatalar yapmasından, yönetim eksikliğinden, yanlı tutum ve davranışlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ankete katılan seyircilerin müsabakalara gitme sıklıkları incelendiğinde, seyircilerin %47,4'ü kendi sahamızdaki her maça, %34,8'i müsait olduğum zaman maçlara giderim şeklinde görüş bildirmişlerdir (Çizelge 4). Çepe (1992) yaptığı araştırmada, seyircilerin %57'si futbol karşılaşmalarına devamlı gittiğini tespit etmiştir. Taşğın (2000) seyircilerin %42,5'inin her maça gittiğini, %37'sinin ise ara sıra maçlara gittiklerini belirtmiştir. Kayaoğlu (2000) yaptığı araştırmada, seyircilerin %55'i kendi sahasındaki her maçlara gittiklerini, Bahadır (2006)'da taraftarların %49,2'sinin kendi sahalardaki maçlara gittiğini, %43,8'inin müsait oldukları zaman maçlara gittikleri sonucunu tespit etmiştir. Bu araştırmalar, yaptıkları çalışmaları ile bizim araştırmamızı desteklemektedir.

Ankete katılan seyircilerin günlük yaşantıları ile müsabaka esnasındaki tepkilerinin aynı olup olmadığına ilişkin görüşlerinin dağılımına bakıldığında, seyircilerin %39,8'i tepkilerinin aynı olmadığını ifade ederken, %34'ü aynı olduğunu belirtmişlerdir (Çizelge 5). Acet (2005) yaptığı araştırmada, seyircilerin %45,4'ü tepkilerinin aynı olmadığı, %24,3'ü aynı olduğu sonucunu bulmuştur.

Müsabaka sırasındaki tepkilerin maç heyecanından ve müsabaka esnasındaki stresten kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ankete katılan seyircilerin amigoların taraftarları etkileme durumları incelendiğinde, %42'si hiç etkilenmedikleri, %38,4'ü olumlu etkilendikleri (Çizelge 6), taraftarların amigoların davranışlarını değerlendirme biçimlerinin dağılımına bakıldığında, %33,2'si amigoların şuursuz hareket ettiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 7). Bahadır (2006)'da yaptığı çalışmasında, seyircilerin amigolardan etkilenip etkilenmedikleri sorusuna, %40'nın hiç etkilenmedikleri ve %38,4'ü ise amigoların şuursuz hareket ettiklerini belirterek çalışmamız ile paralellik göstermektedir.

Amigoların taraftarları duygusal davranışları ile yanlış yönlendirme eğiliminde oldukları ortaya çıkmaktadır.

Ankete katılan seyirciler, takımlarının mağup olması durumunda %54,8'i moralim bozulur, %29,2'si beni pek etkilemez cevabını verdikleri tespit edilmiştir (Çizelge 8). Bozdemir (1998) yaptığı araştırmada, seyircilerin %59,5'inin alınan mağlubiyet sonrası o gece uyuyamadıkları ve %27'sinin de mağlubiyetten pek etkilenmedikleri sonucunu bularak araştırmamızı desteklemektedir.

Seyircilerin takımlarının galibiyeti konusunda beklentilerinin olduğu, spor kulüplerinin taraftarların beklentilerine gereken önemi vermedikleri söylenebilir.

Ankete katılan seyirciler şiddet olaylarına karşı alınabilecek tedbirlerin ne olduğu konusundaki görüşleri sorulduğunda, %25,4'ü medya ve spor yazarları taraftarı olumlu etkilemelidir. Bunu ikinci sırada, %19,4'ü ile bayan taraftarların sık sık maça gelmeleri teşvik edilmeli, üçüncü sırada ise %18,6'sı eğitim düzeyi artırılmalı cevabını verdikleri tespit edilmiştir (**Çizelge 9**). Yıldız (2004) yapmış olduğu çalışmada, %31,9'u medya ve spor yazarlarının taraftarları olumlu etkilemeli görüşünü tespit etmiştir. Acet (2005) yapmış olduğu çalışmada, seyircilerin %20'si şiddetin çıkmasında spor yazarlarının etkili olduğunu, Bahadır (2006) yaptığı araştırmada, %24,4'ü medya ve spor yazarları taraftarları olumlu etkilemeli, %18,8'i bayan taraftarların maça sık gelmeleri gerektiğini tespit etmiştir. Bu veriler araştırmamızı destekler niteliktedir.

Spor yorumcularının tavırlarındaki agresiflik ve popülistlik, topluma olumlu mesajlar vermediği gibi meslek imajını da zedelemektedir. Uzmanlıktan uzak yorumlar, yorumlaşan haberlerin artması ve süreklilik kazanması şüphesiz spor gazeteciliğinin geleceği adına çok sakıncalıdır. Bu olumsuzluğun tek müsebbibi de spor gazetecileri değildir. Spor gazeteciliğinde yeterince araştırma olmadığını ve benzer ampirik araştırmalara gereksinim duyulduğunu göstermektedir. Konu ile ilgili akademik araştırmalar, başta Türkiye Spor Yazarları Derneği yönetimi olmak üzere özel ve kamu kesimlerince desteklenmeli ve yönlendirilmelidir (Cerrahoğlu, 2005).

Spor yazarlarının konuları itibari ile dikkatli davranmaları gerektiği, insanları hem olumlu hem de olumsuz yönde etkiledikleri, olaylara daha iyi niyetli yaklaşımları gerektiği bilincine varmaları gerekmektedir (Acet, 2005).

Yazılı ve görsel basının tiraja yönelik yayın politikalarını bırakması ve bu konuda medyanın üzerine düşen görevi yeterince yerine getirmedeği söylenebilir.

Ankete katılan seyircilerin takımlarının birinci ligde olmasının şehre ne gibi faydalarının olduğu sorulduğunda, %41,4'ü reklam, % 39,8'i ekonomik, %15'i sporun yaygınlaşması açısından faydalı olacağı görüşünü bildirmişlerdir (**Çizelge 10**). Yıldız (2004) yapmış olduğu çalışmada, %38,9'u oranında takımlarının şehre reklam açısından fayda sağladığını belirtmiştir. Buda çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Spor hem bir tüketim ürünü hem de endüstriyel bir üründür. Seyirci ve katılımcıları çekip kitlesel tüketiciler için nihai bir ürün olarak üretildiğinde tüketim ürünü özelliği taşır. Seyirci ve katılımcılar başka endüstri ve işletmecilerce de kullanılabilir. Sponsorluk aktiviteleri, spor yayınları ve reklamlar kendi tüketicilerine

ulaşmak isteyen organizasyonlarca da kullanılabilir. Bu noktada spor endüstriyel bir ürün niteliği taşıyor (Argan, 2007).

Seyircilerin şehrin tanıtımı, yiyecek-içecek, konaklama, TV yayınları gibi hizmetler ve lisanslı ürün satışları ile ekonomik canlılık getirmesi bakımından bilinçli olduğunu göstermektedir.

Ankete katılan seyircilere, Türkiye Süper Toto Süper Lig'de ve Bank Asya 1.Liginde seyircisi en fazla şiddet ve taşkınlık yapan takımın hangisi olduğuna ilişkin verdikleri cevaplar, %35,6'ı oranla Bursaspor birinci sırada olduğu, bunu %17,2'si Fenerbahçe, %16,8'i Beşiktaş ve %16,4'ü oranında Göztepespor cevabını verdikleri tespit edilmiştir (**Çizelge 11**). Yıldız (2004) yapmış olduğu çalışmada, %27,7'si en fazla taşkınlık yapan taraftarın Fenerbahçe olduğunu belirtmiş ve ikinci sıradaki verimizi desteklemektedir.

Ankete katılan seyircilere, hangi takımı tutuyorsunuz sorusu yöneltildiğinde, %29,4'ü Fenerbahçe, %19,6'sı Galatasaray, %14,4'ü Beşiktaş cevabını verdikleri tespit edilmiştir (**Çizelge 12**).

Bu da üç büyükler olarak nitelendirilen büyük takım taraftarlığının Manisaspor taraftarı arasında da yaygın olduğu söylenebilir.

Şiddetin nedenleri arasında düşünülen, yöneticilerin tavır ve davranışlarının olayların çıkmasına neden olup olmadığına ilişkin verdikleri cevaplar bakıldığında; %60,4'ü yöneticilerin tavır ve davranışlarının olayların çıkışında önemli bir etken olduğuna inanmaktadır (**Çizelge 13**). Çepe (1992) yapmış olduğu çalışmada, şiddet davranışına neden olan en önemli faktörün kulüp yöneticileri olduğunu tespit etmiştir. Keskin (1998)'in çalışmasında, seyircinin %41,6'sının kulüp yöneticilerinin taraflı beyanatlarının ve rakip seyircilerin, maç öncesi seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Acet (2005) yapmış olduğu araştırmada, Şiddetin nedenleri arasında düşünülen, yöneticilerin tavır ve davranışlarının olayların çıkışına neden olup olmadığına ilişkin sonuçlarda, seyircilerin yarısından fazlası %55,7'si yöneticilerin tavır ve davranışlarının olayların çıkışında önemli bir etken olduğunu tespit etmiştir.

Kulüp yöneticilerinin vizyon olarak öncü ve kulübünün menfaatleri için illegal olmayan çalışmalar içerisinde bulunan, saygın bir konumu olan kişilerden seçildikleri düşünülmektedir. Fakat ülkemizde birçok yöneticinin seyirciyi kendi menfaatleri doğrultusunda kullandıkları, para, iş ve bilet gibi maddî kaynak sağlayarak tribünleri yönlendirdikleri, taraftarlarının ceza alabileceği durumlarda çevrelerini ve kendi nüfuzlarını kullanarak onları karakollardan kurtardıkları, kendilerine spor yazarları

tuttukları bilinmektedir. (Özmaden, 2004). Yapılan araştırmalar çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Seyircilerin çoğunluğunun eğitimsiz ve sorumsuzca açıklama yapan ve davranış gösteren yöneticilerden etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Seyircilerin, herhangi bir şiddet olayına katılıp katılmadıklarına verdikleri cevaplar incelendiğinde, %69,8'i katılmadığını, %20,2'si sözlü olarak protesto ettiğini, %5,6'sı fiili olarak katıldığını ifade ettikleri tespit edilmiştir (**izelge 14**).

Demir (2009) yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların % 60,6'sı grup halinde hiç kavgaya karışmadığını belirtirken % 39,4' ise grup halinde kavgaya karıştıklarını tespit etmiştir.

Seyircilerin fiili olarak şiddet olaylarına katılmamaları futbol seyircisinin bilinçli olduğu, belirli bir spor kültürünün olduğunu, bu da şiddetin Manisaspur taraftarı arasında yaygın olmadığını göstermektedir.

Ankete katılan seyircilere, şifreli yayını onaylayıp onaylamadıklarına ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, %70,6'sı hayır cevabını vererek şifreli yayını istemedikleri görülmektedir (**izelge 15**).

Televizyon gelirleri kulüp bteleri için önemli bir gelir kaynağı olsa da şifreli yayını istemeyerek rahat bir maç izlemek istediklerini belirtmişlerdir.

Taraftarların futbolcu olsaydınız hangi mevkide oynamak isterdiniz sorusuna, %35 forvet, %34,6'sı orta saha cevabı verdikleri görülmektedir (**izelge 16**).

Araştırmaya katılan, taraftarların kulübünüzün şike yaptığına inanma durumları incelendiğinde, %79,2'si hayır şike yaptığına inanmıyorum, %10,8'i kısmen cevabını verdikleri tespit edilmiştir (**izelge 17**).

Taraftarların, takımın sporcularının teşvik primi aldığına inanma durumları incelendiğinde, %54,6'sı hayır cevabı verdikleri tespit edilmiştir (**izelge 18**).

Gündemde olan şike iddialarının Manisaspur seyircisinin kulübüne karşı yüksek bir oranda güvenle baktığı sonucuna varılmıştır.

Ankete katılan seyircilere, yaş gurupları ile taraftarı olduğunuz takımın aleyhine verilmiş kararlar arasındaki davranış ilişkisi incelendiğinde, 36-40 yaşında bulunanların %50'si, 26-30 yaşında bulunanların %49,4', 31-35 yaşında bulunanların %47,1'i, 41 ve üzeri yaşta bulunanların %37'si, 21-25 yaşında bulunanların %32,1'i bütün kararları saygıyla karşılarım cevabını verdikleri tespit edilmiştir (**izelge 19**).

şahin (2003) ve Yıldız (2004) yaptığı araştırmada, seyircilerin hakemin yanlış karar vermesi sonucunda %55,1'inin bu kararı saygıyla karşılayacaklarını, Bahadır

(2006) yaptığı araştırmada, %57,6'sı oranında taraftarın davranışlarının bütün kararları saygıyla karşıladıklarını tespit ederek çalışmamızı desteklemektedir.

18-20 yaşında bulunanların %41,2'si, 21-25 yaşında bulunanların %25,9'u, 26-30 yaşında bulunanların %23,6'sı kfredirim cevabında verdikleri; yine, şahin (2003) ve Yıldız (2004) yaptığı araştırmada, seyircilerin hakemin yanlış karar vermesi sonucunda %42'sinin ise küfrederek bu karara tepkilerini dile getirecekleri sonucunu bulmuşlardır. Bahadır (2006) yaptığı araştırmada, %22,6'sı hakemin kararına tepkilerini küfür ederek göstereceklerini tespit etmiştir. Bu araştırmalar bizim çalışmamız ile paralellik göstermektedir.

41 ve üzeri yaş grubu seyircilerin %34,9'u, 31-35 yaş aralığındaki seyircilerin %30,9'u Bağırırım cevabı verdikleri tespit edilmiştir. Genel toplamlara bakıldığında, %40'ı bütün kararları saygıyla karşılarım, %25,8'i bağırırım, %17,4' kfredirim cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Ki-kare analizi, seyircilerin yaş grupları ile taraftarı olunan takımın aleyhine verilmiş kararlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Bütün kararları saygıyla karşılarım diyenlerin %50'si 36-40 yaş grubunu oluşturmaktadır. 18-20 yaş grubundaki seyircilerin %41,2'si kfredirim, 41 ve üzeri yaş grubundaki seyircilerin %34,9'u bağırırım ifadesi kullandıkları tespit edilmiştir. 18-20 yaş grubundaki seyircilerin ise şiddete daha fazla yönelimli oldukları, 36-40 yaş grubundaki seyircilerin kararları saygıyla karşıladıkları ve spor kültürünün olduğu, 41 ve üzeri yaş grubu seyircilerin tepkilerini bağırarak gösterdikleri tespit edilmiştir.

Genç yaştaki seyircilerin, takımın aleyhine verilmiş kararlarda yüksek yaştaki seyirciler göre daha fazla küfür davranışında buldukları görülmektedir.

Seyircilerin, yaş gurupları ile takımlarının mağlubiyet sonrası tepki gösterme arasındaki davranış ilişkisine genel olarak bakıldığında, %70,8'i hiç kimseye tepki göstermem ve bir şey yapmam dedikleri, %16'sı kendi takım sporcularından, antrenör ve yöneticilerine tepki gösterdikleri tespit edilmiştir (**izelge 20**).

Hiç kimseye tepki göstermem diyenlerin %51,4' 41 ve üzeri yaş grubu seyirciler oluşturmaktadır. 36-40 yaş grubunda bulunanların %35,4' bir şey yapmayarak tepkisiz kaldığını, 21-25 yaş grubundaki seyircilerin %28,4' kendi takım sporcularından, antrenör ve yöneticilerine tepki gösterdikleri tespit edilmiştir. Ki-kare analizi, seyircilerin yaş grupları ile takımlarının mağlubiyet sonrası tepki gösterme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

18-20 yaş grubunda bulunan seyircilerin tepkilerini rakibe göstereceklerini belirterek şiddet eylemlerine daha yönelimli oldukları anlaşılmaktadır. 18-20 yaş

grubundan 41 ve üzeri yaş grubu seyirciler kademeli olarak hiç kimseye tepkilerini göstermeyeceklerini belirtmişlerdir. 36 yaş ve üzeri olanların %86,8'i bir şey yapmam ve hiç kimseye tepki göstermem cevabını vermiş, 36 yaş ve üzeri yaş grubunda olanların 18-20 yaş aralığında bulunan genç seyircilere göre daha sakin oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ankete katılan seyircilerden yaş grupları ile taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni olarak genel toplamlara bakıldığında, %42,6'sı taraftarların yetersiz eğitimleri, %25,8'i taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumu, %11'6'sı ekonomik yetersizlik şeklinde cevapladıkları tespit edilmiştir (**Çizelge 21**).

Yaş gurupları ile taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni olarak; 41 ve üzeri yaş grubunda bulunanların %63'ü, taraftarların yetersiz eğitimlerini, 18-20 yaş grubu seyircilerin %61,8'i taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerinin gerçekleşmeme durumu, 31-36 yaş grubu seyircilerin %36,8'i doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, 26-30 yaş grubu seyircilerin %25,8'i ekonomik yetersizlik şeklinde cevapladıkları tespit edilmiştir. Ki-kare analizi, seyircilerin yaş grupları ile taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Çalışmamıza paralellik gösteren Acet (2001) yaptığı çalışmada, taraftarların yetersiz eğitimlerinin, şiddete neden olduğunu belirten seyircilerin oranı %61,4 olarak bulmuştur. Bahadır (2006) yaptığı çalışmada, %47,8'i oranında taraftarların yetersiz eğitimlerine bağlı olduğunu, Demir (2009) yaptığı çalışmada, futbol seyircileri arasında şiddet olaylarının en önemli nedenine ilişkin dağılım ise %32,5'i ile seyircilerin yetersiz eğitimlerini, %20,1'i doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimini, % 17,1'i hakem hatalarını, %16,9'u da rakip seyircinin ve oyuncunun tahrik etmesini tespit etmiştir. Bu araştırmalar çalışmamızı desteklemektedir.

Her alanda olduğu gibi, sporda da eğitilmiş insan sayısını artırmak temel hedeflerden olmalıdır. Çünkü eğitim kaliteyi de beraberinde getirecektir. Eğitilmiş seyirci, sahada ortaya konan oyunu ve elde edilen sonucu bilimsel bir süzgeçten geçirerek değerlendireceği için davranışlarında sübjektiflik ve duygusallık bulunmaz. Dolayısıyla taraftar duygusallığı ile hareket etmez. Galibiyet ve mağlubiyetlerde gerçekleri her zaman olduğu gibi karşılar ve abartmaz. Bu nedenle sporcu eğitim kurumları, sportif ortamdaki her kesimin (sporcu, seyirci, antrenör, yönetici vb.) eğitimine gereken önem verilmeli, özellikle kitle iletişim araçları vasıtasıyla geniş kitleler bilinçlendirilerek sporun şiddet değil, sağlık ve eğlenceye yönelik sosyal bir faaliyet olduğu öğretilmelidir (Acet, 2005).

Seyircilerin eğitim durumu ile müsabakaya gitme sebepleri arasındaki genel dağılıma bakıldığında, %67,8'i takımını desteklemek için, %16'sı zevk için, %14'ü deşarj olmak ve stres atmak için müsabakalara gittikleri tespit edilmiştir (**Çizelge 22**). Ki-kare analizi, seyircilerin eğitim durumu ile müsabakaya gitme sebepleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Bozdemir (1998) yaptığı çalışmada, seyircilerin maç izlemeye gidiş nedeninin %83,7'si takımını desteklemek için, Arıkan (2000) yaptığı araştırmada, seyircilerin %47,3'ü, Şahin (2003) yaptığı araştırmada, seyircilerin %37,3'ü, Bahadır (2006) yaptığı araştırmada, %72,6'sı takımını desteklemek için gittikleri sonucunu bulmuşlardır. Demir (2009) yaptığı çalışmada, Araştırmaya katılanların, futbol maçlarına gitme nedeni olarak verilen ilk neden "stres atıyorum" olmuştur. Bu çalışmalar araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Seyircilerin eğitim düzeyi ile müsabakaya gitme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, takımını desteklemek için gidenlerin %84,2'si lisansüstü mezunu olduğu, %76,3'nün ilköğretim mezunu olduğu, %69,3'ü Lise mezunu oldukları tespit edilmiştir. Deşarj olmak ve stres atmak için maçlara giden seyircilerin daha yoğun olarak %25'i yüksek okul ve %13,9'u üniversite mezunu oldukları anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlara bakarak, yüksek okul mezunu olanların fazla stresli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, üniversite mezunu olanların %21,2'si, lise mezunu olanların %17'si zevk için müsabakaya gittikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Fakat eğitim durumları ne olursa olsun bütün taraftarların müsabakaya takımlarını desteklemek için gittiklerini söyleyebiliriz.

Ankete katılan seyircilerin yaş grupları ile taraftarların karşılaşmalardan önce saldırganlığa yönelen faktörlere genel olarak bakıldığında, %33,4'ü geçmiş maçlardaki olayların, %27,4'ünün medya, %24,6'sı rakip futbolcuların davranışları seyircileri saldırganlığa yönelttiğini belirtmişlerdir (**Çizelge 23**).

36-40 yaş grubunda bulunanların %39'u medya, 31-35 yaş grubunda bulunanların %27,9'u kulüp yöneticilerinin açıklamalarından, 18-20 yaş grubu seyircilerin %64,7'sinin geçmiş maçlardaki olaylardan etkilenecek şekilde şiddete yönelimli olduklarını, 21-25 yaş grubu seyircilerin %35,8'i rakip futbolcuların davranışlarından etkilendikleri tespit edilmiştir. Ki-kare analizi, seyircilerin yaş grupları ile karşılaşmalardan önce seyircileri saldırganlığa yönelten sebepler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

36 yaş ile 41 ve üzeri yaş grubunda bulunanların %76,7'si medyadan etkilendiklerini belirtmişlerdir. Bahadır (2006) yaptığı araştırmada, %32,4'ü oranla medyanın önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir ve çalışmamızla paralellik

göstermektedir. Demir (2009) yaptığı çalışmada, katılımcıların (medyada yer alan) maç öncesi/sonrası yapılan yorumlardan etkilenme düzeyi arttıkça şiddet davranışı gösterme düzeyleri de artmaktadır. Çetin, (1999) yapmış olduğu çalışmada, medyanın bilakis televizyonların sportif faaliyetlerin toplumda yer edinmesinde büyük bir faktör olduğunu tespit etmiştir.

Özmeden (2004) yaptığı araştırmasında, araştırma grubunu oluşturan seyircilere göre, futbol sporuyla doğrudan ilişkili referans gruplarından “hakem” ve “rakip seyirci”, seyirci saldırganlığı üzerinde “çok etkili”; spor medyası, Futbol Federasyonu, futbolcu, kulüp yöneticileri, güvenlik güçleri ve antrenörler ise “etkil” faktörleri oluşturmaktadır.

Maçlardan önce medya tarafından yapılan yayınlardan seyircilerin olumsuz yönde etkilendikleri bir gerçektir. Bütün yaş guruplarının geçmiş maçlardaki olaylardan etkilendiklerini belirtmişlerdir. Medya maçlardan önce yapacağı yayınları daha dikkatli ve titizlikle seçmeli, futbol seyircisini saldırganlığa özendirerek ve yöneltecek yayınlardan kaçınmalıdır.

Araştırmaya katılan seyircilerin yaş gurupları ile müsabaka esnasında saldırganlığa yönelten faktörlere genel olarak bakıldığında, %34,2’si hakemin yanlış tutum ve davranışları, %33,2’si ise rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışları, %15,6’sı rakip takımın oyuncularının olumsuz davranışları cevabını verdikleri tespit edilmiştir (**Çizelge 24**). Ki-kare analizi, seyircilerin yaş gurupları ile müsabaka esnasında saldırganlığa yönelten faktörler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Karagözoğlu ve Ay (1999) yaptıkları araştırmada, seyircileri tahrik eden unsurlar olarak %46 hakemin davranışları, Gültekin, Doğan ve Eylen, (2000) yaptıkları araştırmada, saha içinde ve saha dışında çıkan olayların nedenini hakemler ve rakip taraftarlar olarak bulmuştur. Acet (2001) yaptığı araştırmada, seyircilerin %82’si hakemin yanlış tutum ve davranışlarının müsabaka esnasında saldırganlığa yönelttiği sonucunu bulmuştur. Şahin (2003) yaptığı araştırmada, maçlarda seyircileri tahrik eden unsurlar olarak, %51,1’i oranında hakemin yanlış ve taraflı olduğuna inanılan tutumundan kaynaklandığını, Bahadır (2006) yaptığı araştırmada, %41’i hakemin yanlış tutum ve davranışları, %19,8’i rakip seyircinin olumsuz davranışları seyircileri saldırganlığa yönelten ikinci faktör olarak tespit etmiştir. Demir (2009) yaptığı çalışmada, Araştırmaya katılanların, maç esnasında en çok tahrik eden davranışın %50,2’si hakemin davranışları olduğunu, hakemin davranışlarını %27 ile seyircilerin davranışları, bunu %22,7 ile de

futbolcuların davranışlarının olduğunu tespit etmiştir. Yapılan bu çalışmalar, araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Ayrıca 36-40 yaş grubunda bulunanların %51,2'si, rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışlarından etkilediğini, 26-30 yaş grubunda bulunanların %41,6'sı hakemin yanlış tutum ve davranışlarından en çok etkilenen yaş gurubu olduğu, 18-20 yaş grubunda bulunanların %41,2'si rakip takımın oyuncularının olumsuz davranışları müsabaka esnasında saldırganlığa yönelmelerindeki en önemli faktör olduğu tespit edilmiştir.

Hakemlerin kararlarının, müsabakayı izlemeye gelen seyircilerin saldırgan davranışlarını harekete geçirmede önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır. Hakemlik müessesesinin daha iyi analiz edilerek Türkiye Futbol Federasyonunun hakemlerin yetişmesinde daha dikkatli, yanlı tutum ve davranışlarda bulunmayan hakemlerin yetişmesine önem vererek daha yapıcı olması gerekmektedir.

Taraftarların eğitim durumu ile kitle iletişim araçlarının şiddeti etkilemesi arasındaki genel dağılıma bakıldığında, %54,8'i kitle iletişim araçlarının şiddeti etkilediğini, %31'i kısmen etkilediğini, %14,2'si etkilemediğini belirtmişlerdir (**Çizelge 25**). Ki-kare analizi, seyircilerin eğitim durumu ile kitle iletişim araçlarının şiddeti etkilemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Yıldız (2004) yaptığı araştırmada, %57,3'ü etkilediğini, Acet (2005) yaptığı araştırmada, %53,5'i, Bahadır (2006) yaptığı araştırmada, %52,8'i etkilediğini tespit etmişlerdir. Talimciler (2003)'in araştırması, medyanın tiraj ve reiting kaygısıyla seyirci saldırganlığını tetiklediğini ortaya koymaktadır. Medyanın seyirci saldırganlığı üzerindeki olumsuz etkileri bizzat basın mensupları tarafından da ifade edilmektedir. Bu bağlamda, Akalın (1998), futbolun bir numaralı sorununun hakemler, seyirciler ya da yöneticiler değil, bizzat spor medyası olduğunu belirtirken, Uluç (1996), seyirci saldırganlığında yaşanan acı gerçeğin sorumlusu olarak medyayı görmekte ve aslında Türkiye'de "spor medyası" bulunmadığını vurgulamaktadır. Bu çalışmalar araştırmamızı desteklemektedir.

Seyircilerin eğitim düzeyi ile kitle iletişim araçlarının şiddeti etkilemesi açısından bakıldığında, lise mezunu olan seyircilerin %60,8'i kitle iletişim araçlarının şiddeti etkilediğini, lisansüstü mezun olanların %52,6'sı kısmen etkilediğini, yükseköğretim mezunu olanların %31,2'si etkilemediğini belirtmişlerdir. Özmeden (2004) yaptığı çalışmasında, spor medyası davranışlarının seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeylerine ilişkin ortalamalar artan eğitim düzeyiyle birlikte yükselmektedir. Bu çalışma araştırmamızla örtüşmemektedir.

Lise mezunu olan seyircilerin, yüksekokul mezunu olan seyircilere göre kitle iletişim araçlarından fazla etkilendikleri ortaya çıkmıştır. Bu da kitle iletişim araçlarının şiddeti etkilediği, kitle iletişim araçlarının yayın yaparken daha dikkatli olmaları ve eğitim amaçlı programlar yapması gerektiğini göstermektedir.

Ankete katılan seyircilere, taraftarların eğitim durumu ile cezai önlemlerin şiddeti engellemesi arasındaki davranış ilişkisinde genel ortalamalarına bakıldığında, %45'i şiddet cezai önlemler şiddet olaylarını engelliyor cevabını verdikleri, %34,2'sinin kısmen engelliyor dediği tespit edilmiştir (**Çizelge 26**). Taraftarların eğitim durumu ile cezai önlemlerin şiddeti engellemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Lise mezunu olanların %49,4'ü cezai önlemlerin şiddeti engellediğini, ilköğretim mezunlarının %44,6'sı, üniversite mezunu olanların %42,4'ü, yüksekokul mezunu olanların %39,6'sı, lisansüstü mezunu olanların da %36,8'i cezai önlemlerin şiddeti engellediğini belirtmişlerdir. Bu çalışmamızı, Acet (2005) yaptığı araştırmasında, %33'ü evet engelleyebilir sonucu bularak bizim çalışmamızla paralel sonuçlar elde etmiştir.

Genel olarak araştırmamıza bakıldığında, kısmen ve evet engelleyebilir diyenlerin %79,2'lik bir oran olduğu, bu oranın da toplam taraftar kitlesinin 2/3'siden fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla cezai tedbirlerin etkili olabileceği ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak; Manisaspor futbol seyircisinin yaş dağılımlarında, 41 ve üzeri yaş grubu bir taraftar kitlesine sahip olduğu, eğitim durumlarının yüksek olduğu, futbol oyun kurallarını büyük ölçüde bildikleri, Manisaspor'un kendi sahalarındaki maçları büyük ölçüde izledikleri, takımın aldığı mağlubiyetten büyük ölçüde etkilenmelerine rağmen, sakin ve uyumlu bir kişiliğe sahip oldukları, hakem hatalarına karşı kararları saygıyla karşıladıkları, takımın mağlubiyetinden sonra çevrelerine zarar vermedikleri, müsabaka izlemeye takımlarını desteklemek için gittikleri tespit edilmiştir.

Manisaspor taraftarı, yaptıkları bir taşkınlıktan dolayı takımlarına herhangi bir cezaya sebebiyet vermemişlerdir. Bütün bu olumlu bulgulara rağmen; Manisaspor taraftarının müsabaka öncesinde, geçmiş maçlardaki olaylar ve medyanın yayınlarından, müsabaka sırasında ise hakemlerin yanlış tutum ve davranışları ile rakip seyircinin olumsuz davranışlarından şiddete yönelebileceği, sonucu tespit edilmiştir.

5.2.Öneriler

- Spor medyasının kışkırtıcılıktan uzak, objektif yayın yapmaları ve izleyicileri sporda saldırganlık ve şiddeti önlemeye yönelik yasa hakkında bilgilendirmelilerdir.
- Antrenörler konum itibarıyla önemli bir faktördür. Antrenörler, sporcularının saha içerisinde yapması gereken olumlu ve olumsuz davranışları belirlemeli; rakibe, hakeme, seyirciye, yönetime, medyaya vb. karşı hal ve hareketlerine dikkat etmeli, ihlâli durumunda başarılı olursa da o sporcuyu cezalandırılmalıdır. Kazanmanın ve kaybetmenin her şey olmadığını önce kendisi bilmeli, daha sonra sporcularına öğretmelidir. Medya ile ilişkisi ölçülü olmalıdır.
- Amigolar (tribün lideri), karşılaşmalar esnasında üstlendikleri sosyal rol gereği büyük öneme sahip kişilerdir. Spora ve tribünlere renk katan bu kişilerin başıboş bırakılmaması, her isteyenin amigo olarak görev yapmaması sağlanmalıdır. Amigoların kulüp bünyesinde çalışan, eğitim düzeyi yüksek, insan psikolojisinden, sporcu psikolojisinden anlayan, sosyoloji ve kitle psikolojisini bilen kişilerden oluşması sağlanmalıdır. Amigolar, eğitimden geçirildikten sonra görev almalıdırlar. Çünkü hitap ettikleri kitle büyük bir kitledir. Bu nedenle amigoluğun müesseseseleştirilmesi kanaatindeyiz.
- Eğitim kurumlarında sporda şiddet ve saldırganlık konusu bütün yönleriyle işlenmelidir.
- Sporda, dolayısıyla futbolda kent kavgalarının ortadan kalkması için birbirine yakın illerin mümkünse aynı gruba düşmemesine dikkat edilmeli, spor yapılacak diye insanların zarar görmesi ve ölmeleri gerekmemektedir. Futboldan dolayı komşu illerin insanların birbirine karşı kin ve nefret duymaları, olmaması gereken davranışlardır. Aksi takdirde yöneticilerin sağduyulu davranmaları sağlanmalıdır.
- Aileler çocuk eğitimi konusunda bilgilendirilerek çocukların büyüme sürecinde ortaya çıkabilecek ve çocuğun mutsuzluğuna etki edecek faktörler ortadan kaldırılabilir.
- Bayanlar müsabakalara gitmeye teşvik edilmelidir.
- Toplumun ekonomik refah düzeyi geliştirilmelidir. Küfür, kavga ve dövüşün üst düzeylerde olması, toplumun tabanında problemlerin olduğunun göstergesidir. Bu tür olaylar sadece stadyumlarda görülmemektedir. Sosyal

yaşamın her alanında görülmektedir. Bunların nedenlerine inerek çözüm yolları üretilmelidir.

- Donanımlı hakemler yetiştirilmeli, hakemlerde müsabakalara tam kapasite hazır olmalıdır.
- Taşkınlık yapan seyircilerin takımlarına saha kapatma cezasının verilmesinde olduğu gibi, ayda bir kez, en centilmen takım seyircisinin seçilerek ödüllendirilmesi de sağlanmalıdır.
- Cezaî önlemlerin caydırıcılığı olmalı ve muhakkak uygulanmalıdır. Sporu çirkinleştiren, amacından saptıran ve kitleleri yanlış yönlendiren her kim olursa olsun, hak ettiği cezaya çarptırılmalı ve bu, örnek olay olarak kamuoyuna açıklanmalıdır.
- Sporcular, kendi sorumluluklarını bilerek hakeme, rakibe ve seyircilere karşı temkinli olmalıdırlar.
- Karşılaşmadan önce ve devre arası yatıştırıcı müzikler ile seyirci rahatlatılmalıdır.
- Spor köşe yazarları, gerek olayların çıkmasında, gerekse olayların önlenmesinde kendilerine düşen görevin bilincinde olarak kullanacakları üslûba dikkat etmelidirler.
- Spor yayınları kışkırtıcılıktan uzak, doğru, objektif, yanlış anlamalara izin vermeyecek şekilde; taraftarı, izleyiciyi, sporcuyu ve halkı eğitici tarzda olmalıdır.
- Kulüplerin taraftar memnuniyeti ile ilgili araştırmalar yapması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Abaç, Ş.(1935). "Maçların Seyredilecek Bir Tarafı Daha Var", Haftalık Spor Gazetesi, 1 (25), (10-11 Mayıs).

Acet, M. (1997).Futbol Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Voleybol ve Basketbol Seyircileri ile Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.

Acet, M. (2001).Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, s.1-50.

Acet, M. (2005). Sporda Saldırganlık ve Şiddet. İstanbul: Morpa Yayınları.

Adıgüzel, M. (1999). Sporun Kitlelere Yaygınlaştırılmasında Televizyonun Rolü ve Bölgesel Televizyonların Spor Yayın Politikalarının Bölge Halkı Tarafından Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Akdeniz, A. (1996). Türkiye'de Şiddet Hareketleri ve Gençlik Üzerine Olumsuz Etkileri, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Akalın, C. (1998). "Spor Yazarları", Gazete Pazar, 20 Ocak.

Akandere, M. Baştuğ, G. ve Taşğın, Ö. (2002) Futbol Maçında Futbolcu ve Seyircilerin Öfke Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, *Ege Üniversitesi Performans Dergisi*, Sayı:3.

Amman, T. (2000) Modernleşme Sürecinde Spor, İstanbul: Alfa Yayınevi, 40-43.

Apaydın, A. (2000). Futbola Giriş, Bursa: Akmat Akınoğlu Matbaacılık.

Argan, M. (2007). Eğlence Pazarlaması, Ankara: Detay Yayıncılık.

Arık, M. B. (2004). Top Ekranda. İstanbul: Salyangoz Yayıncılık.

Arıkan, A. N. (2000). Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Arkonaç, S. (1993). Psikoloji Zihinsel Süreçleri Bilimi, İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Arslan, C., Bingölbali, A. (1997). Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler, *Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi*, Yıl:6. Ankara: s.5.

Ayan, D. (1999). "Aşırı Taraftarlık Etik Bir Sorun mudur?", *Düşünen Siyaset (Futbol Özel Sayısı)*, 1(2), 59-67.

Ayan, S. (2006). Şiddet ve Fanatizm, Celal Bayar Üniversitesi, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 199-200.

Bahadır, Z. (2006). Futbol Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde.

Baldık, Ö. (Ekim 2002). Futbolun Kuşatıcılığı Altında, *Zafer Dergisi*, Sayı:310.

Boralıoğlu, G. (2001), "Futbolsuz Alanda Mahrumiyet Pozisyonu", Takımdan Ayrı Düz Koşu, 2. Baskı, Der: T. Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, s.45-50.

Bostancı, M. N. (1999). "Futbolun Anlattığı", *Düşünen Siyaset*, 1(2), 59-66.

Bozdemir, M. (1998). Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açısından Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.

Bromberger, C.(1993). "Stadyumdaki kent", Futbol ve Kültürü,(Der: Homan Horak-Wolfrang Reiter, Tanıl Bora)1.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, s.41-56.

Bryant, J.,Zilman, D.(1983). Sports Violenceand Media.s.195

Çağlayan, H.S. (2003).Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Kültürel Yapısının Şiddet Eğilimindeki Rolü, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.3-50, Konya.

Campana, Jessica, P.,Munakata, T.(2004). Angerand Aggression Clinford,T.M Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, (Çev:H.Arıcı, G.Acar).

Can, C., Can, H. (2001) "Çalışmanın Arka Planı", Fan-Etik, Fanatik Gazetesi, 1 Eylül, s.8.

Carnibella, G.,Fox, A., Fox, K., Cann, JM., March, J., and March, P., (1996) *Football Violence In Europe*, The Social Research Centre, St. Clements, s.28.

Çepe, K. (1992). Futbol Müsabakalarında Seyircilerin Saldırganlıkları ve Şiddet Sebepleri Üzerine Bazı Araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Anabilim Dalı, Ankara.

Cerrahoğlu, N. (2005). Türkiye'de Spor Gazeteciliği İmajı, Deutsche Sporthochschule Köln - Institut für Sportpublizistik Üniversitesinde kabul edilen bir Doktora Tezi Özeti.

Çimen, Ü. (1998). Türk Futbol Seyircilerinde Saldırganlık ve Nedenleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Beden Eğitim ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.

Çiğdem, A. (2001). "Yarın Yine Borçlarım Olacak Ama Bu Akşam Kral Benim", Takımdan Ayrı Düz Koşu, 2. Baskı, Der: T. Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, s.13-26.

Cliford, T.M. (1986). Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, (Çev: H.Arıcı, G.Acar, G.Urar), Ankara: s.431.

- Çolakoğlu, T. (2000). Sporun Topluma Yaygınlaştırılmasında Medyanın Etkisi (Güreş Örneği), Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Danzıkyan, Y. (2001). "Kapalı: Taraftarın Kabesi", Takımdan Ayrı Düz Koşu, 2. Baskı, Der: T. Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, 217-224.
- Daver, B. (1993). Siyaset Bilimine Giriş, Ankara: Siyasal Kitabevi, 5.Baskı, s.236-241.
- Demir, B. (2009). Görsel Medya'nın Spordaki Şiddete Etkisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Demiryürek, M.S. (2003). Futbolda Şiddet Olgusu ve Futbol Karşılaşmalarının Güvenlik Yönetimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s.26-100.
- Doksat, R. (1980). "Gençlik Psikolojisi ve Kültür İntikali", Kültür ve Sanat, Sayı 4, Nisan, s. 84.
- Doğan, B. Moralı, S. (1996). "Futbolda Seyirci Taşkınlıkları ve Bunun Altında Yatan Psiko-Sosyal Nedenler", *Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 2(4), 19-24.
- Doğan, İ. (1999). "Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu ve Şiddet", *Düşünen Siyaset (Futbol Özel Sayısı)*, 1(2), 73-85.
- Doğan, M. (1994). Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul: Ülke Yayıncılık, 1025.
- Dunning, E., Murphy, P. and Williams, J. (1988). *The Roots Of Football Hooliganism (An Historical And Sociological Study)*, Routledge & Kegan Paul Ltd, ss.246-247.
- Dunning, E., Murphy, P., Williams, J. (1999). "Sıkı Futbol Fanatikleri (Hooliganları) Neden Dövüşürler, Toplumsal Tanıdan Bölümler-II", Çev: B. Ülkü, *Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 11-13.

Epak.,(1999). Disiplin Uygulamasında Futbolcu-Hakem İlişkisi, İstanbul: TFF Yayınları, Sayı:13.

Erdoğan, İ. (2002) Seyirci Psikolojisi, www.Süperonline.com.tr.

Erkal, M. (1986). Sosyolojik Açıdan Spor, Milli Eğitim Bakanlığı, Beden Terbiyesi ve Genel Müdürlüğü Yayınları, No:30, Ankara.

Erkal, M. (1996). Sosyolojik Açıdan Spor, M.E.G.S Yayın No:30, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Erkal, M. E., Baloğlu, B., Baloğlu, F. (1997). Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, İstanbul: Der Yayınları, s.110.

Erkal, M., Güven, Ö., Ayan. D. (1998). Sosyolojik Açıdan Spor, 3. Baskı, İstanbul: Der Yayınları, s.18.

Fişekçioğlu, İ. B. (1996). Konya İlindeki Amatör ve Profesyonel Futbolcuların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Profillerinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Fişek, K. (1997).“İç Barışın Bütün Şartları Mevcut”, Hürriyet Gazetesi, 18 Kasım.

Freedman, JL.,Sears, Do.and Carlsmith, JM. (1993).Sosyal Psikoloji, (Çev: Ali Dönmez), Ankara: Kırallı Matbaası, 3. Baskı.

Genç, D. A. (1998). Spor Hukuku, 1.Baskı, Ankara: Alfa Yayınları.

Gill, L.D.(1986). Psychology Dynamick Of Sport. Human Kinetics Publ-Champaign-illinois.

Gustave, B. (1991). Kitleler Psikolojisi, Çev: S. Demirhan, İstanbul: Yağmur Yayınevi.

Guttman, A. (1986). Sport Spectators, New York: Colombia University Pres.

Gültekin, O., Doğan, M., Doğan, A ve Eylen, B. (2000).Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma, 21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, 25-27 Ekim, Ankara.

Gümüş, A., "Holiganizm Aşılabilir mi?", Radikal Gazetesi, 02 Temmuz 2000.

Günay, M., Gökdemir, K., Güçlü, M ve Kaya, M. (1996). "Sporda Seyirci ve Takım Tutma Dinamiği", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4),1-10.

Horak, R.,Reiter, W. (2001), "Önsöz", Futbol ve Kültürü: Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler, 2. Baskı, Der: R. Horak; W. Reiter; T. Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, s.19-24.

Hortatçsu, N, (1998). Grup İçi ve Gruplar Arası İlişkiler, İmge Yayın Evi, s.85.

İkizler, C. (1994). Sporda Başarının Psikolojisi, İstanbul: Alfa Basım Yayım, 2. Baskı, ss.77-81.

İkizler, C. (1997). Sporda Başarının Psikolojisi, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Karagözoğlu, C. (1994). Spor Yöneticiliklerinin Yeterlilikleri-İstanbul Örneği, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Karagözoğlu, C., Ay, M. S. (1999). "Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri" İstanbul Örneği, *Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi, Yıl:6,s.3, 27-31.

Kayaoğlu, A.G.(2000). Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma, Ankara Üniversitesi Soysal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, ss.27.

Keskin, H. K, (1993). Farklı Cinsiyetteki Basketbol Seyircilerini Saldırganlığa İten Faktörler Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.

Keten, M. (1993). Türkiye'de Spor, İstanbul: Polat Ofset, 2.Baskı.

King, A. (1999). Football Hooliganism And The Practical Paradigm, Sociology of Sport Journal, s. 269-273.

Kola, N. (1995). "Delikanlı Taraftar Ayağa Kalksın", Aksiyon Dergisi, (23-29 Aralık)s.24-29.

Kozanoğlu, C. (2001). "Gençler, Deplase Olunuz!", Futbol ve Kültürü, Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler, 2. Baskı, Der: R. Horak; W. Reiter; T. Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, s.95-114.

Köknel, Ö. (1985). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik,11. Basım, 142, İstanbul: Altın Kitaplar.

Köknel, Ö, (1996), Bireysel ve Toplumsal Şiddet, İstanbul: Altın Kitaplar, s. 233-258.

Kurtkan, A. (1976). Genel Sosyoloji, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi İstanbul: Fakülteler Matbaası, No.373, s.232.

Küçük, V. (1997).Sporda Yönlendirmenin Yeri ve Önemi, "Futbol Örneği", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul: s.30-42.

Küçük, V.,Acet, M. (1998). Kitle İletişim Araçlarından Yazılı Basının Kullanmış Olduğu Üslubun Sporcular ve Seyirci Saldırganlığı Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi 5. Spor Bilimleri Kongresi, Ankara. s.127.

Kılıç, E. (2003). Kirli Kramponlar, 1. Baskı, İstanbul: Emre Matbaacılık.

- Klose, A. (2001). "Televizyon Futbolu", Futbol ve Kùltürü, Takımlar, Taraftarlar, Endüstri ve Efsaneler, 2. Baskı, Der: R.Horak; W. Reiter; T.Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, 373-384.
- Kucur, R. (1995)."Kimlik Aşırılıkları", Aksiyon Dergisi, 2(55): 31-32, (23-29 Aralık).
- Kuru, E. (2000). Sporda Psikoloji, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Basımevi.
- Küskün, A. (1999)." Futbol ve Değil, Sadece Futbol", Düşünen Siyaset (Futbol Özel Sayısı), 1(2), 39-42.
- Lundberg, G.O. (1970). Sosyoloji,(Çev: Ö. Ozankaya), Ankara: s.323-326.
- Marschis, M.(2001). "Austro-Faşizm'de İşçi Futbolcu", Futbol ve Kùltürü: Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler, 2. Baskı, Der.: R. Horak; W. Reiter; T. Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, s.297-304.
- Mavili, A. A. (1997). Grup Süreci ve Grup Dinamikleri, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Meriç, Ü.(1994). Milliyet Gazetesi,"Escobar Öldürüldü",s.28,(3 Temmuz).
- Moralı, S., Acar, M. F. (1998). "Futbol'da Şiddetin Toplumbilimsel Boyutları", *Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5(1), 22-26.
- Öğütölmüş, S. (1995)."Liselerde Şiddet ve Saldırganlık", Araştırma Raporu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakùltesi, Ankara: s.5.
- Öncü, E. (2002). Türkiye Profesyonel Futbol 1. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonunda Müsabaka Ortamında Sergilenen Saldırgan Davranışların Hangi Faktörlere Bağlı Olarak Değıştiğinin Tespit edilmesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, Trabzon. s.13.
- Öngel, H. B., Günay, M. (1988). "Sporda Şiddet ve Saldırganlık Eğilimlerine Psiko-Sosyal Yaklaşımlar", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), s.89-117.

Özbyaydar, S. (1983).İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi, İstanbul: Altın Kitaplar, s.214-215, 233-234.

Özkalp, E. (1994). Sosyolojiye Giriş, 7. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özküçük, M. (1999). "Sevgili Futbol Sever",Futbol, İstanbul: T.F.F.Yayını, Sayı 2,s.7.

Özmaden M. (2004). Seyircilere Göre Futbolda Saldırganlığı Teşvik Eden Faktörler Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Özmen, H. (2000). Futbol, Holiganizm ve Medya, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.1-20.

Öztürk, F. (1998). Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Ankara: Bağırğan Yayınevi.

Renklikurt, T. (1999). "Kirli Futbol", Akşam Gazetesi, (18 Aralık).

Riches, D. (1989). "Şiddet Olgusu", Antropolojik Açıdan Şiddet, 1. Baskı, Çev: D. Hattatoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.

Saçaklı, M. (1994). "Psikolojik ve Sosyolojik Açıdan Sporda Şiddet", Olimpik Akademi, s.22-30.

Savaş, İ. (1995). Spor Genel Kültürü, İstanbul: İnkılap Yayın Evi, s.294, 320.

Sert, M. (2000). Gol Atan Galip, Futbola Sosyolojik Bir Bakış, İstanbul: Bağlam Yayınları.

Smith, MD. (1983).Violence And Sport, Toronto: Butterwort &CO.Ltd.

Şahin, H.M. (2003). Sporda Şiddet ve Saldırganlık, Ankara: Nobel Basımevi.

- Talimciler, A. (2003). Türkiye'de Futbol Fanatizmi Medya İlişkisi, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Taşğın, Ö. (2000). Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya. s.5-15, 25-26, 33-34.
- Teoman, Ö. (2001). "Ankara'da Amatör Futbol", Takımdan Ayrı Düz Koşu, 2. Baskı, Der:T. Bora, İstanbul: İletişim Yayınları, s.91-106.
- Tezcan, M. (1997).Eğitim Sosyolojisi,11 Baskı, Ankara: s.3-4.
- Tiryaki, Ş. (1996). Sporda Grup ve Grup Dinamiği, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Seminer Kitabı, Ankara Üniversitesi, s. 1-17.
- Tiryaki, Ş. (2000). Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama, Mersin: Eylül Kitap ve Yayınevi, s.115-125.
- Turam, E. (1996). TV' deki Şiddetin Çocuklara Etkileri Üzerine Farklı Bir Bakış, *Cogito Dergisi*, Sayı: 6-7, s.391-406.
- Tural, S.(1992). Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler, 2. Baskı, Ankara: Ecdad Yayım Pazarlama.
- Türkmen, H. N. (1998). Çağımızda Bacasız Sanayi: Futbol, İstanbul: T.F.F Yayınları.
- Uluç, H. (1996). "Medya ve Spor", Yeni Türkiye (Medya Özel Sayısı II), 2(12):1447-1448,(Kasım-Aralık).
- Ulugay, A.(1999). "Futboldaki Ezeli Rekabet", Hürriyet Gazetesi, (04 Nisan)
- Üge, B. (1993). Aggressivite ve Empülsivite Faktörlerinin Suçluların Şahsiyet Yapısındaki Rollerini, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.

Var, L. (2008). Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Hakkında Betimsel Bir Çalışma (Kırşehir İl Örneği), Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Voigt, D. (1998). Spor Sosyolojisi, Çev: A. Atalay, İstanbul: Alkım Yayınları.

Web:<http://suatkilic.com.tr/iletisim/iletisim-Ulasm> adresinden 21.04.2012'de alınmıştır.

Yetim, A. (2000). Sosyoloji ve Spor, Ankara: Topkar Matbaacılık, s.114-196.

Yıldız, M. (2004). Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Yapısının Şiddete Etkisi (Karamanspor Örneği), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya. s.1-60.

Yüksel, H., Doğan, B., Moralı, S. ve Acar, M.F. (1998). Futbolda Şiddetin Toplumda Bilimsel Boyutları, *Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi*, Yıl:5, Sayı:1, s.22-26.

EKLER

EK - 1

KANUN

SPORDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

Kanun No. 6222

Kabul Tarihi: 31/3/2011

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun; müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında, spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında, takımların kamp yaptığı yerlerde uygulanacak güvenlik önlemlerini, şike, teşvik primi ve diğer yasak fiil ve davranışları, bunlara uygulanacak yaptırımları, spor kulüplerinin, spor kulübü yöneticilerinin, sporcularının ve diğer görevlilerinin, genel kolluk veya özel güvenlik görevlilerinin, hakemlerin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yazılı veya görsel ya da işitsel kitle iletişim kuruluşları ile mensuplarının ve diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin hususlardaki görev ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Federasyonlar: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren federasyonları, bağımsız spor federasyonlarını ve Türkiye Futbol Federasyonunu,
- b) Genel Müdürlük: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü,
- c) İl spor güvenlik kurulu: Her ilde oluşturulan spor güvenlik kurulunu,
- ç) İlçe spor güvenlik kurulu: Spor kulübü bulunan ilçelerde oluşturulan spor güvenlik kurulunu,

d) Merkezi spor güvenlik birimi: Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan ilgili birimi,

e) Müsabaka güvenlik amiri: Spor alanlarında güvenliğin sağlanması amacıyla mülki idare amiri tarafından görevlendirilmiş kolluk amirini,

f) Müsabaka alanı: Spor müsabakasının yapılmasına tahsis edilen alanı,

g) Spor alanı: Spor müsabakalarının veya antrenmanların gerçekleştirildiği alanlar ile seyircilere ait seyir alanları, sporculara ait soyunma odası ve bu Kanunun uygulanması kapsamında spor yapmaya elverişli alanları,

ğ) Spor güvenlik birimi: Sorumluluk alanlarına göre il ve ilçe emniyet müdürlükleri veya jandarma komutanlıkları tarafından kurulan ilgili birimi,

h) Spor kulübü: Belirli kurallara göre kurulan, amatör veya profesyonel spor dallarında faaliyette bulunan kuruluşu,

ı) Spor müsabakası: Federasyonların düzenlediği veya düzenlenmesine izin verdiği ya da katkıda bulunduğu her türlü sportif karşılaşma ve yarışmayı,

i) Taraftar derneği: Her ne ad altında olursa olsun, bir spor kulübünü desteklemek amacıyla kurulan derneği,

j) Taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi: Spor kulüplerinin yönetim kurulu üyeleri arasından belirledikleri kişiyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

İl ve ilçe spor güvenlik kurullarının oluşturulması

MADDE 4 – (1) İl spor güvenlik kurulu, vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, belediye başkanlığı, il jandarma komutanlığı, il emniyet müdürlüğü, gençlik ve spor il müdürlüğü, il sağlık müdürlüğü, il milli eğitim müdürlüğü, ilgili federasyon ve amatör spor kulüpleri konfederasyon temsilcileri, vali tarafından belirlenecek bir hukukçu ile farklı spor kulüplerine mensup taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi olan en az iki yönetici ve gerekli görüldüğünde davet edilecek basın kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur.

(2) İlçe spor güvenlik kurulu, kaymakam başkanlığında il spor güvenlik kurulunda yer alan kurum ve kuruluşların ilçedeki temsilcileri ve kaymakam tarafından belirlenecek bir hukukçu ile varsa farklı spor kulüplerine mensup taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi olan en az iki yönetici ve gerekli görüldüğünde davet edilecek basın kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur.

Spor alanlarının güvenlik ve düzenine ilişkin tedbirler

MADDE 5 – (1) Ev sahibi spor kulüpleri;

a) Spor alanlarında sağlık ve güvenliğe,

b) Müsabakanın yapılacağı yerde konuk takım seyircilerine bağımsız bir bölüm ayırmak ve taraftarlar arasında temas olmamasını sağlamaya yönelik olarak, ilgili spor federasyonları ve uluslararası spor federasyonları tarafından belirlenen önlemleri almakla yükümlüdür.

(2) Spor kulüpleri, müsabakanın güvenliğini sağlamak amacıyla il veya ilçe spor güvenlik kurullarının kendileriyle ilgili olarak aldığı kararları yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Birinci ve ikinci fıkralar kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla özellikle;

a) Spor alanlarına, seyri engellemeyecek şekilde ve federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyonun talimatlarına uygun olarak seyirci ile müsabakanın yapıldığı yer arasına tel, duvar, bariyer ve benzeri fizikî engeller konulabilir.

b) Fizikî engeller, ilgili spor güvenlik biriminin görüşü alınarak, il veya ilçe spor güvenlik kurullarının kararı ile kaldırılabilir.

c) Spor alanlarında, çocuklar ve engellilerin müsabakaları izleyebilmeleri için durumlarına uygun yerler tahsis edilir.

ç) Spor alanlarında seyircilerin oturma yerleri numaralandırılır. Bilet satışları koltuk numarasıyla ilişkilendirilerek yapılır. Müsabaka alanlarına kapasitenin üzerinde veya biletsiz seyirci alınamaz.

(4) Spor müsabakalarının yapıldığı alanlara girişi sağlayacak biletler, elektronik sistem üzerinden oluşturulur. Bilet satın almak isteyen kişilerle ilgili olarak, üzerinde adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve fotoğrafı olan bir elektronik kart oluşturulur. Kişinin yabancı olması halinde kart üzerinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yerine uyruğu olduğu devletin adı ile Türkiye'ye giriş yaptığı pasaportun seri numarası kaydedilir. Bilet satışları kişilere özgü elektronik kart üzerinden yapılabilir. Spor müsabakalarına, kişi ancak adına düzenlenen elektronik kart ile izleyici olarak girebilir. Spor müsabakasına izleyici olarak girecek kişilerin kontrolünü ev sahibi kulüp yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük ev sahibi olmayan müsabakalarda, müsabakaya katılan her iki kulüp; milli müsabakalarda ise, ilgili federasyon tarafından yerine getirilir.

(5) Spor alanlarında; güvenliğin sağlanması ve bu Kanuna aykırı davranışların tespiti amacıyla, gerekli teknik donanımlar kurulur. Kameralar ve benzeri teknik donanımların yerleştirilecekleri yerler ve sayıları il veya ilçe spor güvenlik kurulları tarafından belirlenir.

(6) Futbol dalında en üst lig ile bir altındaki ligde bulunan kulüpler, dördüncü ve beşinci fıkralardaki sistemle ilgili teknik donanımları kendi kullanımındaki spor alanlarında kurmakla yükümlüdür. Elektronik karta ilişkin hükümler hariç olmak üzere aynı yükümlülükler, basketbol, voleybol ve hentbol dallarındaki en üst ligde bulunan kulüplerin kendi kullanımındaki spor alanları bakımından da geçerlidir.

(7) Futbolda en üst profesyonel lig ve bir altındaki ligde bulunan kulüplerin müsabakalarının yapıldığı spor alanlarında; bu Kanunda sayılan diğer spor branşlarında ise uluslararası spor müsabakalarının yapıldığı spor alanlarında ev sahibi ve misafir takım için ayrı ayrı olmak ve gerektiğinde kullanılmak üzere azami yirmi kişi kapasiteli en az iki tane bekletme odası ile genel kolluk görevlileri ile özel güvenlik görevlilerinin kullanımına açık tutulacak güvenlik kameraları ve anons sistemlerinin yönetildiği yeteri kadar kontrol odasının oluşturulması zorunludur. Kontrol odasında federasyon ve spor kulübü temsilcileri de bulunur. Kayıt altına alınan görüntü ve dokümanların birer örneği, müsabakanın sonunda ilgili spor güvenlik birimine, federasyona ve her iki kulüp temsilcisine verilir.

(8) Dördüncü, beşinci ve yedinci fıkralarda belirtilen güvenlik sistemlerinin ve odalarının giderleri, en üst profesyonel futbol ligi ve bir altındaki ligdeki kulüplerin kendileri tarafından; basketbol, voleybol ve hentbol dalları için ise spor tesisinin kullanım hakkına sahip olan kulüp ya da kuruluş tarafından karşılanır.

(9) Spor alanlarında hangi güvenlik sistemi veya teknik donanımın uygulanacağı ilgili federasyonun bağlı olduğu uluslararası spor örgütlerinin düzenlemeleri çerçevesinde yönetmelikle belirlenir.

(10) Spor alanları ile çevresinde; bu alanlara sokulması yasak maddelere ve eşyalara, yasak olan davranışlara ve bu alanlarda elektronik takibin yapıldığına ilişkin uyarı levhalarına yer verilir. Bu yükümlülük ilgili spor alanı kullanımında olan spor kulübü tarafından yerine getirilir.

(11) Dördüncü fıkrada belirtilen elektronik kart uygulaması ile ilgili olarak;

a) Bilet organizasyonu ve seyircilerin müsabaka alanlarına giriş ve çıkışına ilişkin kontrol ve denetim yetkisi federasyonlara ait olup federasyonlar bu amaçla bünyelerinde merkezi kontrol sistemi oluşturur. Elektronik kart oluşturulmak amacıyla alınacak kişisel bilgiler federasyon bünyesinde oluşturulan merkezi veri tabanında tutulur. Bu veri tabanı Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı erişimine

açıktır.

b) Elektronik kart ile elektronik kart kapsamında satışı gerçekleştirilecek biletlerin basım, satış ve dağıtımına ilişkin yerel uygulamalar kulüpler tarafından, sistem üzerinden merkezi satışları ise ilgili federasyonlar tarafından gerçekleştirilir.

c) Elektronik kart bilgilerinin kulüpler adına reklam ve pazarlamasında ilgili federasyonlar yetkilidir. Merkezi pazarlama ve bilet satışından elde edilecek gelirler kulüplere ait olup federasyon ya da yetki verdiği üçüncü kişiler nezdinde oluşacak bu gelirler kamu kurum ve kuruluşlara ilişkin alacaklar hariç olmak üzere haczedilemez, devir ve temlik edilemez. Federasyonlar bu fıkra kapsamında belirtilen yetkilerini kısmen veya tamamen üçüncü kişilere devredebilir.

Saha güvenliği

MADDE 6 – (1) Profesyonel spor dallarında yapılan müsabakalara katılanlar ile basketbol en üst ligindeki spor kulüpleri, genel kolluk ile birlikte görev yapmak üzere güvenliği sağlamaya yetecek sayıdaki özel güvenlik görevlilerini müsabaka öncesinden müsabakanın tamamlanıp seyirci ve sporcuların tahliyesine kadar geçecek dönem içerisinde, müsabakanın yapılacağı yerde bulundurmakla ve spor alanının iç güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.

(2) Spor kulüpleri, özel güvenlik görevlileri dışında müsabakalarda seyirci sağlığını ve emniyetini ilgilendiren konularda çalıştırmak üzere ayrıca kulüp görevlileri bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Spor kulüpleri, bu Kanunda yer alan yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla özel güvenlik hizmeti satın alabilir. En üst profesyonel futbol ligi kulüplerinin müsabakalarında güvenliğin sağlanması amacıyla genel kolluk görevlilerinden, görevde olmayanlar da görevlendirilebilir. Bu görevlendirme, ilgili kulübün başvurusu ve federasyonun talebi üzerine, müsabakanın yapılacağı yerdeki yetkili kolluk birimince yapılır. Bu kolluk görevlilerine, görevlendirildikleri müsabaka ile sınırlı olarak günlük harcırah miktarının iki katı kadar ödeme yapılır. Bu miktar, federasyon tarafından doğrudan kolluk görevlilerinin hesabına yatırılır. Federasyon, ödeyeceği para miktarını ilgili spor kulübünün alacaklarından öncelikle mahsup eder. İl veya ilçe spor güvenlik kurulları tarafından belirlenen özel güvenlik görevlisi sayısının üçte birini geçmeyecek sayıda ve bunların yerine genel kolluk görevlisi bu şekilde görevlendirilir.

(4) Spor alanlarında görev yapacak özel güvenlik görevlileri, 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunda belirtilen görev ve yetkileri haizdir. Bu Kanundan doğan görevlerinin ifası sırasında, özel güvenlik görevlilerinin ateşli silah taşımaları yasaktır.

Müsabaka güvenliği

MADDE 7 – (1) Müsabaka güvenlik amiri, spor müsabakalarında alınacak güvenlik önlemlerinin yürütülmesi ve denetlenmesi konularında, müsabakanın güvenliği ile ilgili tüm kişi ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlamakla yetkili ve görevlidir.

(2) Her spor güvenlik birimi amiri, futbolda en üst lig ve bir altındaki lig için, her bir kulüple ilgili bir kolluk görevlisi görevlendirmekle yükümlüdür. Belirlenen kolluk görevlisi, deplasman maçları dahil ilgili kulübün bütün maçlarında görevlendirilir.

(3) Müsabakanın yapıldığı spor alanında genel kolluk görevlileri ile özel güvenlik görevlileri, müsabaka güvenlik amirinin emir ve denetiminde birlikte görev yapar. Müsabaka güvenlik amiri her zaman tribünlerdeki genel kolluk görevlilerinin sayısının artırılmasına karar verebilir.

(4) İl veya ilçe spor güvenlik kurulları, spor alanında spor kulüplerinin bulundurmaları yükümlü oldukları özel güvenlik görevlilerinin sayısını ve görev alacakları yerleri belirlemekle yetkilidir.

Taraftar derneklerinin yükümlülükleri

MADDE 8 – (1) Taraftar dernekleri, bu Kanunun amacına aykırı faaliyette bulunamaz.

(2) Taraftar dernekleri, taraftarların spor ahlâkı ve ilkelerine uygun biçimde sportif faaliyetleri izlemelerini sağlamaya yönelik eğitici faaliyetler düzenler.

Taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi

MADDE 9 – (1) Spor kulüpleri, yönetim kurulu üyeleri arasından bir veya birkaç kişiyi taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi olarak belirlemek ve bu kişilerin kimlik ve adres bilgilerini spor kulübünün bulunduğu yerdeki genel kolluk birimine bildirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde, bu Kanun hükümlerine göre taraftardan sorumlu kulüp temsilcisine terettüp eden yükümlülükler, kulüp başkan ve yönetim kurulu üyelerinin tamamı tarafından yerine getirilir.

(2) Taraftardan sorumlu kulüp temsilcileri, müsabaka güvenliğinin sağlanması konusunda genel kolluk görevlileri ile özel güvenlik görevlilerine yardımcı olmakla yükümlüdür.

Seyir güvenliğinin sağlanması

MADDE 10 – (1) Spor müsabakalarında, müsabaka alanının çevresinde bulunan ve insan hayatı açısından tehlike oluşturabilecek yerlerde müsabakaların seyredilmemesi için il veya ilçe spor güvenlik kurulları gerekli önlemlerin alınmasını

sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yasak Fiiller ve Ceza Hükümleri

Şike ve teşvik primi

MADDE 11 – (1) Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır. Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişiler de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Kazanç veya sair menfaat vaat veya teklifinde bulunulması halinde, anlaşmaya varılmadığı takdirde, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması dolayısıyla cezaya hükmolunur.

(4) Suçun;

a) Kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle,

b) Spor kulübünün yönetim kurulu başkan veya üyeleri tarafından,

c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde,

ç) Bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemek amacıyla, işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Suçun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi halinde bu madde hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Milli takımlara veya milli sporculara başarılı olmalarını sağlamak amacıyla,

b) Spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine müsabakada başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla,

prim verilmesi veya vaadinde bulunulması halinde uygulanmaz.

(7) Suçun spor kulüplerinin veya sair bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, ayrıca bunlara, şike veya teşvik primi miktarı kadar idari para cezası verilir. Ancak, verilecek idari para cezasının miktarı yüzbin Türk Lirasından az olamaz.

(8) Müsabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza

verilmez.

Spor alanlarına sokulması yasak maddeler

MADDE 12 – (1) Spor alanlarına;

a) Ruhsatlı dahi olsa ateşli silahlar ile esasen bulundurulması yasak olan diğer silahların,

b) Esasen bulundurulması yasak olmamakla beraber kesici, ezici, bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddelerin,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve ilgili spor federasyonlarının belirlediği esaslara aykırı olarak alkollü içeceklerin,
sokulması yasaktır.

(2) Müsabaka güvenliğinin sağlanması amacıyla, genel kolluk görevlileri ile bunların gözetiminde olmak üzere özel güvenlik görevlileri, mülki amirin yazılı emrine istinaden, spor alanına girişte izleyicilerin üstünü ve eşyasını teknik cihazlarla ve gerektiğinde el ile kontrol edebilir ve arayabilir.

(3) Spor müsabakası öncesinde, esnasında ve sonrasında spor alanının çevresinde ve müsabakanın yapılacağı yer gidiş ve geliş güzergâhında, taraftarların üzeri ve eşyası 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun önleme aramasına ilişkin hükümlerine göre aranabilir.

(4) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun adli aramaya ilişkin hükümleri saklıdır.

(5) Genel kolluk görevlileri ve belediye zabıtası birinci fıkranın (b) ve (c) bentleri kapsamına giren alet veya maddeleri spor alanı çevresinde seyyar olarak satan, satışa arz eden, dağıtan veya dağıtmak için bulunduran kişileri bu alandan uzaklaştırmakla yükümlüdür.

Spor alanlarına yasak madde sokulması ve müsabaka düzeninin bozulması

MADDE 13 – (1) Bulundurulması esasen suç oluşturan silahları spor alanlarına sokan kişi hakkında, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesi hükümlerine göre cezaya hükmolünür.

(2) Esasen bulundurulması suç oluşturmamakla beraber 12 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına giren alet veya maddeleri spor alanlarına sokan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) 12 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına giren alet veya maddeleri seyircilere temin etmek amacıyla spor alanına sokan veya spor alanında

seyircilere temin eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) 12 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına giren alet veya maddeleri spor alanında kullanan kişi, bu suretle müsabaka düzeninin bozulması halinde, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) Spor alanına sokulması yasak olmayan maddeleri kullanarak müsabaka düzeninin bozulmasına sebebiyet veren kişi, fiili daha ağır bir cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, adli para cezasıyla cezalandırılır.

(6) 12 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendi hükümlerine aykırı olarak spor alanlarına müsabaka sırasında uyuşturucu veya uyarıcı madde ya da alkollü içecek soka kişi, fiili daha ağır bir cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, adli para cezası ile cezalandırılır.

Hakaret içeren tezahürat

MADDE 14 – (1) Spor alanlarında veya çevresinde taraftarların grup halinde veya münferiden belirli bir kişiyi hedef veya muhatap alıp almadığına bakılmaksızın duyan veya gören kişiler tarafından hakaret olarak algılanacak tarzda aleni olarak söz ve davranışlarda bulunmaları halinde, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, şikayet şartı aranmaksızın, failer hakkında onbeş günden az olmamak üzere adli para cezasına hükmolunur.

(2) Spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların yazılı pankart taşınması veya asılması ya da duvarlara yazı yazılması suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Spor alanlarına usulsüz seyirci girişi

MADDE 15 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre temin edilmiş bileti olmaksızın spor müsabakalarını izlemek amacıyla spor alanlarına giren kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Suçun spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaktan yasaklanmış kişi tarafından işlenmesi halinde, hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Spor alanlarına spor müsabakalarını izlemek amacıyla bu Kanun hükümlerine aykırı olarak seyirci kabul eden veya kabul edilmesini sağlayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaktan yasaklanmış kişi lehine işlenmesi halinde, verilecek ceza

yarı oranında artırılır.

(3) Spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaktan yasaklanmış kişiler hariç olmak üzere; spor alanlarının Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün tasarrufunda bulunan seyirci yerlerine giriş ve çıkışa ilişkin düzenlemeler çerçevesinde bu alanlara girenlerle ilgili olarak birinci ve ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

(4) Kendisine ait elektronik kartı bir başkasının spor müsabakasına seyirci olarak girmesini sağlamak amacıyla kullandıran kişi birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(5) Spor müsabakalarına seyirci olarak girişi sağlamak amacıyla elektronik kartı yetkisiz olarak üreten, satan, satışa arz eden, devreden, satın alan, kabul eden veya bulduran kişi bir yıldan dört yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu kartı kendi kullanımı için kabul eden ve bulduran kişi bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yasak alanlara girme

MADDE 16 – (1) Müsabaka için seyircilerin kabulüne başlanmasından itibaren müsabaka sonrası tamamen tahliyesine kadarki zaman zarfında yetkisiz olarak müsabaka alanına, soyunma odalarına, odaların koridorlarına, sporcu çıkış tünellerine giren kişi üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin müsabakanın seyrini veya güvenliğini bozması halinde, fail hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Spor alanlarında taşkınlık yapılması ve tesislere zarar verilmesi

MADDE 17 – (1) Spor alanlarında kasten yaralama suçunun veya mala zarar verme suçunun işlenmesi halinde şikayet şartı aranmaksızın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerine göre cezaya hükmolunur. Spor alanları ve bu alanlardaki eşya, mala zarar verme suçu bakımından kamu malı hükmündedir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren suçların işlenmesi suretiyle spor alanlarına ve bu alanlardaki eşyaya zarar verilmiş olması halinde, meydana gelen zararların tazmini hususunda zarar veren kişiler ve onların taraftarı olduğu spor kulübü meydana gelen zarardan müteselsilen sorumludur. Zararı gideren spor kulübünün sorumlu taraftarlarına rücu hakkı saklıdır.

Seyirden yasaklanma

MADDE 18 – (1) Kişinin, bu Kanunda tanımlanan veya yollamada bulunulan ilgili kanunlardaki suçlardan dolayı mahkemece kurulan hükümde, hakkında güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanmasına karar verilir.

Seyirden yasaklanma ibaresinden kişinin müsabakaları ve antrenmanları izlemek amacıyla spor alanlarına girişinin yasaklanması anlaşılır. Hükmün kesinleşmesiyle infazına başlanan seyirden yasaklanma yaptırımının süresi cezanın infazı tamamlandıktan itibaren bir yıl geçmesiyle sona erer. Bu güvenlik tedbirine ceza verilmesine yer olmadığı kararı ile birlikte hükmedilmesi halinde, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl geçmesiyle bu güvenlik tedbirinin uygulanmasına son verilir. Güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklama kararı 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu hükümlerine göre kaydedilir.

(2) Bu madde hükümleri, taraftar gruplarınca spor alanlarının dışında işlenen kasten yaralama, hakaret içeren tezahürat ve mala zarar verme suçları bakımından da uygulanır.

(3) Bu madde kapsamına giren suçlardan dolayı soruşturma başlatılması halinde şüpheli hakkında spor müsabakalarını seyirden yasaklama tedbiri derhal uygulamaya konulur. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından bu tedbirin kaldırılmasına karar verilmediği takdirde bu yasağın uygulanmasına koruma tedbiri olarak devam edilir.

(4) Koruma tedbiri olarak uygulanan ve güvenlik tedbiri olarak hükmedilen spor müsabakalarını seyirden yasaklama tedbirine ilişkin bilgiler Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde tutulan bu amaca özgü elektronik bilgi bankasına derhal kaydedilir. Bu bilgi bankasına spor kulüplerinin ve federasyonların erişimi sağlanır. Yasaklanan kişilere ilişkin bilgiler, ilgili spor kulüplerine ve yurt dışında yapılacak müsabaka öncesinde müsabakanın yapılacağı ülkenin yetkili mercilerine bildirilir.

(5) Koruma tedbiri olarak uygulanan spor müsabakalarını seyirden yasaklanma tedbiri;

a) Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından kaldırılmasına karar verilmesi,

b) Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi,

c) Sanık hakkında beraat veya düşme kararı verilmesi,

halinde derhal kaldırılır.

(6) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, hapis cezası yerine seçenek yaptırım olarak tedbire veya hapis cezasının ertelenmesine karar verilmesi halinde, kararın kesinleştiği tarihten itibaren; ön ödeme halinde ise, ön ödemede bulunduğu tarihten itibaren, bir yıl süreyle spor müsabakalarını seyirden yasaklama tedbirinin uygulanmasına devam edilir.

(7) Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde olduğu açıkça

anlaşılan kişi, spor alanına alınmaz. Bu şekilde spor alanlarına giren ve dışarı çıkmamakta ısrar eden kişi zor kullanılarak dışarı çıkarılır ve bu madde hükümlerine göre bir yıl süreyle spor müsabakalarını seyirden yasaklanır.

(8) Bu madde hükümlerine göre spor müsabakalarını seyirden yasaklanan kişi, yasaklama kararının sebebini oluşturan fiilin işlendiği müsabakanın tarafı olan ve taraftarı olduğu takımın katıldığı spor müsabakalarının yapılacağı gün, yurt içinde bulunduğu takdirde, müsabakanın başlangıç saatinde ve bundan bir saat sonra bulunduğu yere en yakın genel kolluk birimine başvurmakla yükümlüdür.

(9) Sekizinci fıkradaki yükümlülüğe aykırı hareket eden kişi, yirmibeş günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

(10) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanma kararı verilen kişi, yasak süresince spor kulüplerinde ve federasyonlarda ve taraftar derneklerinde yönetici olamaz; spor müsabakalarında hakem, temsilci veya gözlemci olarak görev yapamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Federasyonların yaptırım uygulama yetkisi

MADDE 19 – (1) Bu Kanuna göre bir spor kulübüne veya spor kulübünün mensubuna ceza verilmesi, bu kulübün bağlı olduğu federasyonun yaptırım uygulama yetkisini ortadan kaldırmaz.

Hakemler, gözlemciler ve temsilciler

MADDE 20 – (1) Spor müsabakalarında görev yapan hakem, gözlemci ve temsilciler bu görevleriyle bağlantılı olarak kendilerine karşı işlenen suçlar bakımından kamu görevlisi sayılır.

Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi

MADDE 21 – (1) Müsabakalarda özel güvenlik görevlisi bulundurma yükümlülüğüne aykırı hareket eden spor kulüplerine, eksik özel güvenlik görevlisi sayısı itibarıyla yüz Türk Lirası idari para cezası verilir.

(2) 5 inci maddenin dördüncü, beşinci ve yedinci fıkralarında öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde her müsabaka için;

a) En üst futbol liginde bulunan spor kulüplerine yüzbin Türk Lirası,

b) En üst futbol liginin bir alt liginde bulunan spor kulüplerine seksenbin Türk Lirası,

c) Basketbol, voleybol ve hentbol dalları için ise spor tesisinin kullanım hakkına sahip bulunan spor kulübü, kurum ve kuruluşlara yirmibin Türk Lirası,

idari para cezası verilir.

(3) Elektronik bilet uygulamasına geçilmemiş spor alanlarına biletsiz veya kapasiteden fazla seyirci alınması halinde, ilgili spor kulübüne beşbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir. Bu fıkra hükmü sadece profesyonel futbol kulüplerinin müsabakaları ile ilgili olarak uygulanır.

(4) Spor alanında kendisine tahsis edilenden başka yere oturmakta ısrar eden seyirci, zor kullanılarak dışarı çıkarılır.

Şiddete neden olabilecek açıklamalar

MADDE 22 – (1) Sporda şiddeti teşvik edecek şekilde basın ve yayın yoluyla açıklamada bulunan kişilere, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, beşbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin spor kulübü veya federasyon yöneticileri tarafından işlenmesi halinde, birinci fıkra hükmüne göre verilecek ceza beş katına kadar artırılır.

(3) Birinci fıkra kapsamına giren fiilleri işleyen kişiler, ayrıca idari tedbir olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanır. Bu yasak, kararın verildiği tarihten itibaren üç ay süreyle uygulanır. Koruma tedbiri olarak yasak kararının uygulanmasına ilişkin esas ve usuller, bu tedbir bakımından da uygulanır. Ancak 18 inci maddenin sekizinci fıkrası hükmü bu kişiler bakımından uygulanmaz.

(4) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin, haber verme ve eleştiri hakkının sınırları aşılarak yayımlanması halinde, ilgili basın ve yayın organının işleticisi olan gerçek veya tüzel kişiye, yüzbin Türk Lirasından beşyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir. Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin tekrar tekrar yayımlanması halinde, haber verme hakkının sınırları aşılmış kabul edilir.

Yargılama ve usul hükümleri

MADDE 23 – (1) Bu Kanun kapsamına giren suçlardan dolayı yargılama yapmaya Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği asliye veya ağır ceza mahkemeleri yetkilidir.

(2) Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi hükümleri, 11 inci maddede tanımlanan suç bakımından da uygulanır.

(3) Bu Kanun hükümlerine göre idari para cezasına ve diğer idari yaptırımlara karar vermeye, Cumhuriyet savcısı yetkilidir.

Yönetmelik

MADDE 24 – (1) Bu Kanun kapsamında yer alan spor dalının bağlı bulunduğu federasyon, spor kulüpleri, taraftar dernekleri ve müsabaka amirlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile saha içi ve dışında alınacak güvenlik önlemleri,

biletlerin basılması ve satışı sunulması, müsabaka alanlarının düzenlenmesi, spor alanlarına giriş ve çıkışlar ile uygulanacak güvenlik sistemleri, sağlık, emniyet ve itfaiye teşkilâtının alacağı önlemler ve bu kanunun kapsamına giren diğer konular hakkındaki usul ve esaslar, ilgili bakanlık ve kuruluşların görüşleri alınarak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulan yönetmelikle düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 25 – (1) 28.4.2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun 5 inci maddesinin dördüncü, beşinci ve yedinci fıkralarında öngörülen yükümlülükler; en üst futbol liginde bulunan kulüpler tarafından bir yıl, diğer kulüp veya kuruluşlar tarafından ise üç yıl içerisinde yerine getirilir. Bu yükümlülüklerin süresinde yerine getirilmemesi halinde spor kulüpleri hakkında 21 inci madde uyarınca idari para cezası uygulanır.

Yürürlük

MADDE 26 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 27 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

13/4/2011

EK-2

ANKET FORMU

FUTBOL SEYİRCİSİNİN SOSYO-EKONOMİK-KÜLTÜREL YAPISININ ŞİDDET
EYLEMİNE ETKİSİ
(MANİSASPOR ÖRNEĞİ)

SEVGİLİ MANİSASPOR TARAFTARLARI

Elinizde bulunan bu anket, yüksek lisans tezi için hazırlanmış olup, vereceğiniz cevaplar sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. İsim yazmayınız. Vereceğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Kadir KOYUNCUOĞLU

Balıkesir Üniversitesi

B.E.S Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Lütfen her soru için bir cevap kutusu işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz?

Erkek Bayan

2. Yaşınız?

18-20 21-25 26-30
 31-35 36-40 41 ve üzeri

3. Eğitim Durumunuz?

Herhangi bir okuldan mezun değilim
 İlkokul Ortaokul Lise
 Yüksekokul Üniversite Lisansüstü

4. Mesleğiniz?

İşçi Memur Emekli
 Öğrenci Esnaf Ev Hanımı
 Serbest meslek(İşveren) İşsiz

5. Aylık Geliriniz?

660 TL ve aşağısı 661-750TL 751-900TL
 901-1150 1151-1400 1400TL ve üzeri

6. Doğum yeriniz?

Köy Kasaba İlçe İl
 Büyük Şehir Yurt Dışı

7. Medeni Haliniz?

Evli Bekâr Boşanmış Ayrı yaşıyor

8. Kaç çocuğunuz var?

Yok 1 2 3 4 5 ve üzeri

9. İkamet ettiğiniz yer?

Köy Kasaba İlçe İl

10. İkamet ettiğiniz evin tipi?

- Apartman Müstakil
 Lüks apartman Villa

11. İkamet ettiğiniz evin mülkiyeti kime ait?

- Kendime Aileme Kira

12. Arabanız Var mı?

- Evet Hayır

13. Ne tür müzikten hoşlanırsınız?

- Hafif Batı Müziği Türk sanat müziği
 Arabesk Pop Müzik Metallica
 Türk halk Müziği Rock Müzik

14. Ne tür filminden hoşlanırsınız?

- Savaş Filmleri Macera Filmleri
 Komedi Filmleri Dizi Filmler
 Romantik Filmler Belgesel

15. En sık izlediğiniz televizyon programı nedir?

- Haberler Diziler Filmler
 Magazin Spor Yarışma

16. Futboldaki oyun kurallarını ve yeni yapılan değişiklikleri biliyor musunuz?

- Evet Hayır Kısmen

17. Sizce takımınıza haksızlık yapıyor mu?

- Evet Hayır Kısmen

18. Müsabakalara ne sıklıkla gidersiniz?

- Kendi sahamızdaki her maça giderim
 Müsait olduğum zaman maçlara giderim
 Bütün deplasman ve kendi sahamızdaki maçlara giderim
 Sadece derbi maçlara giderim
 TV'den izlerim

19. Günlük yaşantınızdaki tepkiler ile müsabaka sırasındaki tepkileriniz aynı mı?

- Evet Hayır Kısmen

20. Amigolar sizi nasıl etkiler?

- Olumlu Olumsuz Hiç etkilemezler

21. Amigoların davranışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Şuursuz hareket ediyorlar
 Olayları ateşliyorlar
 Taşkınıkları önüyorlar
 Olumlu destek veriyorlar

22. Taraftarı olduğunuz takımın mağlup olması sizi nasıl etkiler?

- Beni pek etkilemez
- Kavgacı bir yapıya bürünürüm
- İş verimim düşer
- Moralim bozulur

23. Hakemlerin taraftarı olduğunuz takımın aleyhine vermiş olduğu bir kararda tepkiniz ne olur?

- Bütün kararları saygıyla karşılarım
- Küfür ederim
- Hakeme bir şeyler fırlatırım
- Hakem gözümünden düşer
- Bağırırım

24. Takımınızın mağlubiyetinden sonra hırsınızı kimden çıkartırsınız?

- Ailemden
- Arkadaşlarımdan
- Kendi takımım sporcu, antrenör ve yöneticilerinden
- Bir şey yapmam
- Rakipten
- Hiç kimseden

25. Sizce taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir?

- Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerinin gerçekleşmeme durumu
- Doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi
- Ekonomik yetersizlik
- Taraftarların yetersiz eğitimleri

26. Müsabaka izlemeye niçin gidersiniz?

- Takımımı desteklemek için
- Kavga etmek için
- Deşarj olmak, stres atmak için
- Hakemlere bağırarak için
- Yeni arkadaş ortamı kurmak için
- Zevk için

27. Sizce futbol karşılaşmalarından önce seyircileri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir?

- Medya
- Kulüp yöneticilerinin açıklamaları
- Geçmiş maçlardaki olaylar
- Rakip futbolcuların tavırları

28. Müsabaka esnasında sizi saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir?

- Rakip antrenörün olumsuz davranışları
- Rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışları
- Rakip takımın oyuncularının olumsuz davranışları
- Kendi oyuncularınızın olumsuz davranışları
- Hakemin yanlış tutum ve davranışları
- Kendi antrenörünüzün olumsuz davranışları

29. Sizce şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbir ne olmalıdır?

- Medya ve spor yazarları taraftarı olumlu etkilemeli
- Yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı
- Bayan taraftarların sık sık maça gelmeleri teşvik edilmeli
- Taraftarlar futbol oyun kuralları konusunda bilgilendirilmeli
- Yabancı hakem
- Eğitim düzeyi artırılmalı

30. Manisaspor'un Spor Toto Süper Lig'inde olması şehri hangi yönde etkiliyor?

- Ekonomik Reklam
- Sporun Yaygınlaşması Toplumsal Barış

31. Manisaspor taraftarı olmasaydınız hangi takımı tutardınız?

.....(Yazınız)

32. Sizce Türkiye Spor Toto Süper Lig'inde ve Bank Asya 1.Lig'inde seyircisiz fazla şiddet ve taşkınlık yapan takımlar hangileridir?

Şiddeti yapan(olumsuz).....

33.Sizce kitle iletişim araçları (Televizyon, Gazeteler) şiddeti körüküyorlar mı?

- Evet
- Hayır
- Kısmen

34. Yöneticilerin tavırları ve davranışları olayların çıkmasına neden olabilir mi?

- Evet
- Hayır
- Kısmen

35. Sizce cezayı önlemler şiddet olaylarını engeller mi?

- Evet
- Hayır
- Kısmen

36. Seyirci olarak herhangi bir olaya katıldınız mı?

- Katılmadım
- Sözlü olarak protesto ettim
- Fiili olarak katıldım
- Düşündüm ama olaylara katılmadım

37. Futbol müsabakalarındaki şifreli yayını onaylıyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Kısmen

38. Futbolcu olsaydınız hangi mevkide oynamak isterdiniz?

- Kaleci Defans
- Orta Saha Forvet

39. Kulübünüzün şike yaptığına inanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Kısmen

40. Takımınızın sporcularının teşvik primi aldığına inanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Kısmen

T.C

VALİLİK MAKAMINA
MANİSA

Balıkesir Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Anabilim Dalında Futbol Seyircisinin Sosyo Ekonomik Kültür yapısının şiddet eylemine etkisini incelemek amacıyla Yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Aşağıdaki anketi Manisaspur seyircisine araştırma amaçlı uygulamak için gerekli iznin verilmesini istiyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim

25 Mart 2012 tarihinde oynanacak olan Manisaspur-Sivaspor maçında fanatikler sahanın içinde yapılacak.

Adres: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Spor Yöneticiliği Bölümü

ÇANAKKALE

Tel:0 505 253 02 78

21.03.2012

Kadir KÖYUNCUOĞLU
Arş.Gör.

174/27
Emniyet Müdürlüğü
23 Mart 2012

Vali

Ek:1 Anket(2 sayfa)